

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

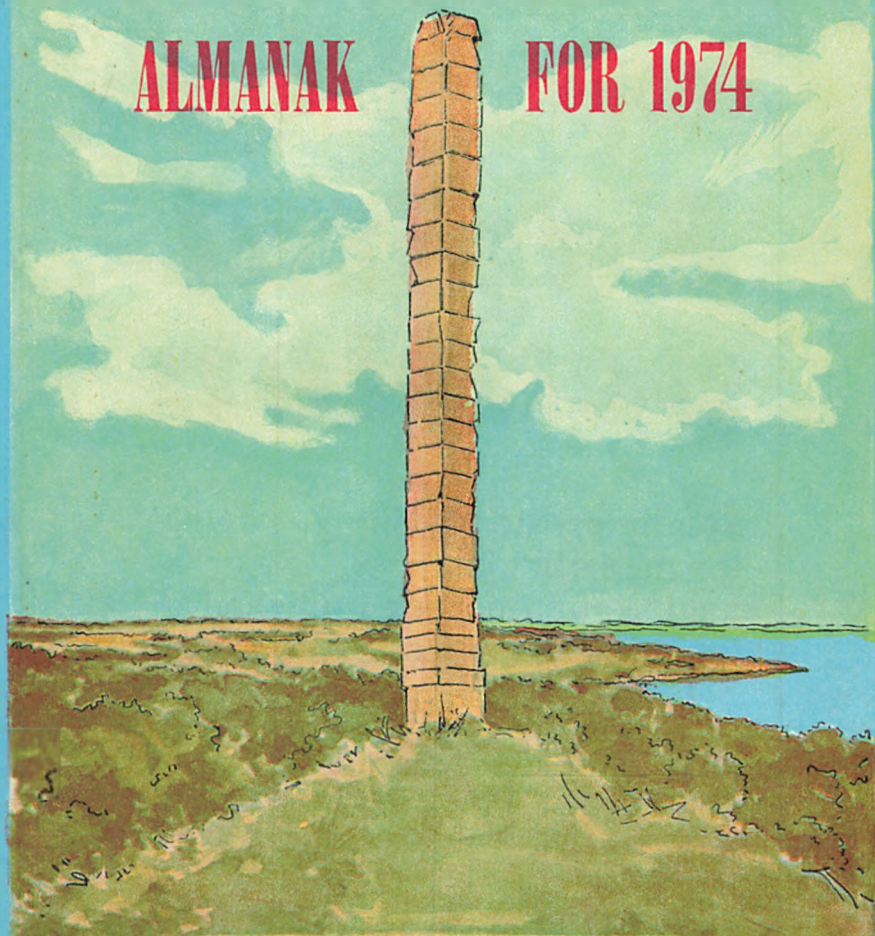
Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SPROGFORENINGENS

ALMANAK

FOR 1974

18. MAJ 1843 DROG SEKS TUSIND SØNDERJYDER
TIL DEN FØRSTE SPROGFEST PÅ SKAMLINGSBANKEN

Kapital- pension

Smidig pensionsordning
for medarbejdere
med skattefordel og mulighed
for førtidspensionering.

HANDELSBANKEN

- altid med i billedet

ISBN. - 8785174076

SPROGFORENINGENS ALMANAK

FOR 1974

81. ÅRGANG

Udgivet af Sprogforeningen - Redaktion: Jørgen Mågård

DY-PO-TRYK - SØNDERBORG - 1973

Formørkelser og planeter i 1974	4
Kalender og tidevandstabel	6
Ferieplan for skolerne i Sydslesvig	30
Højvandet ved vestkysten	30
Maren Høyer: Fra min barndoms tyske tid	33
Christian Skov: Marinus og Else	42
Johan Philipsen: Grænselandsbetragtninger 1973	50
Torben Glahn: I Flensborg under engelsk besættelse	55
E skoelmesterkuen: Tanker ved en ru'e	66
Gerhard Ernst: Breve til Irene	67
Martin N. Hansen: E tid er itt som e ti'e hæ vætt	80
Peter Beck: Den store nytårslegende fra Gråsten slot	85
P. L. Clausen: Ved den første verdenskrigs udbrud	92
D. P.: En kaffetåe	97
Otto Krüger: Markeder i Sønderjylland	99
Sigfred Andresen: Æ krehandel	105

M i n d e o r d :

Hans Andersen, Kongsbjerg	113
Bertel Andersen, Aventoft	115
Christian Bøvad, Flensborg	116
Jep Fink, Åbenrå	116
Christian Maximilian Levsen, Skovby	118
Theodor Carstensen, Læk	119
Kristen Fromsejer, Skærbæk	119
Hans Jørgensen Hansen, Lysabildskov	121
Georg Iversen, Gelting	123
Hermann Lorenzen, Kollundmark	124
Karl Clausen, Århus	125
Maren Høyer, Lakolk	127
Aage May, Augustenborg	129
O. G. D. Larsen, Padborg	130
Poul Kürstein, Flensborg	132
Elise Heitmann, Lyksborg	134

Håndbog:

Det danske kongehus	139
Regering og folketing	140
Sønderjyllands amt	143
Amtsrådets medlemmer	145
Kommuner i Sønderjyllands amt	145
Foreninger, institutioner, organisationer m.v.	149
Kunstforeninger	155
Undervisning	155
Biblioteker og arkiver	157
Museer	159
Landbrug	161
Landboforeninger	165
Husmandsforeninger	167
Husdyrbrugorganisationer	169
Husholdningsforeninger	171
Mejeriforeninger	173
Slakterier og kreatureksport	173
Det Jydske Haveselskab	175
Handel	177
Håndværk og industri	181
Finansiering	183
Turistforeninger	187
Danske institutioner og foreninger i Sydslesvig	191
Markedsfortegnelse for 1974	197
Drægtighedstabel	201
Jagt	202

Tekster til næste udgave må — såfremt anden aftale ikke foreligger — være indsendt inden 1. marts 1974. Manuskripter til mindeord modtages dog indtil 1 august.

SPROGFORENINGENS ALMANAK

Redaktion: Jørgen Mågård, Bovvej 4, 6330 Padborg.

Formørkelser i året 1974

1. **Partiel måneformørkelse** den 4.-5. juni, synlig i Danmark. Formørkelsen begynder den 4. juni kl. 21^t 39^m og slutter den 5. juni kl. 0^t 53^m. Den er på sit højeste kl. 23^t 16^m og omfatter da 83/100 af Månens diameter.
2. **Total solformørkelse** den 20. juni, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i det meste af det Indiske Ocean, samt i Indonesien og Australien. Den bliver total i et bælte, som går gennem den sydlige del af det Indiske Ocean, og syd om Australien.
3. **Total måneformørkelse** den 29. november, det meste af totaliteten, og den afsluttende partielle del af formørkelsen er synlig i Danmark. Formørkelsen begynder kl. 14^t 29^m og slutter kl. 17^t 58^m. Totaliteten begynder kl. 15^t 35^m, som er 2^m før Månens opgang i København, og slutter kl. 16^t 52^m.
4. **Partiel solformørkelse** den 13. december, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i Nordamerika, undtagen Alaska og det nordligste Canada, i Sydgrønland, i Mellemamerika, i det nordligste Sydamerika, i det Caribiske Hav, i det nordlige Atlanterhav, samt i Portugal, og det vestligste Spanien.

Planeterne i året 1974

Merkur er solsystemets inderste planet. Den er i almindelighed Solen så nær, at den ikke kan ses med det blotte øje. Merkur menes ligesom Månen at være en gold, atmosfæreløs klode, og temperaturen på overfladen varierer mellem +400°C og -100°C.

Planeten vil set fra Jorden bevæge sig fra den ene side af Solen til den anden flere gange i årets løb. Den 9. februar, 4. juni og 1. oktober er planeten længst øst for Solen og går omkring disse dage i København ned henholdsvis 2 timer, 2 timer og 1/4 time efter Solen. Den 23. marts, 22. juli og 10. november er den længst vest for Solen og står da op henholdsvis 1/2 time, 1 1/2 time og 2 timer før denne.

Venus er den næste planet i rækken fra Solen og den, der kommer Jorden nærmest. Dens størrelse og masse er omtrent som Jordens, og den er omgivet af et tæt skylag, der hindrer direkte iagttagelse af dens overflade. Besøg af en række rumsonder har vist, at temperaturen på planetens overflade er nær +500°C, og atmosfæretrykket er ca. 100 gange større end på Jorden. Venusatmosfæren består hovedsagelig af kuldioxyd. Planetens tilsyneladende bevægelse er meget lig Merkurs, men noget langsommere, og Venus når en større vinkelafstand fra Solen. Den 23. januar er den i nedre konjunktion med Solen og den 6. november i øvre konjunktion. Den 4. april er den længst vest for Solen og står da i København op 1 1/4 time før Solen. Venus lyser stærkest den 27. februar.

Mars er den jordnæreste af de ydre planeter. Dens afstand fra Jorden varierer mellem ca. 56 mill. km og ca. 378 mill. km. Når den ved opposition er nærmest, overgås den i lysstyrke kun af Venus; når den er fjernest, er den ikke klarere end Nordstjernen. Mars, der er omgivet af 2 måner, har en tynd atmosfære, og overfladestrukturerne kan svagt skimtes i store kikkerter. Besøg af rumsonder har vist, at ca. 40% af marsoverfladen er dækket af kratere, men desuden er der store jævne områder og områder med en kaotisk bjergstruktur.

Mars står ved årets begyndelse i Vædderen, midt i februar går den ind i Tyren, midt i april ind i Tvillingerne, i begyndelsen af juni ind i Krebsen, i begyndelsen af juli ind i Løven, i begyndelsen af september ind i Jomfruen, i begyndelsen af november ind i Vægten, midt i december ind i Skorpionen og videre til Ophiuchus, hvor den forbliver til årets udgang. Planeten kommer ikke i opposition til Solen i 1974. Den står i syd ved årets begyndelse kl. 19 $\frac{1}{2}$, i begyndelsen af april kl. 16 $\frac{1}{2}$, i begyndelsen af juli kl. 14 $\frac{1}{2}$, i slutningen af september kl. 12 $\frac{1}{2}$ og i slutningen af december kl. 10 $\frac{1}{2}$.

Jupiter er den største af planeterne. Den er omgivet af 12 måner, hvoraf de klareste kan ses i selv ret små kikkerter. Jupiter er omgivet af et tæt skylag, som udviser en iøjnefaldende bæltestruktur parallel med ækvator. Et ejendommeligt fænomen er den Store Røde Plet, hvis natur er ukendt. Jupiter står ved årets begyndelse i Stenbukken, sidst i februar går den ind i Vandmanden, hvor den forbliver resten af året. Planeten er i opposition til Solen den 5. september, og den står i syd i begyndelsen af januar kl. 14 $\frac{1}{2}$, i begyndelsen af april kl. 10, i slutningen af juni kl. 5, i slutningen af september kl. 22 $\frac{1}{2}$, og ved årets udgang kl. 16 $\frac{1}{2}$.

Saturn er den yderste af de i oldtiden kendte planeter. Den er omgivet af 10 måner og et enestående ringsystem, der kan ses i en god kikkert. Ringsystemets plan danner en vinkel på 27° med planetens baneplan. Under et omløb om Solen, der varer 29 $\frac{1}{2}$ år, vil ringen ses skiftevis fra oversiden, fra kanten, fra undersiden og fra kanten. I 1950 blev ringen set fra kanten, i 1958 var den nordlige side i maximum, i 1968 blev ringen set fra kanten og i 1973 var den sydlige side af ringen i maximum.

Saturn står ved årets begyndelse i Tvillingerne, midt i januar går den ind i Orion, og midt i april går den tilbage til Tvillingerne, hvor den forbliver resten af året. Saturn kommer ikke i opposition til Solen i 1974. Den står i syd ved årets begyndelse kl. 23 $\frac{1}{2}$, i slutningen af marts kl. 17 $\frac{1}{2}$, i begyndelsen af juli kl. 12, i slutningen af september kl. 7 og i slutningen af december kl. 1.

Uranus blev opdaget i 1781 af W. Herschel. Den er omgivet af 5 måner, der kun kan ses i store kikkerter. Planeten er ejendommeligt derved, at dens rotationsakse er »tippet over« og er omtrent sammenfaldende med baneplanen.

Uranus, som under særlige gunstige forhold netop kan skimtes med det blotte øje, står hele året i Jomfruen. Den er i opposition til Solen den 16. april og står da omkring midnat i syd 25° over Københavns horisont. Neptun blev opdaget i 1846 ud fra beregninger af dens position og efter at dens eksistens var forudsagt på grund af uregelmæssigheder i Uranus' banebevægelse. Neptun, der ikke er synlig for det blotte øje, er omgivet af 2 måner.

Den står ved årets begyndelse i Ophiuchus, sidst i juli går den ind i Skorpionen og midt i september tilbage til Ophiuchus, hvor den forbliver året ud. Neptun er i opposition til Solen den 30. maj og står da omkring midnat i syd 14° over Københavns horisont.

Pluto, der blev opdaget i 1930, er den yderste, kendte planet i solsystemet. Den er lyssvag og kan kun ses i store kikkerter. Ved årets begyndelse står Pluto i Jomfruen, i begyndelsen af marts går den ind i Coma Berenices, i slutningen af juli tilbage til Jomfruen hvor den forbliver resten af året. Den er i opposition til Solen den 26. marts.

JANUAR 1974

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 ^h 3 ^m og tiltager i månedens løb 1 ^t 32 ^m		Sol		Måne	
		Op	Ned	Op	Ned
uge 1					
Ti. 1	Nytår { Solens radius 16 ^t 18 ^m ○ f. kv. 19 ^t 6 ^m	8 42	15 45	11 1	—
<i>Fadervor, Matth. 6, 5-13. 1' række, Luk. 2, 21.</i>					
O. 2	Abel { Tusmørket varer 52 ^m Vega kulm. midn. m.n.	8 41	15 46	11 17	1 8
To. 3	Enoch	41	48	11 36	2 29
F. 4	Methusalem { Jorden nærmest Solen	41	49	12 3	3 52
L. 5	Simcon { Sirius kulm. midn.	40	50	12 41	5 15
S. 6	S. e. Nytår Hellig 3 konger	40	52	13 35	6 31
<i>Barnemordet i Bethlehém, Matth. 2, 13-18. 1' række, Matth. 2, 19 til enden.</i>					
uge 2					
M. 7	Knud hertug	8 39	15 53	14 48	7 32
Ti. 8	Erhardt { ○ f. m. 13 ^t 36 ^m { (nærmest Jorden	38	55	16 16	8 17
O. 9	Julianus Tusmørket varer 51 ^m	38	56	17 50	8 48
To. 10	Paul eremit	37	58	19 23	9 11
F. 11	Hyginus	36	16 0	20 53	9 30
L. 12	Reinhold	35	1	22 19	9 45
S. 13	1. s. e. h. 3 k. Hilarius	34	3	23 43	9 59
<i>Jesus velsigner de små børn, Mark. 10, 13-16. 1' række, Luk. 2, 42 til enden.</i>					
uge 3					
M. 14	Felix	8 33	16 5	—	10 14
Ti. 15	Maurus ○ s. kv. 8 ^t 4 ^m .	32	7	1 3	10 30
O. 16	Marcellus { Tusmørket varer 50 ^m { Castor kulm. midn.	31	8	2 21	10 50
To. 17	Antonius Procyon kulm. midn.	30	10	3 36	11 15
F. 18	Prisca	28	12	4 45	11 48
L. 19	Pontianus Pollux kulm. midn.	27	14	5 45	12 30
S. 20	2. s. e. h. 3 k. Fabian og Sebastian	26	16	6 34	13 23
<i>Zakæus, Luk. 19, 1-10. 1' række, Joh. 2, 1-11.</i>					
uge 4					
M. 21	Agnes { (fjernerst Jorden	8 24	16 18	7 12	14 26
Ti. 22	Vincentius	23	20	7 40	15 35
O. 23	Emrentius { Tusmørket varer 48 ^m { ● n. m. 12 ^t 2 ^m	21	22	8 2	16 46
To. 24	Timotheus	20	24	8 19	17 59
F. 25	Pauli omv.	18	26	8 33	19 12
L. 26	Polycarpus	17	28	8 46	20 25
S. 27	3. s. e. h. 3 k. Chrysostomus	15	30	8 58	21 38
<i>Giv os mere tro, Luk. 17, 5-10. 1' række, Matth. 8, 1-13.</i>					
uge 5					
M. 28	Fred. 6. føds. Carolus Magnus	8 13	16 33	9 10	22 54
Ti. 29	Chr. 7. føds. Valerius	12	35	9 25	—
O. 30	Adelgunde Tusmørket varer 47 ^m	10	37	9 42	0 12
To. 31	Vigilius ○ f. kv. 8 ^t 39 ^m	8	39	10 4	1 32

JANUAR 1974

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	6.38	19.17
2.	7.19	20.07
3.	8.14	21.14
4.	9.32	22.32
5.	10.55	23.44
6.	—	12.08
7.	0.50	13.15
8.	1.48	14.12
9.	2.39	15.04
10.	3.26	15.51
11.	4.10	16.38
12.	4.55	17.24
13.	5.38	18.09
14.	6.22	18.55
15.	7.07	19.42
16.	7.56	20.35
17.	8.57	21.37
18.	10.11	22.55
19.	11.40	—
20.	0.12	12.47
21.	1.09	13.38
22.	1.56	14.20
23.	2.32	14.56
24.	3.05	15.28
25.	3.36	15.59
26.	4.07	16.31
27.	4.38	17.03
28.	5.08	17.36
29.	5.39	18.09
30.	6.11	18.45
31.	6.49	19.28

FEBRUAR 1974

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 8 ^h 35 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 3 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
F. 1	Brigida	Solens radius 16' 16"	8 6	16 41	10 36	2 52
L. 2	Kyndelmisse	Deneb kulm. midn. m.n.	4	43	11 20	4 8
S. 3	4. s. e. h. 3 k.	Blasius	2	45	12 21	5 15
Jesus vandrer på søen, Matth. 14, 22-33. 1' række, Matth. 8, 23-27.						
M. 4	Veronica	uge 6	8 0	16 48	13 40	6 6
Ti. 5	Agathe		7 58	50	15 9	6 44
O. 6	Dorothea	{ Tusmørket varer 45 ^m { (nærmest Jorden	56	52	16 43	7 11
To. 7	Richard	○ f. m. 0 ^t 24 ^m	54	54	18 16	7 32
F. 8	Corintha		52	56	19 47	7 49
L. 9	Apollonia	Merkur st. østl. elong.	50	58	21 14	8 5
S. 10	Septuagesima	Scholastica	48	17 1	22 39	8 20
De betroede talenter, Matth. 25, 14-30. 1' række, Matth. 20, 1-16.						
M. 11	Euphrosyne	uge 7	7 46	17 3	—	8 36
Ti. 12	Eulalia		44	5	0 1	8 55
O. 13	Benignus	Tusmørket varer 44 ^m	42	7	1 19	9 19
To. 14	Valentinus	● s. kv. 1 ^t 4 ^m	39	9	2 32	9 49
F. 15	Faustinus		37	12	3 36	10 28
L. 16	Juliane		35	14	4 29	11 18
S. 17	Sexagesima	Findanus	33	16	5 11	12 17
Sedens vækst, Mark. 4, 26-32. 1' række, Luk. 8, 4-15.						
M. 18	Concordia	{ (fjernest Jorden uge 8	7 30	17 18	5 43	13 23
Ti. 19	Ammon		28	20	6 7	14 34
O. 20	Eucharis	Tusmørket varer 43 ^m	26	22	6 26	15 46
To. 21	Samuel		23	25	6 41	16 59
F. 22	Peters stol	● n. m. 6 ^t 34 ^m	21	27	6 55	18 13
L. 23	Papias		18	29	7 7	19 27
S. 24	Fastelavn	{ Quinquagesima, { Esto mihi. Matthias. { Regulus kulm. midn.	16	31	7 20	20 42
Op til Jerusalem, Luk. 18, 31 til enden. 1' række, Matth. 3, 13 til enden.						
M. 25	Victorinus	uge 9	7 14	17 33	7 34	22 0
Ti. 26	Hvide Tirsdag	Inger	11	35	7 50	23 19
O. 27	Aske Onsdag	{ Leander { Tusmørket varer 42 ^m { Venus lyser stærkest	9	37	8 11	—
To. 28	Øllegaard		6	39	8 39	0 38

FEBRUAR 1974

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	7.39	20.28
2.	8.53	21.52
3.	10.25	23.15
4.	11.51	—
5.	0.32	13.05
6.	1.35	14.03
7.	2.26	14.53
8.	3.12	15.38
9.	3.54	16.21
10.	4.35	17.03
11.	5.15	17.44
12.	5.56	18.23
13.	6.36	19.03
14.	7.20	19.49
15.	8.16	20.46
16.	9.27	21.58
17.	11.02	23.36
18.	—	12.24
19.	0.44	13.16
20.	1.30	13.57
21.	2.08	14.31
22.	2.40	15.32
23.	3.11	15.33
24.	3.41	16.05
25.	4.13	16.37
26.	4.43	17.09
27.	5.15	17.42
28.	5.50	18.18

MARTS 1974

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 10 ^t 38 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^t 23 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
F. 1	Albinus	{ Solens radius 16' 10" { ● f. kv. 19 ^t 3 ^m { Quadragesima { Invocavit. Kunigunde	7 4	17 42	9 17	1 54
L. 2	Simplicius		1	44	10 10	3 2
S. 3	1. s. i fasten		6 59	46	11 19	3 58
<i>Hvem er den største?, Luk. 22, 24-32. 1' række, Matth. 4, 1-11.</i>						
M. 4	Adrianus	{ Gotfred uge 10 { Tusmørket varer 42 ^m { ((nærmest Jorden	6 56	17 48	12 41	4 39
Ti. 5	Theophilus		54	50	14 10	5 10
O. 6	Tamperdag		51	52	15 41	5 34
To. 7	Perpetua	{ ((nærmest Jorden { ● f. m. 11 ^t 3 ^m	49	54	17 11	5 53
F. 8	Beata		46	56	18 40	6 9
L. 9	40 riddere		44	58	20 7	6 25
S. 10	2. s. i fasten	Reminiscere. Ædel	41	18 0	21 32	6 41
<i>Menneskets afmagt, Jesu magt, Mark. 9, 17-29. 1' række, Matth. 15, 21-28.</i>						
M. 11	Fred. 9. føds.	Thala uge 11	6 38	18 2	22 54	6 59
Ti. 12	Gregorius	{ Tusmørket varer 42 ^m	36	4	—	7 21
O. 13	Macedonius		33	6	0 11	7 49
To. 14	Eutychius		31	9	1 21	8 26
F. 15	Zacharias	● s. kv. 20 ^t 15 ^m	28	11	2 20	9 12
L. 16	Gudmund	{ Oculi. Gertrud	25	13	3 6	10 8
S. 17	3. s. i fasten		23	15	3 42	11 12
<i>Løgnens fader, Joh. 8, 42-51. 1' række, Luk. 11, 14-28.</i>						
M. 18	Fred. 3. føds.	{ Alexander uge 12 { ((fjernest Jorden	6 20	18 17	4 9	12 21
Ti. 19	Joseph	{ Tusmørket varer 42 ^m	18	19	4 30	13 32
O. 20	Gordius		15	21	4 47	14 44
To. 21	Benedictus		12	23	5 1	15 58
F. 22	Paulus	Jævdøgn	10	25	5 15	17 12
L. 23	Fidelis	{ ● n. m. 22 ^t 24 ^m { Merkur st. vestl. elong.	7	27	5 28	18 27
S. 24	Midfaste	Lætare. Ulrica	5	29	5 42	19 45
<i>Jesus livets brød, Joh. 6, 35-51. 1' række, Joh. 6, 1-15.</i>						
M. 25	Mariæ bebud.	uge 13	6 2	18 31	5 58	21 5
Ti. 26	Gabriel	Pluto i opp. til Solen	5 59	33	6 18	22 25
O. 27	Kastor	Tusmørket varer 42 ^m	57	35	6 44	23 43
To. 28	Dr. Ingrid	Eustachius	54	37	7 20	—
F. 29	Jonas	{ Judica. Fred. 5. føds. { Balbina. ● f. kv. 2 ^t 44 ^m	52	39	8 8	0 54
L. 30	Quirinus		49	41	9 11	1 53
S. 31	5. s. i fasten		46	43	10 27	2 38
<i>Mariæ lousang, Luk. 1, 46-56. 1' række, Luk. 1, 26-38.</i>						

MARTS 1974

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	6.29	19.00
2.	7.20	19.58
3.	8.35	21.22
4.	10.08	22.52
5.	11.39	—
6.	0.15	12.53
7.	1.18	13.50
8.	2.09	14.37
9.	2.53	15.20
10.	3.33	16.00
11.	4.13	16.38
12.	4.51	17.15
13.	5.29	17.51
14.	6.07	18.26
15.	6.49	19.07
16.	7.41	19.59
17.	8.48	21.09
18.	10.13	22.39
19.	11.47	—
20.	0.06	12.44
21.	0.56	13.25
22.	1.35	13.59
23.	2.08	14.31
24.	2.39	15.03
25.	3.12	15.36
26.	3.45	16.10
27.	4.20	16.44
28.	4.55	17.19
29.	5.34	17.58
30.	6.19	18.43
31.	7.16	19.44

APRIL 1974

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 ^h 1 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 14 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
uge 14						
M. 1	Hugo	Solens radius 16 ^h 2 ^m	5 44	18 45	11 51	3 11
Ti. 2	Theodosius	(nærmest Jorden	41	47	13 18	3 36
O. 3	Nicætas	Tusmørket varer 43 ^m	39	49	14 46	3 56
To. 4	Ambrosius	Venus st. vestl. elong.	36	51	16 12	4 13
F. 5	Irene		33	53	17 38	4 29
L. 6	Sixtus	○ f. m. 22 ^h 0 ^m	31	55	19 3	4 45
S. 7	Palmesøndag	Egesippus	28	57	20 26	5 3
<i>Jesus salves i Bethania, Mark. 14, 3-9.</i>						
1' række, Matth. 21, 1-9.						
M. 8	Chr. 9. føds.	Janus uge 15	5 26	18 59	21 46	5 23
Ti. 9	Procopius		23	19 1	23 1	5 49
O. 10	Ezechiël	Tusmørket varer 44 ^m	21	3	—	6 22
To. 11	Skærtorsdag	Leo	18	5	0 5	7 5
F. 12	Langfredag	Chr. 4. fødsel, Julius	16	7	0 58	7 58
L. 13	Justinus		13	9	1 38	8 59
S. 14	Påskedag	{ Tiburtius, ○ s. kv. 15 ^h 57 ^m (fjernest Jorden	11	11	2 9	10 6
<i>Kristi opstandelse, Matth. 28, 1-8.</i>						
1' række, Mark. 16, 1-7.						
M. 15	2. påskedag	{ Chr. 5. føds. uge 16 Olympia Spica kulm. midn.	5 8	19 13	2 32	11 17
Ti. 16	Margth. 2. føds.	{ Mariane Uranus i opp. til Solen	6	15	2 51	12 28
O. 17	Anicetus	Tusmørket varer 46 ^m	3	17	3 6	13 40
To. 18	Eleutherius		1	19	3 20	14 53
F. 19	Daniel		4 58	21	3 34	16 8
L. 20	Sulpicius		56	23	3 48	17 25
S. 21	1. s. e. påske	Quasimodo, Florentius	53	25	4 3	18 44
<i>Vogt mine får, Joh. 21, 15-19.</i>						
1' række, Joh. 20, 19 til enden.						
M. 22	Cajus	● n.m. 11 ^h 17 ^m uge 17	4 51	19 27	4 22	20 6
Ti. 23	Georgius		49	29	4 46	21 27
O. 24	Albertus	Tusmørket varer 47 ^m	46	31	5 19	22 42
To. 25	Mark. evang.		44	33	6 4	23 46
F. 26	Cletus		42	35	7 4	—
L. 27	Charl. Amalie	{ Ananias { nærmest Jorden	39	37	8 18	0 36
S. 28	2. s. e. påske	{ Misericordia Domini, Vitalis. Arcturus kulm. midn.	37	39	9 40	1 13
<i>Hyrden og fårene, Joh. 10, 22-30.</i>						
1' række, Joh. 10, 11-16.						
M. 29	Peter martyr	○ f. kv. 8 ^h 39 ^m uge 18	4 35	19 41	11 5	1 41
Ti. 30	Severus		32	43	12 31	2 2

APRIL 1974

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	8.31	21.05
2.	9.57	22.31
3.	11.23	23.53
4.	—	12.34
5.	0.57	13.30
6.	1.48	14.17
7.	2.32	14.59
8.	3.12	15.37
9.	3.50	16.13
10.	4.28	16.48
11.	5.05	17.21
12.	5.43	17.54
13.	6.23	18.31
14.	7.10	19.18
15.	8.10	20.21
16.	9.23	21.41
17.	10.42	23.02
18.	11.51	—
19.	0.05	12.39
20.	0.50	13.18
21.	1.28	13.55
22.	2.05	14.31
23.	2.43	15.09
24.	3.21	15.46
25.	4.00	16.24
26.	4.42	17.04
27.	5.27	17.48
28.	6.18	18.38
29.	7.17	19.39
30.	8.26	20.51

MAJ 1974

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 ^t 15 ^m og tiltager i månedens løb 1 ^t 47 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
			1 ^t 1 ^m	1 ^t 1 ^m	1 ^t 1 ^m	1 ^t 1 ^m
O. 1	Philip og Jacob	{ Voldermisse Tusmørket varer 49 ^m Solens radius 15' 54"	4 30	19 45	13 56	2 19
To. 2	Athanasius		28	47	15 19	2 35
F. 3	Korsmisse		26	49	16 42	2 51
L. 4	Florian	{ Jubilate, Danmarks befrielse	24	51	18 4	3 7
S. 5	3. s. e. påske	{ Gothard De lyse nætter beg.	21	53	19 25	3 26
<i>Vejen, sandheden og livet, Joh. 14, 1-11.</i>						
1 ^t række, Joh. 16, 16-22.						
M. 6	Johannes ante portam	○ f. m. 9 ^t 55 ^m uge 19	4 19	19 55	20 41	3 50
Ti. 7	Flavia		17	57	21 50	4 19
O. 8	Stanislaus	Tusmørket varer 52 ^m	15	58	22 48	4 58
To. 9	Caspar		13	20 0	23 33	5 47
F. 10	Bededag	Gordianus	11	2	—	6 46
L. 11	Mamertus		9	4	0 8	7 52
S. 12	4. s. e. påske	{ Cantate, Pancratius (fjærnest Jorden	7	6	0 34	9 1
<i>Sandheden gør fri, Joh. 8, 28-36.</i>						
1 ^t række, Joh. 16, 5-15.						
M. 13	Ingenuus	uge 20	4 5	20 8	0 55	10 12
Ti. 14	Kristian	● s. kv. 10 ^t 29 ^m	3	10	1 11	11 23
O. 15	Sophie	Tusmørket varer 56 ^m	2	12	1 26	12 35
To. 16	Sara		0	13	1 39	13 47
F. 17	Bruno		3 58	15	1 52	15 2
L. 18	Erik		56	17	2 7	16 20
S. 19	5. s. e. påske	Rogate, Potentiana	55	19	2 24	17 40
<i>Jesu bøn for disciplene, Joh. 17, 1-11.</i>						
1 ^t række, Joh. 16, 23-28.						
M. 20	Angelica	uge 21	3 53	20 20	2 46	19 2
Ti. 21	Helene	● n. m. 21 ^t 34 ^m	51	22	3 15	20 22
O. 22	Castus	Tusmørket varer 59 ^m	50	24	3 56	21 33
To. 23	Kr. himmelfart	Desiderius	48	26	4 51	22 30
F. 24	Esther	(nærmest Jorden	47	27	6 2	23 13
L. 25	Urbanus		45	29	7 24	23 44
S. 26	6. s. e. påske	{ Exaudi, Kpr. Frederik, Beda	44	30	8 51	—
<i>At de alle må være eet, Joh. 17, 20 til enden.</i>						
1 ^t række, Joh. 15, 26 til enden og 16, 1-4.						
M. 27	Lucian	uge 22	3 43	20 32	10 18	0 7
Ti. 28	Vilhelm	● f. kv. 14 ^t 3 ^m	41	33	11 44	0 26
O. 29	Maximinus	Tusmørket varer 63 ^m	40	35	13 7	0 42
To. 30	Vigand	Neptun i opp. til Solen	39	36	14 29	0 58
F. 31	Petronella		38	38	15 50	1 14

MAJ 1974

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	9.41	22.08
2.	10.59	23.26
3.	—	12.09
4.	0.32	13.06
5.	1.25	13.54
6.	2.11	14.35
7.	2.52	15.14
8.	3.31	15.50
9.	4.09	16.23
10.	4.46	16.55
11.	5.22	17.28
12.	6.01	18.04
13.	6.44	18.46
14.	7.33	19.36
15.	8.32	20.39
16.	9.38	21.52
17.	10.42	22.58
18.	11.40	23.54
19.	—	12.31
20.	0.45	13.18
21.	1.32	14.02
22.	2.18	14.46
23.	3.02	15.28
24.	3.47	16.11
25.	4.34	16.55
26.	5.23	17.43
27.	6.15	18.33
28.	7.11	19.29
29.	8.12	20.30
30.	9.38	21.39
31.	10.28	22.53

JUNI 1974

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 ¹ 2 ^m og tiltager derefter indtil den 21., hvor den er 17 ¹ 28 ^m . Herefter og til månedens ende aftager dagen 6 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
L. 1	Nikomedes	{ Solens radius 15' 48"	3 37	20 39	17 10	1 32
S. 2	Pinsedag	{ Antares kulm. midn. Marcellinus	36	40	18 26	1 53
Helligåndens komme, Joh. 14, 15-21. 1' række, Joh. 14, 23 til enden.						
M. 3	2. pinsedag	{ Fred. 8. fods. uge 23 Erasmus	3 35	20 42	19 37	2 20
Ti. 4	Optatus	{ O f.m. 23 ^t 10 ^m . Merkur st. ostl. elong. Måneformørkelse.	34	43	20 39	2 55
O. 5	Tamperdag	{ Grundlovsdag. Kong Hans' fods. Bonifacius.	33	44	21 29	3 40
To. 6	Norbertus	{ Tismørket varer 66 ^m	32	45	22 8	4 35
F. 7	Jeremias		31	46	22 37	5 38
L. 8	Medardus		31	47	22 59	6 47
S. 9	Trinitatis	Primus. (fjernerst Jorden	30	48	23 17	7 57
Dåb i den treenige Guds navn. Matth. 28. 18 til enden. 1' række, Joh. 3, 1-15.						
M. 10	Onuphrius	uge 24	3 30	20 49	23 32	9 8
Ti. 11	Prins Henrik	Barnabas apostel	29	50	23 45	10 19
O. 12	Basilius	Tismørket varer 69 ^m	29	51	23 59	11 30
To. 13	Cyrillus	{ O s. kv. 2 ^t 45 ^m . Capella kulm. midn.	28	51	—	12 42
F. 14	Rufinus	m. n.	28	52	0 12	13 57
L. 15	Valdemarsdag	Vitus	28	53	0 28	15 14
S. 16	1. s. e. trin.	Tycho	27	53	0 47	16 35
Den rige bonde, Luk. 12, 13-21. 1' række, Luk. 16, 19 til enden.						
M. 17	Botolphus	uge 25	3 27	20 54	1 12	17 55
Ti. 18	Leontius		27	54	1 46	19 11
O. 19	Gervasius	Tismørket varer 70 ^m	27	55	2 34	20 16
To. 20	Sylverius	● n. m. 5 ^t 56 ^m	27	55	3 38	21 6
F. 21	Albanus	{ Solhverv, længste dag	28	55	4 58	21 43
L. 22	10000 martyr.	{ (nærmest Jorden	28	55	6 26	22 11
S. 23	2. s. e. trin	Paulinus	28	55	7 57	22 32
Kristi efterfølgelse, Luk. 14, 25 til enden. 1' række, Luk. 14, 16-24.						
M. 24	St. Hansedag	uge 26	3 28	20 55	9 26	22 49
Ti. 25	Prosper		29	55	10 53	23 6
O. 26	Pelagius	{ Tismørket varer 70 ^m	29	55	12 17	23 21
To. 27	Syvsoverdag	{ ● f. kv. 20 ^t 20 ^m	30	55	13 38	23 39
F. 28	Carol. Amalie	Elconora	30	55	14 58	23 59
L. 29	Petrus Paulus		31	55	16 16	—
S. 30	3. s. e. trin.	Lucina	32	54	17 28	0 23
Den fortabte son, Luk. 15, 11 til enden. 1' række, Luk. 15, 1-10.						

JUNI 1974

Højvande ved
veskystøen se s. 30

1.	11.39	—
2.	0.04	12.20
3.	1.02	13.31
4.	1.52	14.15
5.	2.35	14.55
6.	3.16	15.31
7.	3.53	16.04
8.	4.29	16.36
9.	5.04	17.08
10.	5.40	17.44
11.	6.18	18.21
12.	6.59	19.01
13.	7.44	19.45
14.	8.36	20.40
15.	9.39	21.51
16.	10.43	23.01
17.	11.45	—
18.	0.04	12.44
19.	1.04	13.39
20.	1.59	14.29
21.	2.50	15.16
22.	3.39	16.01
23.	4.27	16.47
24.	5.15	17.33
25.	6.05	18.20
26.	6.55	19.09
27.	7.48	20.03
28.	8.46	21.05
29.	9.51	22.16
30.	11.02	23.34

JULI 1974

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 ^h 22 ^m og aftager i månedens løb 1 ^h 24 ^m .			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
			i m	i m	i m	i m
M. 1	{ Chr. 2. føds. { Fred. 2. føds.	{ Theobaldus uge 27 { Solens radius 15 ^h 45 ^m	3 32	20 54	18 32	0 55
Ti. 2	{ Mariæ { besøgelse		33	54	19 26	1 36
O. 3	Cornelius	{ Tusmørket varer 68 ^m { Vega kulm. midn.	34	53	20 8	2 27
To. 4	Ulricus	○ f. m. 13 ^h 40 ^m	35	52	20 40	3 28
F. 5	Anshelmus	Jorden fjernest Solen	36	52	21 5	4 35
L. 6	Dion	(fjernest Jorden	37	51	21 24	5 45
S. 7	4. s. e. trin.	Villebaldus	38	50	21 40	6 55
<i>Elsk Eders fjender, Matth. 5, 43 til enden. 1' række, Luk. 6, 36-42.</i>						
M. 8	Kjeld	uge 28	3 39	20 49	21 54	8 6
Ti. 9	Sostrata		40	49	22 7	9 17
O. 10	Knud konge	Tusmørket varer 65 ^m	41	48	22 20	10 28
To. 11	Josva		43	47	22 34	11 40
F. 12	Henrik	○ s. kv. 16 ^h 28 ^m	44	46	22 51	12 54
L. 13	Margarethe		45	44	23 12	14 11
S. 14	5. s. e. trin.	Bonaventura	47	43	23 41	15 30
<i>Peters bekendelse, Matth. 16, 13-26. 1' række, Luk. 5, 1-11.</i>						
M. 15	Apostl. deling	uge 29	3 48	20 42	—	16 46
Ti. 16	Susanne		50	41	0 20	17 56
O. 17	Alexius	Tusmørket varer 62 ^m	51	39	1 15	18 54
To. 18	Arnolphus		53	38	2 27	19 38
F. 19	Justa	{ ● n. m. 13 ^h 7 ^m { (nærmest Jorden	54	37	3 52	20 10
L. 20	Elias		56	35	5 24	20 35
S. 21	6. s. e. trin.	Evenus	57	34	6 57	20 55
<i>Den rige yngling, Matth. 19, 16-26. 1' række, Matth. 5, 20-26.</i>						
M. 22	{ Maria { Magdalene	{ uge 30 { Merkur st. vestl. elong. { Altair kulmn. midn.	3 59	20 32	8 28	21 12
Ti. 23	Apollinaris	Hundredagene beg.	4 1	31	9 56	21 28
O. 24	Christina	Tusmørket varer 58 ^m	2	29	11 21	21 46
To. 25	Jacobus		4	27	12 44	22 5
F. 26	Anna	○ f. kv. 4 ^h 51 ^m	6	26	14 3	22 28
L. 27	Martha		7	24	15 18	22 58
S. 28	7. s. e. trin.	Aurelius	9	22	16 25	23 36
<i>Bekendelse uden frygt, Matth. 10, 24-31. 1' række, Mark. 8, 1-9.</i>						
M. 29	Oluf	uge 31	4 11	20 20	17 22	—
Ti. 30	Abdon		13	18	18 8	0 23
O. 31	Germanus	Tusmørket varer 55 ^m	14	16	18 43	1 21

JULI 1974

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	—	12.11
2.	0.41	13.09
3.	1.35	13.57
4.	2.21	14.38
5.	3.01	15.14
6.	3.38	15.47
7.	4.11	16.18
8.	4.44	16.50
9.	5.18	17.22
10.	5.52	17.56
11.	6.27	18.29
12.	7.03	19.06
13.	7.45	19.51
14.	8.39	20.53
15.	9.51	22.14
16.	11.05	23.31
17.	—	12.16
18.	0.44	13.20
19.	1.46	14.14
20.	2.40	15.03
21.	3.28	15.48
22.	4.15	16.32
23.	5.00	17.15
24.	5.46	18.00
25.	6.31	18.44
26.	7.18	19.33
27.	8.09	20.29
28.	9.07	21.37
29.	10.17	23.01
30.	11.40	—
31.	0.21	12.47

AUGUST 1974

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 ^t 58 ^m og aftager i månedens løb 2 ^t 10 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
To. 1	Peters fængsel	Solens radius 15' 47"	4 16	20 14	19 10	2 25
F. 2	Hannibal		18	12	19 31	3 34
L. 3	Nikodemus	{ O f. m. 4 ^t 57 ^m { fjernest Jorden	20	10	19 48	4 44
S. 4	8. s. e. trin.	{ Dominicus { Deneb kulm. midn.	22	8	20 2	5 55
<i>At høre og gøre derefter, Matth. 7, 22 til enden. 1' række, Matth. 7, 15-21.</i>						
M. 5	Osvaldus	uge 32	4 24	20 6	20 16	7 6
Ti. 6	Kristi forkl.		26	4	20 29	8 17
O. 7	Donatus	Tusmørket varer 52 ^m	27	2	20 43	9 28
To. 8	Ruth	De lyse nætter ender	29	0	20 59	10 41
F. 9	Romanus		31	19 58	21 18	11 55
L. 10	Laurentius		33	56	21 42	13 11
S. 11	9. s. e. trin.	{ Herman { s. kv. 3 ^t 46 ^m	35	54	22 16	14 27
<i>At vente på Herren, Luk. 12, 32-48. 1' række, Luk. 16, 1-9.</i>						
M. 12	Chr. 3. føds.	Clara uge 33	4 37	19 51	23 2	15 38
Ti. 13	Hippolytus		39	49	—	16 39
O. 14	Eusebius	Tusmørket varer 49 ^m	41	47	0 3	17 29
To. 15	{ Mariæ { himmelfart		43	44	1 20	18 6
F. 16	Rochus		45	42	2 48	18 34
L. 17	Anastatius	{ s. n. m. 20 ^t 2 ^m { nærmest Jorden	46	40	4 20	18 57
S. 18	10. s. e. trin.	Agapetus	48	37	5 53	19 16
<i>Dom over denne slægt, Matth. 11, 16-24. 1' række, Luk. 19, 41 til enden.</i>						
M. 19	Sebaldus	uge 34	4 50	19 35	7 24	19 33
Ti. 20	Bernhard		52	33	8 53	19 51
O. 21	Salomon	Tusmørket varer 47 ^m	54	30	10 20	20 10
To. 22	Symphorian		56	28	11 43	20 33
F. 23	Zakæus	Hundredagene ender	58	25	13 2	21 1
L. 24	Bartholomæus	{ s. f. kv. 16 ^t 38 ^m	5 0	23	14 14	21 36
S. 25	11. s. e. trin.	Ludvig	2	20	15 15	22 21
<i>Jesus og synderinden, Luk. 7, 36 til enden. 1' række, Luk. 18, 9-14.</i>						
M. 26	Irenæus	uge 35	5 4	19 18	16 5	23 15
Ti. 27	Gebhardus		6	16	16 44	—
O. 28	Lovise	{ Augustinus { Tusmørket varer 45 ^m	8	13	17 13	0 17
To. 29	Joh. halsh.		10	11	17 36	1 24
F. 30	Benjamin	{ fjernest Jorden	12	8	17 55	2 34
L. 31	Bertha		13	5	18 10	3 44

AUGUST 1974

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	1.18	13.37
2.	2.04	14.19
3.	2.43	14.54
4.	3.17	15.26
5.	3.48	15.56
6.	4.19	16.26
7.	4.50	16.57
8.	5.22	17.28
9.	5.56	17.59
10.	6.28	18.34
11.	7.06	19.16
12.	7.55	20.15
13.	9.05	21.40
14.	10.31	23.08
15.	11.53	—
16.	0.29	13.03
17.	1.34	13.59
18.	2.26	14.46
19.	3.13	15.30
20.	3.57	16.12
21.	4.40	16.54
22.	5.22	17.35
23.	6.03	18.17
24.	6.45	19.02
25.	7.29	19.54
26.	8.22	20.59
27.	9.29	22.23
28.	11.00	23.56
29.	—	12.20
30.	0.58	13.13
31.	1.41	13.54

SEPTEMBER 1974

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 ^h 48 ^m og aftager i månedens løb 2 ^h 16 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
S. 1	12. s. e. trin.	{Ægidius Solens radius 15'52" ○ f. m. 20 ^h 25 ^m	5 15	19 3	18 25	4 55
<i>Bespottelse imod ånden, Matth. 12, 31-42.</i> 1' række, Mark. 7, 31 til enden.						
M. 2	Elisa	uge 36	5 17	19 0	18 38	6 6
Ti. 3	Seraphia		19	18 58	18 52	7 18
O. 4	Juliane Marie	{Theodosia Tusmørket varer 44 ^m	21	55	19 7	8 30
To. 5	Regina	Jupiter i opp. til Solen	23	53	19 26	9 44
F. 6	Magnus		25	50	19 48	10 59
L. 7	Louise	{Robert Fomalhaut kulm. midn.	27	47	20 18	12 14
S. 8	13. s. e. trin.	Marie føds.	29	45	20 59	13 25
<i>Den er størst, som tjener, Matth. 20, 20-28.</i> 1' række, Luk. 10, 23-37.						
M. 9	Gorgonius	○ s. kv. 13 ^h 1 ^m uge 37	5 31	18 42	21 52	14 28
Ti. 10	Burchhardt		33	40	23 1	15 21
O. 11	Hillebert	Tusmørket varer 43 ^m	35	37	—	16 1
To. 12	Guido		36	34	0 21	16 33
F. 13	Cyprianus		38	32	1 48	16 57
L. 14	† ophøjelse	(nærmest Jorden	40	29	3 18	17 18
S. 15	14. s. e. trin.	Eskild	42	27	4 49	17 36
<i>Den syge ved Bethesda dam, Joh. 5, 1-15.</i> 1' række, Luk. 17, 11-19.						
M. 16	Euphemia	● n. m. 3 ^h 45 ^m uge 38	5 44	18 24	6 19	17 54
Ti. 17	Lambertus		46	21	7 48	18 13
O. 18	Tamperdag	{Chr. 8. føds. Titus Tusmørket varer 42 ^m	48	19	9 15	18 35
To. 19	Constantia		50	16	10 38	19 1
F. 20	Tobias		52	13	11 55	19 35
L. 21	Matthæus		54	11	13 2	20 17
S. 22	15. s. e. trin.	Mauritius	56	8	13 58	21 8
<i>Eet er fornødent, Luk. 10, 38 til enden.</i> 1' række, Matth. 6, 24 til enden.						
M. 23	Linus	{○ f. kv. 8 ^h 8 ^m uge 39 Jævndøgn	5 58	18 6	14 41	22 8
Ti. 24	Tecla		6 0	3	15 14	23 14
O. 25	Cleophas	Tusmørket varer 42 ^m	2	0	15 40	—
To. 26	Chr. 10. føds.	{Adolph. (fjærnest Jorden	3	17 58	16 0	0 23
F. 27	Cosmus		5	55	16 17	1 33
L. 28	Venceslaus		7	52	16 32	2 43
S. 29	16. s. e. trin.	St. Michael	9	50	16 46	3 54
<i>Lazarus' opvækkelse, Joh. 11, 19-45.</i> 1' række, Luk. 7, 11-17.						
M. 30	Hieronymus	uge 40	6 11	17 47	17 0	5 5

SEPTEMBER 1974

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	2.18	14.28
2.	2.50	14.59
3.	3.20	15.28
4.	3.50	15.58
5.	4.21	16.29
6.	4.52	17.00
7.	5.24	17.33
8.	5.58	18.10
9.	6.36	18.55
10.	7.24	19.56
11.	8.35	21.23
12.	10.07	22.53
13.	11.34	—
14.	0.15	12.45
15.	1.18	13.40
16.	2.09	14.27
17.	2.54	15.09
18.	3.36	15.50
19.	4.16	16.30
20.	4.56	17.11
21.	5.34	17.51
22.	6.11	18.33
23.	6.51	19.22
24.	7.39	20.24
25.	8.44	21.42
26.	10.08	23.17
27.	11.43	—
28.	0.23	12.40
29.	1.09	13.22
30.	1.46	13.57

OKTOBER 1974

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 11 ^t 32 ^m og aftager i månedens løb 2 ^t 19 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
Ti. 1	Remigius	{ Solens radius 16' 0" Merkur st. østl. elong. ○ f. m. 11 ^t 38 ^m Tusmørket varer 42 ^m	6 13	17 45	17 15	6 18
O. 2	Ditlev		15	42	17 33	7 32
To. 3	Mette		17	39	17 55	8 47
F. 4	Franciscus		19	37	18 23	10 2
L. 5	Placidus		21	34	19 0	11 15
S. 6	17. s. e. trin.	Fred. 7. føds. Broderus <i>Jesus som gæst hos tolderer Levi, Mark. 2, 14-22.</i> 1' række, Luk. 14, 1-11.	23	32	19 49	12 21
M. 7	Fred. 1. føds.	Amalie uge 41	6 25	17 29	20 52	13 16
Ti. 8	Ingeborg	● s. kv. 20 ^t 46 ^m Tusmørket varer 42 ^m	27	27	22 6	14 0
O. 9	Dionysius		29	24	23 28	14 33
To. 10	Gereon		31	21	—	14 59
F. 11	Fred. 4. føds.		33	19	0 54	15 21
L. 12	Maximilian	(nærmest Jorden	35	16	2 22	15 40
S. 13	18. s. e. trin.	Angelus <i>Det sande vintræ, Joh. 15, 1-11.</i> 1' række, Matth. 22, 34 til enden.	37	14	3 49	15 57
M. 14	Calixtus	uge 42	6 39	17 11	5 16	16 16
Ti. 15	Hedevig	● n. m. 13 ^t 25 ^m Tusmørket varer 42 ^m	41	9	6 43	16 36
O. 16	Gallus		43	6	8 8	17 1
To. 17	Florentinus		45	4	9 29	17 31
F. 18	Lukas evang.		47	2	10 43	18 10
L. 19	Balthasar		49	16 59	11 45	18 58
S. 20	19. s. e. trin.	Felicianus <i>De første disciple, Joh. 1, 35 til enden.</i> 1' række Matth. 9, 1-8.	51	57	12 34	19 56
M. 21	11000 jomfru	uge 43	6 54	16 54	13 12	21 1
Ti. 22	Cordula	{ Tusmørket varer 43 ^m	56	52	13 41	22 9
O. 23	Søren	{ ● f. kv. 2 ^t 53 ^m	58	50	14 3	23 18
To. 24	{ De forenede nationers dag	{ Proclus (fjernest Jorden	7 0	47	14 21	—
F. 25	Crispinus		2	45	14 37	0 28
L. 26	Amandus		4	43	14 51	1 38
S. 27	20. s. e. trin.	Sem <i>De utro vingårdsmænd, Matth. 21, 28-44.</i> 1' række, Matth. 22, 1-14.	6	40	15 6	2 49
M. 28	{ Marie Sophie { Frederikke	{ uge 44 { Simon og Judas	7 8	16 38	15 21	4 1
Ti. 29	Narcissus		10	36	15 38	5 15
O. 30	Absalon	Tusmørket varer 45 ^m	12	34	15 58	6 30
To. 31	Louise	{ Reform. begyndelse { ○ f. m. 2 ^t 19 ^m	14	31	16 25	7 47

OKTOBER 1974

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	2.18	14.27
2.	2.48	14.57
3.	3.19	15.29
4.	3.51	16.02
5.	4.24	16.37
6.	4.59	17.14
7.	5.35	17.56
8.	6.16	18.46
9.	7.08	19.51
10.	8.21	21.13
11.	9.48	22.39
12.	11.13	23.59
13.	—	12.23
14.	0.58	13.18
15.	1.49	14.06
16.	2.34	14.48
17.	3.14	15.29
18.	3.53	16.09
19.	4.30	16.49
20.	5.07	17.28
21.	5.41	18.09
22.	6.18	18.54
23.	7.02	19.50
24.	8.01	20.59
25.	9.18	22.17
26.	10.42	23.32
27.	11.52	—
28.	0.26	12.39
29.	1.06	13.17
30.	1.41	13.52
31.	2.15	14.27

NOVEMBER 1974

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 9 ^h 13 ^m og aftager i månedens løb 1 ^h 49 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
F. 1	Alle helgen	Solens radius 16' 8"	7 17	16 29	16 59	9 2
L. 2	Alle sjæle		19	27	17 46	10 12
S. 3	21. s. e. trin.	Hubertus	21	25	18 45	11 11
<i>Jordens salt og verdens lys, Matth. 5, 13-16.</i> 1' række, Matth. 5, 1-12.						
M. 4	Otto	uge 45	7 23	16 23	19 57	11 59
Ti. 5	Malachias		25	21	21 17	12 35
O. 6	Leonhardus	Tusmørket varer 46 ^m	27	19	22 41	13 3
To. 7	Engelbrecht	☉ s. kv. 3 ^h 47 ^m	29	17	—	13 26
F. 8	Claudius	(nærmest Jorden	31	15	0 6	13 45
L. 9	Theodor		33	13	1 30	14 2
S. 10	22. s. e. trin.	{Luther {Merkur st. vestl. elong.	36	11	2 55	14 20
<i>Ve verden for forargelserne, Matth. 18, 1-14.</i> 1' række, Matth. 18, 23 til enden.						
M. 11	Morten bisp	uge 46	7 38	16 9	4 19	14 39
Ti. 12	Torkild		40	7	5 43	15 1
O. 13	Arcadius	Tusmørket varer 47 ^m	42	5	7 5	15 28
To. 14	Frederik	● n. m. 1 ^h 53 ^m	44	4	8 21	16 3
F. 15	Leopold		46	2	9 29	16 48
L. 16	Othenius		48	0	10 24	17 42
S. 17	23. s. e. trin.	Anianus	50	15 59	11 8	18 45
<i>Enkens skærv, Mark. 12, 41 til enden.</i> 1' række, Matth. 22, 15-22.						
M. 18	Hesychius	uge 47	7 52	15 57	11 40	19 52
Ti. 19	Elisabeth		54	55	12 5	21 2
O. 20	Volkmarus	Tusmørket varer 48 ^m	56	54	12 25	22 12
To. 21	Mariæ ofring	{☉ f. kv. 23 ^h 39 ^m {(fjernest Jorden	58	52	12 42	23 22
F. 22	Cecilia		8 0	51	12 57	—
L. 23	Clemens		2	50	13 11	0 32
S. 24	24. s. e. trin.	Chrysogonus	4	48	13 25	1 42
<i>Fra døden til livet, Joh. 5, 17-29.</i> 1' række, Matth. 9, 18-26.						
M. 25	Catharina	uge 48	8 6	15 47	13 41	2 54
Ti. 26	Conradus		8	46	14 0	4 8
O. 27	Facundus	Tusmørket varer 50 ^m	9	45	14 24	5 24
To. 28	Sophie Magd.		11	44	14 55	6 41
F. 29	Saturninus	{☉ f. m. 16 ^h 10 ^m {Måneformørkelse	13	43	15 37	7 55
L. 30	Chr. 6. føds.	Andreas	15	42	16 33	9 0

NOVEMBER 1974

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	2.51	15.03
2.	3.27	15.41
3.	4.03	16.21
4.	4.41	17.03
5.	5.22	17.46
6.	6.07	18.44
7.	7.02	19.47
8.	8.09	21.01
9.	9.27	22.19
10.	10.47	23.33
11.	11.58	—
12.	0.36	12.57
13.	1.28	13.46
14.	2.14	14.31
15.	2.54	15.12
16.	3.32	15.52
17.	4.09	16.31
18.	4.43	17.09
19.	5.17	17.48
20.	5.52	18.29
21.	6.32	19.16
22.	7.21	20.13
23.	8.25	21.19
24.	9.38	22.26
25.	10.45	23.25
26.	11.42	—
27.	0.16	12.31
28.	1.01	13.16
29.	1.44	14.00
30.	2.27	14.44

DECEMBER 1974

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 ^h 24 ^m og aftager derefter indtil den 22., hvor den er 6 ^h 56 ^m . Herefter og til månedens ende tiltager dagen 7 ^m .			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
S. 1	1. s. i advent	Arnold Solens radius 16' 15"	8 16	15 41	17 42	9 54
<i>Jesu indtog i Jerusalem, Matth. 21, 1-9.</i>						
2' række, Luk. 4, 16-30.						
M. 2	Bibiana	{ uge 49 Aldebarankulm.midn.	8 18	15 40	19 2	10 36
Ti. 3	Svend	{ nærmest Jorden	20	39	20 27	11 7
O. 4	Charl. Fred.	{ Barbara	21	38	21 53	11 31
To. 5	Sabina	{ Tusmørket varer 51 ^m	23	37	23 18	11 52
F. 6	Nikolaus	● s. kv. 11 ^t 10 ^m	24	37	—	12 9
L. 7	Agathon		25	36	0 42	12 27
S. 8	2. s. i advent	Mariæ undf.	27	36	2 5	12 45
<i>Når menneskesønnen kommer, Luk. 21, 25-36.</i>						
2' række, Matth. 25, 1-13.						
M. 9	Rudolph	{ uge 50	8 28	15 35	3 27	13 5
Ti. 10	Judith		29	35	4 47	13 29
O. 11	Damasus	{ Tusmørket varer 52 ^m	31	35	6 4	14 0
To. 12	Epimachus	{ Rigel kulm. midn. Capella kulm. midn.	32	35	7 15	14 40
F. 13	Lucia	● n. m. 17 ^t 25 ^m	33	34	8 15	15 30
L. 14	Crispus		34	34	9 3	16 30
S. 15	3. s. i advent	Nikatius	35	34	9 40	17 36
<i>Johannes Døber i fængsel, Matth. 11, 2-10.</i>						
2' række, Luk. 1, 67 til enden.						
M. 16	Lazarus	{ uge 51	8 36	15 34	10 8	18 45
Ti. 17	Albina	{ Lovise	37	34	10 30	19 56
O. 18	Tamperdag	{ Tusmørket varer 53 ^m	38	35	10 48	21 6
To. 19	Nemesius	{ (fjernest Jorden	38	35	11 3	22 15
F. 20	Abraham		39	35	11 17	23 24
L. 21	Thomas	● f. kv. 20 ^t 43 ^m	40	36	11 31	—
S. 22	4. s. i advent	{ Japetus. Solhverv, korteste dag Betelgeuze kulm.midn.	40	36	11 46	0 34
<i>Johannes' vidnesbyrd, Joh. 1, 19-28.</i>						
2' række, Joh. 3, 25 til enden.						
M. 23	Torlacus	{ uge 52	8 41	15 37	12 3	1 46
Ti. 24	Alexandrine	Adam.	41	37	12 24	3 0
O. 25	Juledag	{ Tusmørket varer 53 ^m	41	38	12 50	4 15
To. 26	St. Stephan		41	39	13 26	5 30
F. 27	Joh. evang.		42	40	14 15	6 40
L. 28	Børnedag		42	41	15 19	7 41
S. 29	S.m.jul.o.nytår	Noah. ○ f.m. 4 ^t 51 ^m	42	42	16 36	8 29
<i>Simeon og Anna, Luk. 2, 33-40.</i>						
2' række, Luk. 2, 25-32.						
M. 30	David	{ uge 1	8 42	15 43	18 2	9 6
Ti. 31	Sylvester	{ (nærmest Jorden.	42	44	19 31	9 35

DECEMBER 1974

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	3.09	15.28
2.	3.50	16.12
3.	4.32	16.58
4.	5.16	17.46
5.	6.03	18.38
6.	6.56	19.35
7.	7.53	20.40
8.	9.01	21.51
9.	10.16	23.04
10.	11.30	—
11.	0.10	12.35
12.	1.07	13.29
13.	1.55	14.16
14.	2.38	14.59
15.	3.16	15.38
16.	3.51	16.16
17.	4.25	16.52
18.	4.57	17.27
19.	5.31	18.04
20.	6.07	18.44
21.	6.48	19.28
22.	7.33	20.20
23.	8.26	21.20
24.	9.34	22.23
25.	10.41	23.24
26.	11.43	—
27.	0.22	12.43
28.	1.17	13.39
29.	2.08	14.30
30.	2.55	15.18
31.	3.39	16.04

**Danske helligdage i 1974,
som er hverdag i Sydslesvig.**

11. april *Skærtorsdag*
10. maj *Bededag*

**Sydslesvigske fest- og helligdage
i 1974, som er hverdag i Danmark.**

1. maj *Maj-festdag*
17. juni *Den tyske enhedsdag*
31. oktober *Reformationsdag*
delvis skolefridag
20. november *Bededag*

Ferieplan for 1974 for skolerne i Sydslesvig

<i>Juleferie</i> 22. 12.— 7. 1.	<i>Pinseferie</i> 1. 6.— 4. 6.
<i>Undervisningsfri dage</i> 15. 2.—16. 2.	<i>Sommerferie</i> 27. 6.—10. 8.
<i>Påskeferie</i> 1. 4.—20. 4.	<i>Efterårsferie</i> 14. 10.—19. 10.
	<i>Juleferie</i> 23. 12.— 7. 1.

I disse datoer medregnes første og sidste feriedag.

På grund af forsøgsordning med 5-dages uge vil ferieplanen afvige lidt for de danske skoler i Sydslesvig.

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er her i almanakken beregnet for Havneby på Rømø. Udgangspunktet for beregningen er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns Observatorium. Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end ved Havneby, må man ved:

Nordslesvig:	Rømødæmningen	lægge 10 min. til
	Lakolk	trække 30 min. fra
	Højer sluse	lægge 40 min. til
	Koldby	lægge 30 min. til
	Ballum sluse	lægge 15 min. til
	Rejsby sluse	lægge 30 min. til
	Vester Vedsted	lægge 20 min. til
Fanø/Esbjerg:	Nordby, Fanø	lægge 35 min. til
	Esbjerg	lægge 30 min. til
	Sønderho, Fanø	trække 10 min. fra
Sydslesvig:	Dagebøl	trække 7 min. fra
	(forbindelsen til Før)	
	Bongsiel	trække 27 min. fra
	(forbindelsen til Halligerne)	
	Husum	trække 37 min. fra
	(forbindelsen til Pelvorm m. m.)	
	Frederiksstad	trække 13 min. fra
	Tønning	trække 1 time og 7 min. fra
	St. Peter	trække 1 time og 46 min. fra
	Wyk	trække 26 min. fra
	Westerland	trække 1 time og 41 min. fra

Willy Buch.

KALENDARIVM FOR 1975

<p style="text-align: center;">Januar</p> <p>O. 1 Nytår S. 5 S. e. nytår M. 6 Hellig 3 konger S. 12 1. s. e. h. 3 k. S. 19 2. s. e. h. 3 k. S. 26 Septuagesima</p>	<p style="text-align: center;">Juni</p> <p>S. 22 4. s. e. trin. Ti. 24 St. Hansdag S. 29 5. s. e. trin.</p>
<p style="text-align: center;">Februar</p> <p>S. 2 Sexagesima S. 9 Fastelavn S. 16 1. s. i fasten S. 23 2. s. i fasten</p>	<p style="text-align: center;">Juli</p> <p>S. 6 6. s. e. trin. S. 13 7. s. e. trin. S. 20 8. s. e. trin. S. 27 9. s. e. trin.</p>
<p style="text-align: center;">Marts</p> <p>S. 2 3. s. i fasten S. 9 Midfaste S. 16 5. s. i fasten S. 23 Palmesøndag To. 27 Skærtorsdag F. 28 { Langfredag Dronning Ingrid S. 30 Påskedag M. 31 2. påskedag</p>	<p style="text-align: center;">August</p> <p>S. 3 10. s. e. trin. S. 10 11. s. e. trin. S. 17 12. s. e. trin. S. 24 13. s. e. trin. S. 31 14. s. e. trin.</p>
<p style="text-align: center;">April</p> <p>S. 6 1. s. e. påske S. 13 2. s. e. påske O. 16 Margrethe 2. fødsel S. 20 3. s. e. påske F. 25 Bededag S. 27 4. s. e. påske</p>	<p style="text-align: center;">September</p> <p>S. 7 15. s. e. trin. S. 14 16. s. e. trin. S. 21 17. s. e. trin. S. 28 18. s. e. trin. M. 29 St. Michael</p>
<p style="text-align: center;">Maj</p> <p>S. 4 5. s. e. påske M. 5 Danmarks befrielse To. 8 Kr. himmelfart S. 11 6. s. e. påske S. 18 Pinsedag M. 19 2. pinsedag S. 25 Trinitatis M. 26 Kronprins Frederik</p>	<p style="text-align: center;">Oktober</p> <p>S. 5 19. s. e. trin. S. 12 20. s. e. trin. S. 19 21. s. e. trin. F. 24 De foren. nationers dag S. 26 22. s. e. trin.</p>
<p style="text-align: center;">Juni</p> <p>S. 1 1. s. e. trin. To. 5 Grundlovsdag S. 8 2. s. e. trin. O. 11 Prins Henrik S. 15 { 3. s. e. trin. Valdemarsdag</p>	<p style="text-align: center;">November</p> <p>S. 2 23. s. e. trin. S. 9 24. s. e. trin. Ti. 11 Morten bisp S. 16 25. s. e. trin. S. 23 26. s. e. trin. S. 30 1. s. i advent</p>
<p style="text-align: center;">December</p> <p>S. 7 2. s. i advent S. 14 3. s. i advent S. 21 4. s. i advent To. 25 Juledag F. 26 St. Stephan S. 28 S. m. jul og nytår</p>	<p style="text-align: center;">December</p> <p>S. 7 2. s. i advent S. 14 3. s. i advent S. 21 4. s. i advent To. 25 Juledag F. 26 St. Stephan S. 28 S. m. jul og nytår</p>

Fra min barndoms tyske tid

Af Maren Høyer

Kort før sin død i marts 1973, skrev Maren Høyer disse barndomserindringer til Sprogforeningens Almanak.

Så langt jeg husker tilbage — jeg er født i 1909 — har der lydt flere sprog i mit barndomshjem på gården Billeslund ved Gram. Hver sommer kom der unge, polske landarbejdere til Billeslund og Gramgård, både unge mænd og kvinder. De hjalp til overalt i bedriften — både på markerne og i stalde og lader. Til efteråret rejste de hjem igen, men de strandede hos os i 1914 og blev hos os under hele krigen.

Fra samme år havde vi permanent tysk indkvartering, og noget senere forøgedes mangfoldigheden ved, at vi fik ti russiske krigsfanger med i vor husstand. Vort eget hjemmesprog var selvfølgelig sønderjysk, dette gode sprog som alene blev danskhedens bevarer i landsdelens lange og omskiftelige historie.

Der taltes således både tysk, russisk, polsk og sønderjysk hjemme på gården i min barndoms første år. Et eneste menneske, vor fortræffelige forvalter Hansen, talte rigsdansk — eller rettere sagt et klingende sjællandsk. Hansen var en ung mand med et lykkeligt, lyst sind og et strålende humør. Han holdt meget af mor og var altid så opmærksom og hjælpsom over for hende. Han var i usædvanlig grad med til at bære dagen og vejen under de voksnes hårde krigsår. Hansens ukuelige livslyst og opfindsomhed og gode humør fik hverdagen til at glide på

en næsten festlig måde. Han lærte sig hurtigt et sprog, som alle forstod, med brokker af alle tungearter, og hans rige menneskelighed var en hjælp for både fanger og dem, der mere eller mindre frivilligt var på gården.

Det var en spændende tid at være barn i. Alt for spændende til at man altid huskede på, at tyskerne skulle hades i tide og utide. Indkvarterede tyske officerer spiste sammen med familien og blev behandlet med den høflighed, som far og mor altid behandlede deres gæster med. Jeg husker især tre tyske husarer eller dragoner, som optog mig meget, og hvis liv og færden jeg tog levende del i. De var så dygtige til at pusle om deres heste og saddeltøj og var meget omhyggelige med at holde deres særlige lille hestestald i fineste orden. Staldgangen var som blæst, og jeg var især imponeret af, så fint de rettede strøelsen af, så den sluttede som en snorlige kant bag hestenes bagben. Min lille islænderhest Isak blev staldet op ved siden af de tre letbenede husarheste, og jeg fik kyndig undervisning i, hvorledes jeg skulle strigle Isak og sadle den op. Tit var jeg med på deres småekskursioner i omegnens skove. Husarerne lærte mig at ride engelsk og syntes, det var morsomt at have sådan en lille pige med sin stædige islænderhest med på deres ture.

Men så kom dagen, hvor det første alvorlige indgreb i min personlige frihed skete. Jeg skulle i skole. Det huede mig på forhånd ilde, selvom mor havde gjort sit til, at dagen skulle blive festlig. Vi havde således været i Rødding for at købe et fint, nyt tornyster af lyst svinelæder og med rød plyssesmæk med et skinnende navneskilt midt på. Ligeledes en dobbelt skifertavle med svamp, og penalhus med grifler med fintfarvet papir om øverste halvdel. Regnebog og fibel arvede jeg efter min bror, og de lidt hårdtbrugte bøger var blevet forsynet med nyt indbindingspapir.

Og så kom dagen — en smuk forårmorgen i 1916 — hvor jeg skulle op før fanden fik sko på for at følges med min bror

til Gramby skole. Fin i tøjet og med mit nye tornyster på ryggen, stak vi så af, min bror og jeg. Min bror, Oluf, der ellers kunne være noget af en krads hertug, som holdt alt kvindetøj i ave, var den morgen ualmindelig sød og omsorgsfuld. Han var bæret over, at han skulle ikke alene følge mig, men også to af mine lidelsesfæller og senere venner for livet: Martha Falkenberg fra slottets portnerbolig og Gyde Sørup fra Gram Slotsvandmølle til skolen. Han sørgede omhyggeligt for at afpasse tiden over det sidste drøje stykke — Gram Bjerg — så nøje, at vi præcis klokken 8.00 kunne afleveres i »æ lille klasse«. Da han havde afleveret vore papirer, »Impfschein« etc. forlod han os og gik over i sin egen klasse — mellemklassen.

Vi var nu overladt til vor lærerinde, frøken Amalie von Bergens varetægt, og så begyndte det! »Tante Malle« som frøken von Bergens kælenavn var, var en nydelig lille dame, der næsten altid gik i sort liv med sorte kniplinger i den stive halskrave. Nederdelen var også sort. Hendes hår var kobberødt, og der var lidt fregner både i hendes ansigt og på hendes hænder med de elegant manicurede spidse negle. Tante Malle, der var fra Åbenrå, havde et udmærket tag på børn — og da ikke mindst på at hjælpe os over denne første mærkelige dag.

Gramby skole havde fire store klasseværelser. Heraf var det ene dog aldrig i brug. Tante Malle havde de to yngste årgange, lærer Schmidt de to mellemste, og overlærer Christiansen havde de sidste to årgange i overklassen. Klasseværelserne var store og regulære med gode bænke og faste pulte. Der var store tavler oppe ved katederet, og midt på den ene langside i rummet stod en kæmpemæssig kakkelovn, som sørgede for, at rummene på de kølige årstider altid var velopvarmede. Rundt på væggene hang der store farvelagte billeder af de tyske kejsere og kejserinder.

Men først skulle vi nu have vore faste pladser — og det gik efter formodet intelligens hos de nye elever. Den ældste del af »æ lille klasse« sad i den bageste del af klassen, altså længst

væk fra katederet. Vi nye blev anbragt i mere overkommelig afstand fra samme. Jeg fik den ære at komme til at sidde øverst i min afdeling, selvom det da hændte, og godt det samme, at jeg blev degraderet langt ned i rækkerne for en eller anden forseelse. Som regel tog jeg dog altid revanche. Vi fik indøvet ritualer med at lægge vore tornystre ordentlig på plads, og vi lærte at tage tavle eller fibel frem på tælling. Jo, jo, der var godt og grundigt system på skolen fra den allerførste time.

Tante Malle talte både et morsomt affenråsk og et korrekt højtysk, og hun brugte begge sprog i flæng — i alt fald til at begynde med. Hun var i besiddelse af megen humor og havde sans for børn, så det var ikke værst at have hende til lærerinde. Den første dag blev det selvfølgelig ikke til alverden. En stor æske bolsjer gik hyppigt rundt i klassen, hvor de store elever var ualmindelig søde mod os. De tog os med i deres sanglege og viste os, hvordan vi kunne lege med »æ turnstang« — et stillads, der var forsynet med stiger til at klatre op ad og med stænger til at glide ned ad på brandmandsmaner.

Ved min hjemkomst efter min første skoledag kunne jeg meddele, at det hele ikke var så værst, og at jeg glædede mig til næste dag.

Og så gik jeg da i Gramby skole i hele tre år. Hvis De nu venter, jeg skal rakke den tid ned, må jeg bedrøve Dem med, at dette ikke er mig muligt. Om vi så var aldrig så dansksindede hjemme. Børn kan ikke hade deres skole — om den ellers er god — og det var Gramby skole. Og da Gram sogn var et udpræget dansk sogn, var lærerne fornuftige nok til at opretholde et nationalt fornuftigt forhold til forældrekredsene. — Og da det jo var krigens tid, var det praktisk med et godt forhold til de danske gårdmandsbørn, så der kunne banes vej til lidt ekstra naturalier i den ernæringsmæssigt så knappe tid.

Der undervistes kun på dansk i bibelhistorie og i skrivning, hvor vi lærte de latinske bogstaver. I de tyske fag benyttede vi altid de gotiske bogstaver. Vi fik fortræffelig undervisning i

*Maren Høyer - yderst til venstre - sammen med sine søstre,
ca. 1920*

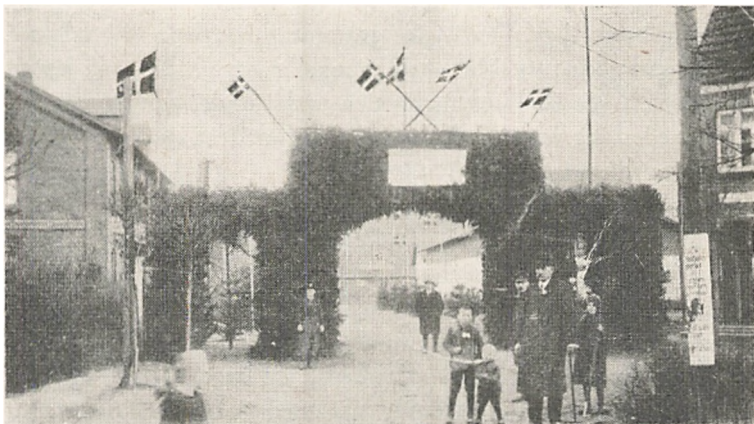
regning. »Das kleine einmaleins« fik jeg nogenlunde banket ind i hovedet, selvom regning dengang kedede mig utroligt og var mig besværligt. Den tyske grammatik terpede vi i talekor, så den sad godt fast. Nu — de mange år bagefter — må jeg tit tænke på, hvor dødsens farlig den tyske undervisning var for danskheden, og jeg kan ikke lade være med at tænke på, hvor meget nordligere grænsen var kommet til at gå, dersom genforeningen var sket bare tyve år senere.

I historietimerne var vi danske elever med til at tegne Dybbøl-stillingen på vore tavler. Læreren tegnede for på den store tavle. Vi tegnede løbegravene og parallelterne helt op under skanserne. Vi fik foreholdt, hvor let spil tyskerne havde med at skyde Dybbøl-stillingen i flankerne fra Broagerland, og hvor underlegne de danske soldater var med deres forladedgeværer mod Bismarcks moderne våben!

Vor senere læsebog »Jugendfreund« var fyldt med kejsermyter, og der blev gjort et stort nummer ud af, at vi skulle lære Wilhelm den Andens sønner på remse. Glemte er de alle undtagen Adalbert og Eitel Friedrich. De store, tyske kort med de svulmende floder og klangfulde bynavne betog mig stærkt: Köln, Ulm, Kassel, Oder, Elbe, Weser, Rhein. Loreley sang vi om, og der blev sunget tyske salmer og bedt tyske bønner fire gange hver dag: Om morgenen, før middag og efter middag, og ved skoledagens afslutning.

Der var dog to dage, hvor vi demonstrerede vor danskhed, så det kunne blive til noget. Den ene var Sedan-dagen den 2. september, den anden var kejserens fødselsdag i marts. Da mødte vi alle i vore værste pjalter og kom med træsko på — og vi sang ikke med de dage! Endda klassen var fint pyntet op med slesvig-holstenske flag og tyske, klippet ud i glanspapir. Og hele Sedan-slaget var tegnet op på den sorte tavle.

Justitsen var hård og kontant i den tyske skole. De store, hårde drenge vidste, hvad spanskrør var, uden at det dog ødelagde deres trang til drillerier og spilopper. Man tog sine tærsk

Fra afstemningen i Gram

med maner. I den lille klasse brugte Tante Malle sit lille svirpende spanskrør: »Hand raus!« — og så svirpede hun synderen i den åbne håndflade, mens han græd ynkeligt. Sådant noget var ikke rart. Men børn værner sig til lidt af hvert, og den gang var den form for disciplinens opretholdelse noget selvfølgelig. Pigerne slap med ryk i håret eller øretæver. Jeg sad efter én eneste gang, fordi jeg ikke kunne det andet bud — mit Erklæringen — hverken på dansk eller tysk. Det var på fars fødselsdag, og der var gæster hjemme, og det ville være vanskeligt for mig at finde en rimelig forklaring på, at jeg ville komme for sent hjem. Heldigvis — efter endt eksamination og dermed følgende løsladelse — traf jeg far på gaden. Han kom kørende i sin gig og var i strålende fødselsdagshumør. Han halede mig op til sig. Jeg var reddet. Ingen fik min forsmædelse at vide.

Og så kom da genforeningen. Vore polske og russiske folk kunne omsider rejse hjem. Glade og bevægede tog de afsked og kysede far og mor på skuldrene. De tyske soldater forsvandt fra vort hjem, og der begyndte at komme gæster fra det gamle land. Dagen kom også, hvor de tyske lærere for bestandigt forlod Gramby skole. Flere af os var med på stationen for at vinke til dem, da det lille tog satte sig i bevægelse. Der må have været et tomrum mellem skifterne mellem danske og tyske lærere. Jeg mener selv at erindre, at jeg var ude af skolen det meste af et halvt års tid, hvor jeg levede et dejligt friluftsliv hjemme blandt gårdens folk og var med i marken fra morgen til aften.

På den tid kom der en russisk aristokrat i vores hjem. Han var flygtet fra revolutionens helvede på et Nansenpas. Han var det mest elskelige og kultiverede menneske. Hans navn var civilingeniør Leopold Temkin. Bundmusikalsk var han, og han spillede violin som en engel. Han havde en meget smuk mandolin i kostbar udførelse. Den hang på vores væg i »æ køen stue«. Man kunne ikke finde en finere repræsentant for den gamle russiske overklasses kultur. Han var en slags hovmester for min

bror og underviste ham i matematik, men var selvfølgelig også med i marken, hvad der absolut ikke lå for ham. Jeg ser for mig, hvorledes han kunne danse karaschok, og han var mester i at fortælle historier. Mor syntes, jeg skulle lære lidt matematik også, men det blev hurtigt opgivet, jeg kunne ikke forstå det. Temkin kom senere til Brødrene Gram i Vojens, men bevarede et kærligt og hengivent forhold til os.

Til mine tre yngre søstre havde far og mor ansat en dansk lærerinde, som holdt skole for dem. Hvorfor jeg ikke var med der, ved jeg knapt, men det var nok meget fornuftigt, da jeg havde en hårdere fortid fra den tyske skole. Men endelig blev der da en dansk skole i Gramby. Mange af de store børn skulle have et par ekstra år, for at de kunne lære dansk. Lærer Bak og lærer Hillgaard var de to første danske lærere, som kom til Gram. For dem var der kun ét at gøre, at holde jernhård justits over for de store hårde drenge, indtil disse blev klar over, at mildhed fra lærernes side ikke var det samme som magtesløshed. Derefter oprandt der en lykkelig grotid for Gram Borger- og Realskole, som skolen nu kom til at hedde. Den tyske tid sank dybt ned i min underbevidsthed.

Mange år efter, på den slemme 9. april 1940, oplevede jeg noget mærkeligt. Far tog mig med til Haderslev. Han ville ud og spørge nyt. Vi vidste intet, men var klar over, at det meget snart ville blive umuligt at køre i bil. Den skulle klodses op. Far og jeg var inde på Høppners Hotel, det hotel, vi fortrinsvis brugte i min barndoms tyske Haderslev-rejser. Der var fyldt med tyske officerer i lange, blanke støvler. Min tidligste barndom kom mig pludselig så nær, at jeg næsten kunne træde ind i den, og jeg udbrod spontant: »Nej, hvor mærkeligt, det er næsten som i gamle dage!« Et hvast blik fra far bragte mig til tavshed. Fars »gamle dage« var noget andet end mine. Men det kunne vi ikke tale om.

For fars og mors generation blev genforeningen det største, de havde oplevet. For os byder skæbnen, at vi er med til at få

noget ordentligt ud af fællesmarkedet. Måtte vi klare det, der ligger forude på en måde, så det ikke bliver et enten-eller for det danske, men et frugtbart både — og. Måtte 52 lykkelige år under dansk styre have givet os kræfter til at gå ud i den gamle dansk-tyske brænding med frimodighed og styrke.

Den tid, da man overvejer, hvad man skal sige, tages fra den tid, da man angrer, hvad man har sagt.

Persisk ordsprog

Intet i denne verden kan siges at være sikkert, undtagen døden og skatterne.

Benjamin Franklin

Marinus og Else

Af Christian Skov

Tegninger: Willi Birkner

Det var natten, der fulgte den aften, da Marinus uden videre forlod stuen og nu ville væk, eller det var en af de nærmest følgende nætter.

Else var københavnerinde, det behøvede ingen at være i tvivl om. Da lærere, præster og politimestre og den slags væltede hened i begyndelsen af tyverne, var det Marinus' synspunkt, at de ikke havde noget at gøre her; da landmændene i trediverne lå vågne om natten med akkord og tvangsauktion i tankerne, og arbejderne solgte sikkerhedsnåle og »Livets Kamp«, talte ingen så indædt om styret som Marinus; han tålte dårligt at høre rigsdansk, og københavnsk fik ham ved flere lejligheder til at ryste af ophidselse; i tidens løb havde han vænnet sig til en del, men noget i ham havde søgt ned til gammel, gemt harme, der havde sin oprindelse i en fornemmelse af at blive misbrugt og ikke rigtig regnet med.

Hun havde det sorte hår sat op i en bred, flad knude i baghovedet, men om natten løst op, og hun generede sig ikke for at færdes i huset, efter at hun havde gjort sig klar til at gå i seng, derved havde han ikke undgået at se hende i køkkenet med det sorte hår slået ud over skuldrene. I mange år havde det været hendes arbejde at sy for folk, tøj til kvinder og børn, det var det stadig, og hænderne var smalle og fingrene tynde som hos kvinder, der intet bestiller eller sidder på et kontor, hvad der ikke var stor forskel på i Marinus' øjne. En sådan hånd, unødigt plejet med creme, stak hun om morgenen ind over bordet, når

hun hentede en klat smør med kniven, eller hun rakte efter marmeladeglasset eller noget andet, om aftenen gentog det samme sig, han fik duften af hendes creme i næsen, og når hun udtalte sine velformede ord, bevægede hun underlæben og end-og hele underkæben en lille smule frem og tilbage.

Hvordan var det gået til, at han måtte se sig selv her? På en måde kunne spørgsmålet besvares. En række fakta kunne stilles i forlængelse af hinanden og være et svar. Han havde været bestyrer på et husmandssted i nabolaget. Efter at landbruget ikke længere havde brug for folk, arbejdede han på en fabrik, der

fremstillede varme- og køleautomatik. Man vidste, han logerede hos et ægtepar tyve kilometer fra fabrikken. Else var husbestyrerinde hos Gamle Skøtt, han døde, og Else købte huset af arvingerne. Huset lå uden for lov og ret, og Else turde ikke bo alene. Gode råd var dyre, en eller anden, vist Else selv, kom i tanker om Marinus, der blev spurgt, om han ville have et værelse nærmere ved arbejdspladsen, hos Else, og han sagde ja. Gåden var, at han uden videre indvilligede og endda gik med til, at hun skulle holde ham med tørkost — arbejdsdagens middagsmåltid indtog han i fabrikkens kantine, men måtte spise morgenmad og aftensmad sammen med Else i køkkenet og på fridagene også middagsmaden.

Invitationen til at drikke aftenkaffe i stuen havde ført til, at han tilbragte hele aftenen dernede, i stedet for at sidde på sit loftsværelse. Hun holdt ham tilbage med alt det, hun fortalte; folk er jo ikke mundlamme det sted, hun kom fra. Selv sagde han, vanen tro, ikke mere end nødvendigt. Skatterne, udskrevet i København, som ikke mindst han var med til at betale, den slags kunne afføde indædte, korte bemærkninger fra hans side, ellers groede hans tavshed mere og mere til.

Vintergækker paraderede i en lang række langs husets sokkel, inden for rækkevidde var lyse aftener, hvor han ikke skulle sidde i stuen, men for eksempel kunne fiske. Han havde fisket før og kunne gøre det igen, grejerne var i behold. Haven ville lægge beslag på ham, dens pasning havde han påtaget sig. På den måde kom han lidt ud. Men han måtte helt væk.

Else og han drak den aften kaffe som sædvanlig. Tydeligt havde dagene strakt sig, lampen over bordet var tændt, men det lod sig gøre at se træer og buske i haven, gardinerne var ikke trukket ned. Var det april? Andre blomster end vintergækker var fremme. Vintergækkerne var måske forsvundet på det tidspunkt. Else talte. Marinus havde kigget på buskene og træerne og var ikke rigtig klar over, at han ikke stadig gjorde det. Det rumstrerede kraftigt i tagrenden over vinduerne, det

bragte ham selv i erindring. Han så sædvanligvis ikke på dem, der sagde noget til ham, tilkastede dem højst et blik; det jog nu gennem bevidstheden, at øjnene i flere minutter ikke havde været andre steder end ved Elses underlæbe og underkæbe, der bevægede sig på den karakteristiske måde. Hun smilte, så han.

Han hældte omgående den sidste sjat kaffe i sig og forlod stuen. Han ville ikke engang blive boende april måned til ende hos Else, men skaffe sig et nyt værelse så hurtigt som muligt. Et gran triumf var det, at hendes smil blev borte.

Men Marinus havde ikke længere skæbnen i sine egne hænder.

Det var ved halvto-tiden om natten, konstateredes det, da han tændte lyset og så på uret. Der var faldet lys ind i værelset fra loftet udenfor, og i døren stod Else med det udslåede hår; påklædningen var en natkjole, der dog nåede ned til fødderne.

— Hvad er der? sagde han og gloede på hende.

— Der er en mand ved døren, sagde hun.

— Hvad? Hvad for en dør?

— Yderdøren.

— En mand?

— Ja.

Marinus tænkte kun på manden, svingede benene ud på gulvet, bragte sig ned i et par benklæder og trak en sweater over pyjamastrøjen og var på vej ned sammen med Else.

— Hvad har han gjort? spurgte Marinus. Har han gjort noget?

— Han rykkede i døren, sagde Else. Han sagde, han ville ind. I køkkenet standsede Marinus.

— Er han ved fordøren? spurgte han.

— Ja.

— Jeg lister denne vej ud, sagde han og gik mod fyrrummet.

Han listede ud af huset og gennem baghaven og kiggede om hjørnet hen mod trappen foran fordøren i husets gavl. Natten var ret gennemsigtig, og det kunne konstateres, at der i hvert

fald ikke stod en mand på trappen. Han gik helt derhen, gik også om i forhaven, gik omkring hele huset og var ude på vejen. Han vendte tilbage til bagdøren, han stod igen i køkkenet, hvor Else opholdt sig. Stadig tænkte han blot på manden.

— Jeg så intet, sagde han.

— Jeg talte med ham, han ruskede i døren, sagde hun.

— Jeg så ham ikke, var han nødt til at sige.

— Han kommer igen!

— Nå-e . . .

— Du må ikke gå op på dit værelse!

Marinus gloede. Flakkende vendte hans almindelige tanker tilbage.

— Det er midt om natten, sagde han.

— Ja netop, sagde hun.

— Klokken er halvto.

— Ja, og han kan komme igen.

— Hvad vil du have, jeg skal gøre? spurgte han.

— Blive hernelde.

Situationen var så usædvanlig, trods alt, at det ikke var alt det sædvanlige, der gik gennem Marinus' hoved. Stemmen var

ved at brække over, da han måtte have nærmere rede på, hvad hun havde tænkt sig.

Marinus var i fyrrerne. Han havde for år tilbage været på nogle turneer til Flensborg, men ellers undgået at komme kvinder for nær og var noget tummelumsk ved at ligge i Elses seng og have aftalt, at han skulle ægte hende.

Sådan var det gået den nat, der løste op for Marinus' tale-gaver, idet der en tid var byttet om på hans og Elses roller, hun, den meget talende, tav, mens han berettede, dæmpet, med munden ved hendes øre, men med uhindret strømmende ord. Før moderens død var faderen fodermester, derefter arbejdsmand, derfor havde hverken de tyske eller danske lærere set til den side, hvor han befandt sig, hvis de ikke netop var på nakken af ham. Det fortalte han udførligt om og belyste det med eksempler på lærernes opførsel. Else vidste, at hans mor var død, inden han var ret gammel. Ja, fortalte han, fem år. Faderen havde haft flere husbestyrerinder, inden han fik Mie, halv-søsteren, Marinus' halvfaster, hun og så den politimester, der var kommet fra København, nabopræstens bror, fik ulykken til at vælte ind over hjemmet. Faderen var god nok, men der var kommet et dregebarn ud af det. Marinus havde heldigvis været i konfirmationsalderen, broderen, helbroderen, der ikke var så gammel, kom i huset hos en skomager, spædbarnet adopteredes langt bort. Else vidste, at helbroderen ikke levede. Nej, uddybede Marinus, han styrtede med en motorcykel, han var bidt af det motorkøretøj, der var også spiritus med i spillet, han var forlovet, han var helt anderledes end Marinus, men det var hans eneste helbror, søstre havde han ikke. Else vidste, hans mor hverken havde søstre eller brødre. Ja, det var rigtigt, men faderen havde ni søskende, foruden Mie, Marinus havde blot aldrig haft rigtig kontakt med dem, de havde hver for sig en hel del børn, og var også fodermestre eller arbejdere eller gift med sådanne. En tid havde det været umuligt for Else at komme rigtig til orde, hun gjorde heller intet forsøg. Først da

Marinus' enetale var ebbet ud, begyndte hun det replikskifte, der førte til en overraskende bekendelse.

Som Maria, Jesu mor, ved en bestemt lejlighed gemte alle ord, der blev sagt, i sit hjerte, således glemte Marinus heller ikke den nats ytringer, hverken sine egne eller Elses.

Else begyndte.

— Manden derude, sagde hun, ved ikke, hvad han er skyld i.

— Nej — Marinus var af samme mening og sundede sig efter at have talt så meget.

— Det kan være . . .

— Hvad vil du sige? spurgte Marinus.

For en gangs skyld havde hun svært ved at udtrykke sig:

— Det er muligt — jeg kan ikke garantere for det . . .

— Hvad er det, du vil sige? sagde han.

— Jeg har ikke set ham.

— Nej.

— Du heller ikke.

— Nej.

— Du var endda ude på vejen.

— Ja — Marinus var atter blevet ordknap, han vidste ikke, hvor hun ville hen.

— Han kunne ikke slippe væk i den fart, konstaterede hun.

— Næ-e . . .

— Det er muligt, han ikke har været der.

Marinus reagerede ikke straks, men sagde så:

— Mener du det?

— Det sker, man hører et eller andet, der ikke er der.

— Ja, sagde Marinus.

— Man kan drømme, ikke?

Marinus var stum.

— Jeg ved bare . . .

Marinus hjalp hende ikke.

— Jeg . . .

Marinus var helt stum.

Hun brugte et ord, han ikke selv turde bruge, nogen sinde. Hun sagde, hun elskede ham — i det fineste sprog, han kendte.

Og som efter alle nætter fulgte en morgen; Marinus så den gro frem, anderledes end alle andre morgener. Da han vendte sig mod Else, var hun også vågen. Hendes smil var det samme, som han så den foregående aften, men det havde modsat virkning i ham, det må siges.

Virkeligheden er som en nælde, man må tage hårdt omkring den, hvis den ikke skal brænde.

Alf Larsen

»Hvor man gør størst lykke,« sagde professoren, »der skal man ikke komme to gange.« — Han var en menneskekender, og det er også en kundskab.

H. C. Andersen .

Grænselandsbetragtninger 1973

Af Johan Philipsen. M.F.

Hvilke forandringer vil Danmarks indtræden i EF medføre — på kort og langt sigt?

I et forsøg på at besvare dette spørgsmål må det være naturligt først at nævne den kendsgerning, at forholdene altid forandres, i dette tilfælde ganske uanset, om Danmark var blevet medlem af EF eller ej.

Begge parter er dele af en større helhed og under indflydelse af kulturelle og politiske strømninger, ikke alene fra vore naboer, men i moderne tider fra en langt videre kreds. Jeg kunne ønske, at en kyndig person ved lejlighed gav sig til at analysere i hvor høj grad, vi lader os påvirke af den tid, vi lever i, og hvorfra påvirkningerne stammer.

Efter min opfattelse glemmer vi i drøftelsen af det tysk-danske forhold de mange ting og forandringer, som har sin rod et helt andet sted end omkring Skelbækken. Dette gælder ikke alene erhvervsforholdene, men først og fremmest det kulturelle område.

Det næste må være at påpege, antyde — mere kan det af gode grunde ikke blive — at vi i vor daglige tale om grænselandsforhold forenkler tingene ofte ud i det urimelige. Vi opfatter forandringerne som afledt af det dansk-tyske forhold. Dette er også det væsentlige, men ændringerne har ofte sin rod andre steder.

Når vi i fællesskab glæder os over den stadige forbedring af

forholdene os imellem, tænker vi i disse forenkledede baner og tillægger os og hinanden æren derfor. Dette er dog kun en del af sandheden — en meget væsentlig del, ganske vist.

I drøftelserne forud for folkeafstemningen om EF i Danmark blev der fra nogen udtalt frygt for eventuelle negative virkninger på dansk kultur. Dette er lidet sandsynligt. I massemediernes tidsalder har vi i de senere år modtaget meget massive påvirkninger udefra — langt fra altid af det gode. Vi fylder vort sprog med engelske gloser, og ord, hvor »paterniteten« er meget let at konstatere, vinder hævd herhjemme.

Begge parter — tyske og danske — må være interesserede i at fremme den kulturelle udvikling, man taler så meget om, for at lære hinandens tankegang endnu bedre at kende, men i min vurdering også som modvægt mod den massive påvirkning andetsteds fra, som også tyskerne er ude for.

Ungdommen og det nationale

Det er let at konstatere, at der er meget ringe interesse for det nationale blandt ungdommen. Dette kan ifølge sagens natur og den lykkelige tilstand i det tysk-danske forhold ikke være anderledes. Ungdommens tanker er, hvor der er problemer, — virkelige som tænkte. Hvis der ingen virkelige problemer er, kaster de unge sig over ideologier.

Skulle det ulykkelige ske, at der engang igen kommer andre tider mellem tysk og dansk, er det min sikre overbevisning, at den tilsyneladende ligegyldighed for det nationale vil være som blæst bort. Vi er alle, enten vi vil erkende det eller ej, dybt forankrede i vort folks fortid og historie. Der er kilder nok at øse af.

Erhvervsforhold

Det er urealistisk at regne med, at der foreløbig vil ske en større integration af erhvervene tværs over landegrænsen. Dette

forhold kan dog først sikkert vurderes efter overgangstidens udløb i 1978. Selv om grænsen falder væk som egentlig toldgrænse, vil der stadig være betydelige forskelligheder — lovgivning — skatteforhold — veterinære bestemmelser o. s. v. Den betydelige udbygning, der planlægges i Padborg til behandling af godstransitering, er det bedste bevis på, at dette er en vurdering, som gælder generelt.

Betydningen for erhvervene og dermed befolkningen i den sønderjyske landsdel ligger deri, at vi nu får lige konkurrenceforhold at arbejde under — samme store marked. Jeg tillægger dette forhold overmåde stor betydning. Vi har i forvejen en situation, hvor den økonomiske fremgang i Den vesttyske Forbundsrepublik af flere grunde er stærkere end i Danmark. Skulle vi derudover have levet under forhold med betydelige markedsmæssige vanskeligheder, ville det have fået negative virkninger på den rolige balance i grænselandet, som alle tilstræber. Man kan ikke sætte lighedstegn mellem materielle vilkår og nationale tilstande. Ingen vil imidlertid bestride, at meget store uligheder i de materielle vilkår ville have ført til utilfredshed hos mange, og vi har før set, hvilke sidevirkninger det kan få. Det må være naturligt i denne forbindelse at nævne de øjeblikkelige valutaforhold. Faldet i pundets og dollarens værdi ville under forhold, hvor Danmark var uden for EF, have været helt ødelæggende for landbrugets økonomi. Landbrug udgør stadig en meget betydelig del af sønderjysk erhvervsliv. Det tilkommer fremtiden at afgøre i hvor høj grad, de stærke sønderjyske andelsselskaber kan påvirke forholdene omkring landegrænsen.

Den generelle betragtning, der som oftest ligger til grund for vurdering af fremtiden omkring Skelbækken, er den kendsgerning, at de to folk i talstørrelse er meget ulige. Man må ikke glemme, at dette forhold findes mange andre steder, og grænserne mellem nationerne er egentlig statiske, specielt under nogenlunde rolige politiske forhold. Den høje danske indkomst-

beskatning virker som en stærk bremse på en eventuel tysk bosætning i Danmark.

Generelt set må vi forvente en rolig udvikling i forholdene omkring den dansk-tyske grænse. Viljen hertil er fra begge sider til stede. Der er grund til fra dansk side at glæde sig over de synspunkter, der fra mange på tysk hold i de senere år er givet udtryk for. Det er en i Danmark ofte overset kendsgerning, at de to tabte krige og den nazistiske periode i Tyskland gav anledning til megen selvransagelse. Det er resultatet af denne proces, der først og fremmest er grund til at glæde sig over.

Det danske mindretal

Jeg kan ikke se, at Danmarks indtræden i EF ændrer noget — hverken det sydslesvigske danske mindretals egne problemer eller vort forhold til landsmænd syd for grænsen.

Hovedformålet med denne artikel er at påpege, at de mange forandringer, vi er vidne til, ikke alle må tillægges det dansk-tyske forhold, eller om Danmark er i EF eller ej, men at årsagen til forandringerne har rod mange andre steder.

Man møder undertiden hos personer, der enten er eller har været dybt engagerede i vort grænselands forhold, stadig en vis bekymring over dette eller hint. Dette giver sig til kende ved omtale af en række konkrete forhold, hvor man med rette eller urette kan påpege, at situationen kunne have været bedre — hvis vi havde været dygtige nok og forudseende nok o. s. v. Dette kan, set isoleret i det enkelte tilfælde, være rigtigt nok.

Jeg kan ikke deltage i beklagelserne over, at det er sådan. Det ville få helt uoverskuelige konsekvenser for vor mentalitet, hvis vi ikke stadig havde uløste problemer foran os. Jeg tror heller ikke, enhver ny generation kan undvære sin »sikre« overbevisning om, at den kan gøre det bedre end forgængeren.

Jeg véd godt, at historiens dom over nutiden kan blive anderledes, end vi forestiller os. Den vil indeholde fortællinger om perioder, hvor vi gjorde det rigtige, og antagelig også en fortælling om de tabte muligheder. Min sikre fornemmelse siger mig, at et folk — et grænseland — ikke kan leve uden at have følelsen af, at der er uløste problemer, der venter.

Lundtoftbjerg, juli 1973.

En af de fremtrædende forskelle mellem en kat og en løgn er, at katten kun har ni liv.

Mark Twain

Den voksende mistillid i verden beror hovedsagelig på, at menneskene har fået flere muligheder for at lære hinanden at kende . . .

Noel Coward

I Flensborg under engelsk besættelse

Af Torben Glahn

Når man i erindringen prøver at genkalde sig de første år i Sydslesvig efter 1945, er det som at åbne døren til en helt anden verden. Det forekommer som en drøm, og man spørger sig selv, om det virkelig ligger inden for den samme tilværelse. At ville tegne et helhedsbillede af forholdene dengang er håbløst. Alt hvad jeg vil prøve er at fastholde — eller i ord omsætte nogle af de øjeblikksbilleder, man har opfanget og ofte oplevet så intenst, at de står skarpt tegnet i erindringen.

Jeg kom til Flensborg i februar 1946 for at overtage ledelsen af Flensborghus Bogsamling. Krigen var altså afsluttet, og man vidste, det måtte gå mod lysere tider, men krigens jerngreb var endnu langt fra løsnat. Flensborg lignede en myretue, gaderne vrimlede med mennesker. Det første indtryk var forfærdelse over det store antal invalider, der prægede bybilledet, det næste var en studs over de mange fremmedartede mennesker, man mødte. Så huskede man, at mere end 38.000 eller $\frac{1}{3}$ af Flensborgs befolkning var flygtninge. Ansigterne var grå og triste, husene grå og triste — alt syntes gråt i gråt. Man anede tragedier bag de flestes ansigter, og enkelte blev man vidne til.

En dag havde jeg ærinde ude ved grænsen. Den lå den gang ikke blot fast, men var så solidt lukket af englænderne, at kun de allerfærreste fik lov at slippe over. Det har vel været en af

de utallige forhandlinger om bogindførslen til biblioteket, der havde ført mig derud. Pludselig bremsede en engelsk militærbil op udenfor, i den sad en ung engelsk officer og en lille pige på vel 10-12 år. Jeg kunne ikke undgå at bemærke, at der opstod en livlig og højrøstet diskussion derude, som jeg dog ikke kunne opfatte. Forløbet, der for mig levendegjordes af en stærk gestikuleren, endte med, at den unge officer opgivende trak på skuldrene, satte sig ind i jeepen og spurtede med pigen over grænsen til Danmark. For mig var det som en stumfilm, der blev rullet. Teksten fik jeg først bagefter af en ung, dansk frivillig løjtnant i engelsk tjeneste: Den lille pige var flygtning fra Østtyskland. Under hovedkulds flugt for vel et års tid siden blev hun skilt fra moderen og havnede i en flygtningelejr ved Kiel. På en eller anden måde havde man fundet ud af, at moderen var havnet et sted oppe i Jylland, og nu var den unge englænder kørt til grænsen for at prøve at få moder og datter genforenet. Men ingen dér vovede at tage ansvaret for en så hasarderet handling. Alt, hvad den unge mand opnåede, var fire timer til et forsøg på at nå op til moderen, så hun og datteren i det mindste kunne gense hinanden, for inden næste vagtskifte måtte han og den lille pige være tilbage igen. Umennekeligt og komplet meningsløst syntes man, selv om det kun var en enkelt af de talrige små tragedier, tiden var så rig på, rystede det mig faktisk langt mere, end jeg formår at udtrykke.

Der var meget, der måtte gøre et stærkt indtryk på én. Man syntes nok, at man i Nordslesvig havde haft krigen tæt inde på livet, men hvad var man ikke blevet skånet for? Her nede var de fleste blevet direkte berørt af krigen, og dens eftervirkninger fik de alle at føle.

At holde sult og kulde fra døren var det altoverskyggende problem, og dertil kom nu de store problemer, som flygtningeindkvarteringen skabte. En dansk familie, vi kendte, måtte huse 13 flygtninge i en 5-værelses lejlighed, og de var selv fire. At adskillige måtte gå gennem andres værelse for at komme til

Kulsamlere på jernbaneterrænet ved Flensborg

deres eget, var ikke det værste, at være 17 om ét toilet (en familie havde tilmed tb) var derimod ondartet, og man forestille sig at være så mange om et køkken. Men dette eksempel var så langt fra enestående, sådan var betingelserne ganske simpelt.

Uendelig mange af flygtningene kom fra primitive forhold, og det kunne være slemt at tage for de hjemmehørende, når de så deres mahogny-dagligstuebord brugt som køkkenbord, hvad jeg mere end en gang har været vidne til. Hos en af vore bekendte, som selvfølgelig også husede flygtninge, kunne man en lang tid ikke begribe en ulidelig stank, der kom fra et enkelt af værelserne, hvor en lille familie levede. En dag, hvor værelsets beboere var ude, tog man mod til sig og undersøgte sagen. Det var ikke vanskeligt at lugte sig frem til. Da man åbnede en fin gammel egetræsbuffet, viste den sig omdannet til kaninbur! At se geder i de små forhaver rundt omkring var intet særsyn, men kun et sted har jeg en aften måttet passere geden inde i entreen.

At flensborgerne selv måtte bo under yderst indskrænkede

forhold siger sig selv. Når vi skulle besøge en af kollegerne om aftenen, måtte vi over et stort knirkende loft, og det hed altid: »Tys, Ursula sover«, det var købmandsgårdens hushjælp, der havde sit »hjem« bag et stort forhæng under det skrå, vinduesløse tegltag, — det har ikke været rart om vinteren.

I og for sig vænnede man sig hurtigt til alt det, og der var ikke meget, der kunne forbavse en. Vi »rigsdanske« kendte jo ikke til at sulte. Der var straks efter 1945 blevet organiseret en hjælpeaktion til Sydslesvigs danske mindretal med mælkefordeling og tildeling af de vigtigste levnedsmidler. Bevares, madden var ensformig og ikke spændende, men navnlig på baggrund af al den nød, der omgav os, lærte man også at være dybt taknemmelig over det daglige brød. I tilgift fik man en dosis af den vitaminrige, men jo ikke direkte velsmagende levertran, og dog, hvor ofte har man ikke hørt begejstrede udråb over nu at kunne stege spege(!)-sild (det forekommer mig, at de sild, man kunne få, var på størrelse med ansjoser) — eller bage pandekager i denne levertran, for fedtstof kendtes jo bogstavelig talt ikke. (Semuljegryn rørt op i vand til en slags tyk vælling var almindelig til at erstatte smør på brødet). Hvor mange gange har jeg ikke arbejdet mig op ad trapperne i det hus, hvor vi kom til at bo, i en stegeos af levertran. Den lugt er ikke til at beskrive og er formentlig ukendt i dag, hvor levertran kun kendes i fin raffineret tilstand, og hvor man ikke aner, hvordan tran smager endsige lugter, når det steges.

Det var fest, når »kartoffelskibet« kom og »kartoffelkongen« stod for uddelingen eller måske snarere sørgede for at holde orden i den lange kø. Ofte var kartoflerne dog blevet mere eller mindre medtagne af den lange sørejse, jeg mindes en bestemt sortering af en dags høst ude på vor altan: af den stinkende, smattede masse, man hældte ud af sækken, blev der hin dag kun en sørgelig rest tilbage.

Men som sagt, vi kunne ikke klage, og som alle andre begunstigede havde vi mulighed for at hjælpe den ene eller anden,

der ikke tilhørte mindretallet, og som man tit ganske tilfældigt kom i forbindelse med. Jeg erindrer halvt skamfuld den rørende taknemmelighed, der blev vist ved sådanne lejligheder; men det var virkelig hungersnødens spøgelse, der truede omkring os. Et dagbogsnotat fra marts 1946: »I går da jeg var hos frk. X (hun boede sammen med en gammel søster), forklarede hun mig, at hun var lykkelig for det stykke spæk, jeg havde med, de havde »noget« rugbrød, salt, et æg og lidt hvidkål — det var alt, men hun beklagede sig ikke«.

Varmeproblemet var ikke mindre alvorligt. Selv havde jeg i min naivitet sørget for at dække min kurvekufferts bund med et lag briketter, da jeg drog til Flensborg. Jeg havde ikke drømt om, at det værelse, jeg fik lejet, var uden kakkelovn, men det var det altså. Dagbogsnotat (16. marts 46): »Sikke en kold uge. I nat siger man, det har frosset 10 grader. Jeg sidder med to frakker på foruden alt det strikkede, jeg har, og så har jeg hat på hovedet«. Et andet dagbogsnotat fra samme vinter: »I går var der endelig varme på biblioteket igen, nu har vi også frosset i mere end en uge«. Sådant var den første vinter, men vinteren 1947 var skrapere endnu, og var det galt med brændslet, var det ikke bedre med gas og lys. Notat 17. 2. 1947: »Stadig meget skarp kulde. Der er nu chance for 2 kakkelovne: til udlån og børnelæsesal. Det er højst tiltrængt. På børnebiblioteket har blækket i 3 uger været frosset. . . Der er nu lukket for lys fra 6-13 og 17-21. Det er lidt besværligt. Gas er der fra 6-8, 10-14 og 17-19«. Og 19. februar: »På fredag er der ingen elektricitet mere. Gas er det også slut med. Ingen tog kører mere. Koldt er det. Der har nu været tyfus i byen i en uges tid. . . I går så jeg for første gang selv en tørvebil blive plyndret, den var nede for at blive vejret ved havnen, den lignede en myretue af børn og voksne«.

Ja, på biblioteket var der hundekoldt. En af vore kvindelige bibliotekarer vandrede rundt i store sivsko, hvor der foran var plads til at lægge en af de små pakker, som indeholdt en sub-

»Wolzig bis dunkel, ÷ 4°« — Situation fra udlånet i Flensborghus Bogsamling 1947, tegnet af Birthe Andrup. Den polarklædte bibliotekar er ved at optø blækket over et stearinlys

stans, der når den blev gjort fugtig, udviklede varme. Det samme havde hun i lommerne. Resultatet: hendes hænder var som kulsoens, men den gene opvejedes rigeligt af udsigten til at få en smule varme i fingrene. I udlånet måtte lånerne store dele af dagen vandre rundt med stearinlys for at kunne finde bøger.

Vi fik ganske vist, som nævnt et par kakkelovne sat op, en i udlån og en på børnebiblioteket, men brændslet var tørv, våde tørv. Der lå altid et lag oven på ovnene, man havde det forfængelige håb, at den værste fugtighed kunne fordampe på den måde, men det var i sandhed ikke megen varme, de kunne udvikle, og det var store rum, så man bogstaveligt talt skulle stå lige op og ned ad ovnen for at mærke, der var fyret i den.

Midt i alt det triste var der en ting, der på særlig måde holdt modet oppe hos mindretallet: håbet om en genforening med Danmark og hos mange en tyrkeretro på, at det ville ske snart. Jeg skal indrømme, jeg delte den ikke. Selv var jeg, som så mange andre taget til Sydslesvig i en slags protest mod det officielle Danmarks tagen afstand. I min dagbog ligger som et memento et avisudklip med Christmas Møllers udtalelse til Dagens Nyheter: »Så vidt jeg ved, har Sverige, hvor man er klogere end her, ikke fremsat noget krav på Pommern«. Kunne dette, og et »grænsen ligger fast« ikke være sagt på en mindre udfordrende måde? Denne holdning parret med den lige så hånlige afvisning »konjunktur« måtte ægge til indsigelse. Man syntes, man på en eller anden måde måtte vise, at der var mange, som stod mellem denne yderliggående fløj og de lige så yderliggående aktivister. Alt, hvad man kunne gøre, for at vise solidaritet med det hårdt prøvede mindretal i Sydslesvig, var at tage et arbejde op dernede. I min lovligt hastigt førte dagbog skrev jeg i juni 1946: »Jeg er ikke blåøjet optimist, når talen er om Sydslesvig. Ganske vist erkender jeg, at jeg langt fra endnu er kommet til mere end overfladen af problemet, men samtaler med andre, tyske som danske, gør mig urolig. Mange, selv kløgtige danske (sydslesvigere) er optimister, men netop blåøjede, tror, at inden 3 uger »sker der noget«. X, som netop nu er død, ringede for nogen tid siden til Thygesen (generalsekretæren) for at høre, om det var rigtigt, at nu var »de danske« her. Et brandkorps skulle som fortrop være kommet hertil«.

Jeg var, som sagt, kommet til Flensborg i februar og skulle nu se at finde en bolig, der også kunne rumme min kone og vore to pigebørn, som jeg havde måttet efterlade i Haderslev. Det blev en lang og trang vej. Man glemmer ikke let de kø'er, man hver gang skulle vente sig igennem ved Wohnungsamt, selv om det snart blev dagligdags at vente. Det var kun en af de første dage, jeg undrende i min dagbog noterede: »kø på 96 for at få en avis«.

Jeg skal ikke trætte med at berette om alle de boliger, vi var lige ved at få. Men turneerne gav et indblik i mange skæbner. Jeg husker tydeligt et sted på Marieskovvej, hvor englænderne lige havde givet ejeren et beslaglagt hus tilbage. Det lød på forhånd rørende, men man forstod den sande grund, når man så indenfor. Det var komplet ødelagt. Mandshøje træpaneler var flået ned, vægfliser nedrevet og i alle værelser flød stole- og bordben, man skulle tro, en tyfon var gået gennem stuerne.

I slutningen af juni 1946 lykkedes det mig at få anvist en bolig, og vi begyndte at forberede flytningen. Men så opstod der pludselig komplikationer. Englænderne, som ikke fattede al den ståhej om grænseproblemet, satte ind med en hård kurs mod alt dansk kulturelt arbejde. Det skete bogstavelig talt fra den ene dag til den anden. Kort fortalt, da vi skulle have vort flyttelæs over, var alle sunde lukket. Der var på det tidspunkt kun 14 dage til min kones visum udløb, og jeg fór fra paskontor til militærregering, men løb over alt panden mod en mur. Jeg fik dog bevæget en kontordame til at vise mig over i den bygning, hvor den øverstkommanderende, oberst Lindsay Young residerede; men hun besvor mig ikke at røbe, hun havde vist vej. Her nåede jeg imidlertid kun til forkontoret. Obersten nægtede at modtage mig. — Vor danske forbindelsesofficer, oberstløjtnant Lunding, ville forsøge at hjælpe os, men var skeptisk. For at gøre målet fuldt lå der besked, da jeg kom tilbage til biblioteket, at englænderne havde beslaglagt det hus, hvor jeg havde mit værelse, men det var unægtelig mangefold værre for mine værtsfolk, de havde et smukt, ret kostbart hjem, og de var jo nok klar over, hvordan de til sin tid ville kunne vente at gense det. Men de tog det med stor værdighed: Vi har det dog langt bedre end flygtningene, gentog min værtinde gang på gang.

Da min kones visum ville udløbe 1. august, og der nu kun var få dage igen, besluttede vi, at hun og børnene skulle tage ned til Flensborg i tillid til det engelsk udstedte visum, der ud-

trykkelig tillod hende at tage »residence with husband« i Flensborg, og så måtte vi lade det stå hen med flytningen af alt vort habengut. Den 30. juli tog vi til Flensborg kun medførende, hvad min lille bil kunne rumme af tøj foruden os fire. Lidet anede vi, at der skulle gå over et kvart år, inden vi skulle få flyttelæsset til Flensborg, og for kone og børns vedkommende skifte fra sommertøj til efterhånden stærkt tiltrængte vinterklæder.

Så begyndte den egentlige kamp for opholdstilladelse. Det lykkedes mig efter mange besværligheder at få foretræde for Lindsay Young. Dagbogsnotat: »Hvad berettigede mig til at tage min familie herved?« — Jeg viste passet udstedt af Military Government i København. »Det har ingen betydning, afgøres her«. — »Hvor mange børn der var?« — To. »Hvor stor vor lejlighed var?« — 3 værelser. — »Ejedes af danske?« — Ja, tilhørte mindretallet. »Danske statsborgere?« — Nej. »Måtte søge et sted, ejet af sådanne, men dele kår med flygtninge«. — Så var audiensen forbi«.

Ganske få dage efter blev der telefoneret fra Military Government. Da jeg kom til telefonen, blev der kort meddelt, at der var sendt en bil for at hente mig. Jeg blev så bragt til et formeligt forhør hos Lindsay Young. Tilkaldt fra København var lederen af det engelske paskontor der, og major Teet, lederen af det tilsvarende i Flensborg. Aldrig har jeg været ude for en så arrogant behandling. Jeg blev ikke engang budt en stol, men måtte stå op under hele proceduren. Vore visa, som englænderne selv havde udstedt, blev undersøgt på kryds og tværs. Da det udtrykkelig stod i dem at læse, at de gjaldt en enkelt indrejse, mens en påtrykt udrejsetilladelse omhyggeligt var udstreget, hævdede jeg, at vi måtte have ret til at betragte dem som opholdstilladelser. Omgående blev der på Lindsay Youngs befaling påført tilføjesen: Valid for one returning journey to Denmark (gyldig for én rejse tilbage til Danmark). Jeg blev så lempet ud med besked på at henvende mig på paskontoret næste

dag. Resultatet blev, at jeg skulle indgive ny ansøgning om opholdstilladelse. Kort efter blev jeg kaldt til den danske overborgmester, I. C. Møller. Han havde fået besked på, at opholdstilladelsen var blevet nægtet, mens to bibliotekarer, jeg havde fået Grænseforeningen til at ansætte, paradoksalt nok fik lov at blive.

Jeg skulle altså nu sættes ud af lejligheden, og I. C. Møller rådede os indtrængende til at rejse, men »sagen« var efterhånden nået op på regeringsplan i Danmark, takket være vor forbindelsesofficer, og vi fulgte gerne hans impulsive råd: »De skal fandengalemig blive!« Efter nogen nervekrig, blandt andet et besøg af en udsending fra Military Government, der skulle advare os en sidste gang, fik jeg besked på igen at indfinde mig på Military Government medbringende mine papirer. Jeg var ikke særlig stolt ved situationen, da jeg vandrede derned ledsaget af en embedsmand fra rådhuset. Hele forestillingen tog vel et minut. Ikke en hilsen, ikke et ord, men et blik på de famøse papirer, et tavst nik, en underskrift, så var tilladelsen givet. Aldrig er jeg blevet så forbavset. Om man nu alligevel indså, at spillet var drevet for vidt, eller vi tilfældigvis kom til at stå over for en englænder, der intet kendte til forhistorien, vidste jeg ikke. Nu er jeg afgjort tilbøjelig til at tro det sidste, for et års tid senere overrakte major Teet mig udvisningsordren, som han på eget ansvar havde syltet. Jeg gemmer den omhyggeligt. Ikke blot som et kuriosum, men i nok så høj grad som et minde om, at der også blandt de folk, englænderne havde sat til at styre i Sydslesvig, fandtes brave mennesker. Og har jeg mødt storsnude, brovtende og arrogante englændere, og det har jeg, ikke mindst i det hårrejsende og lange kapitel, der angik kampen for at få bøger over grænsen til det danske bibliotek, så har jeg også, ikke mindst på det felt hos enkelte englændere mødt en enestående hjælpsomhed og forståelse, og en sejt vilje til at forsøge at trænge gennem »kolonistyrets« embedsmænds hensynsløse, man fristes til at sige stupide stædighed. Og hver gang har det vakt min beundring, for hvor

havde det været ulige lettere for dem at lade 5 og 7 være lige. Kampen for at få tilladelse til at indføre danske bøger til biblioteksarbejdet er et langt tragi-komisk kapitel for sig (den fri import til bibliotekerne opnåedes først i 1957!). Her i Sprogforeningens Almanak kan jeg dog ikke lade være at omtale, at Sprogforeningen var den første, der i maj 1946 meldte sig med en fornem gave på 6.000 bind. Vi mente da lige at have fået bogindførselsproblemet i orden, men lige inden alt var klart til at afhente gaven, gik bogindførslen påny totalt i baglås. En ung dansk censor i engelsk militærtjeneste lovede at prøve på at hjælpe os. Men jeg glemmer ikke turen ned til Flensborg. Vi havde i hast læsset bøgerne uindpakkede på en åben lastbil, og bibliotekar Mommsen og jeg måtte lægge os oven på læsset, der var fyldt til randen, for at ikke bøgerne under den ilsomme fart mod grænsen skulle flyve af. Det gjaldt jo om at nå frem inden vagtskifte.

Nu må man ikke tro, at jeg med hele denne sidste beskrivelse af vore personlige fortrædeligheder vil stille vort tilfælde op som noget særlig grelt. For det første var vore problemer for intet at regne mod de hjemmehørendes, for det andet har mange andre, der kom til Sydslesvig dengang, oplevet lignende ubehageligheder. Variationerne over dette tema er talrige. Og mens løsningen på vort boligproblem efter trængslerne dårligt nok kunne tænkes bedre, må jeg tænke på, hvilke kår de mange lærere fik, der kom derned samtidigt, ikke mindst ude omkring i landsdelen — de kunne unægtelig ofte sammenlignes med flygtningenes.

Måske har jeg i det hele taget i disse spredte glimt i for høj grad hæftet mig ved skyggesiderne, og de var jo trods alt ikke de overvejende. I disse sælsomme tider svejsedes man sammen på en måde og i et omfang, man ikke skulle tro muligt. Midt i mørketiden var det, som om der trods alt skinnede et stærkt og varmt lys: De mennesker, man dengang kom nær ind på livet, føler man sig knyttet til for alle tider.

(D5)

Tanker ved en ru'e . . .

E regn den fäller deru'e.
Det drypper fra tag og spær.
Den dugger min køghenru'e
og tænk, e sommer er nær!

Der pusles, plaskes deru'e,
hver lille fuel søghe mæg.
Æ ser dem bag min ru'e,
di hopper frem og tilbaeg.

Der hinkes omkap deru'e
a småbørn fra gård og hyt.
Æ sidder herind bag min ru'e,
og ønsker te æ ku' byt.

E buend gær osse deru'e
så sinne ebag sin plov.
E vinter den er bagu'e,
han hvisker et gudskelov.

Ja, Gudskelov for min ru'e,
for børn, der hinker omkap.
for fuel, der plasker deru'e
og forår med regn og sjap.

E skoelmesterkuen

(11)

Breve til Irene

Af Gerhard Ernst

Tegning: Holger Hattesen

Irene hed hun, den ny pige på skolen. Hun måtte være omtrent på min alder. I septemberlyset virkede hun lille og uanselig. Midt under krigen var hendes forældre flyttet til vores by.

En morgen opdagede jeg hende i skolegården. Hun havde taget opstilling hos sin klasse nogle meter borte. Selvom hun var lille, kunne man ikke overse hende. Hendes hørgule hår lyste op i den triste flok og fik mig til at glemme krigen, de grå morgener og gårdvagtens evigt spejdende bøddelblik.

Det kneb med at være opmærksom i timerne. Regnelærer Sørensen kredsede en dag i faretruende nærhed om min plads. Klassen skulle høres i formler, som var meget vigtige, påstod han. Under overhøringen drømte jeg uhjælpeligt over min lukkede regnebog. Jeg ville simpelthen ikke erkende den overhængende fare, jeg befandt mig i.

Pludselig dukkede læreren som et isbjerg op i min synskreds og plantede sine hænder som to mægtige sugekopper på mit bord. Han nærmest spyttede mit navn ind i mine sarte ører.

Farvel Irene med det lyse hår. Jeg fik mig stablet nogenlunde lodret op fra min stol og kiggede desorienteret på Sørensen.

»Må vi så høre den formel.«

»Hvilken formel«, fik jeg fremstammet.

Det eksploderede inde i mit hoved, da hans brede slagterhånd gik vinkelret ind på min kind.

»Det er anden gang, du møder uforberedt til time,« hørte jeg ham sige med en stemme som rullende torden. Han retirerede

baglæns til sin bastion, klassens kateder, med sit buskmandsblik ufravendt rettet på mig. Han gjorde et notat i sin lille, frygtede bog.

Omkring mig kammeraternes delvis medlidende og skadefro blikke. Hvor ønskede man sig hen efter sådan et nederlag? Der var f. eks. den øde, fredfyldte ø midt i Stillehavet langt borte fra skolen med palmesus og en blændende hvid strand. Og naturligvis Irene. Med hende kunne tilværelsen blive tålelig, ja, nærmest behagelig. Så ville endda mindet om regnelærer Sørensen og hans formler hurtigt blegne i tropesolen og i skåret fra Irenes hår. Men øen var forbistret langt borte nu, og Irene kendte ikke mit hemmelige ønske. Jeg havde ikke vekslet et eneste ord med hende endnu, havde hverken hørt hende tale eller le. Mit hidtil eneste indtryk af hende var af rent optisk natur.

Dagene gik. Og nætterne med. Så kom svaleafskeden med en hektisk sommer. Der fulgte klare høstdage og måneforgjorte nætter med monotone propelsange på trækfuglehimlen, der åndede sommeren bort fra vores by. Tilbage blev den århundredgamle gade med de grå patricierhuse, de umotiverede uniformer og de hæslige faner. Tunge militærfartøjer, læsset med krigsdeponeret ungdom på ubestemt tid, skrumlede hen over brostenene i retning af en tabt krig. Så var der de gule sporvognes metalliske skærebrænderlyde i gadens lange kurver og den tavse strøm af værftarbejdere, som byggede u-både til en vindskrænket krig i fjerne havdybder.

Jeg var stadig ikke kommet på talefod med Irene. I frikvartererne var hun omgivet af veninder. Hun snakkede meget. Jeg så drenge fra hendes klasse drille hende. Hun slog ud efter dem med en spinkel hånd, når de skubbede til hende. Men det morde hende åbenbart, for hun lo meget. Hendes lange hår hang løst over skuldrene, og hendes øjne lo, også når hun var alvorlig. Hun var ikke særlig køn, og hun havde ben, der exede en smule, når hun gik.

Jeg prøvede at bilde mig ind, at Irene ikke vedkom mig. Hvorfor beskæftige sig med hende, når man havde et godt udvalg af søde piger i ens egen klasse. Men det var nytteløst. At glemme Irene var det samme som at forsøge at springe midt dagen over med fastende hjerte.

Overflyvningerne blev hyppigere, især om natten. Når sirenerne sendte deres melankolske hyletoner ud i mørket, blev der stille i gaden. Man hørte hastige fodtrin i trappegangen, spredte råb, og så sank livet bort under jorden. I interimistiske beskyttelsesrum under de gamle, mørklagte huse, hvis silhuetter snittede mønstre i himlen, krøb vi afventende sammen — mere eller mindre afslappet, mere eller mindre spændt. Det var en tidløs venten, og når antiluftskytset tordnede løs, og kælderummets tynde vægge vibrerede, gjorde frygten os anonyme, og den hverdagsverden, vi kom fra, med dens kulisser og sociale trin, sivede bort i glemsel. Vi blev ansigtsløse i det gustne halvmørke, og nye ukendte træk voksede frem gennem vore tanker.

Nat efter nat tog vi vort liv med ned i disse halvkolde kældre sammen med de vigtigste papirer, som dokumenterede vores identitet med det borgerlige liv: fødsels- og vaccinationsattest, svendebrev, mesterbrev, vielsesattest, pas. . .

Men vi tog mere og andet med i dybet af denne by, noget som ikke stod opført i papirer med stempel og underskrift: Vor stigende angst, uvishedens kaldesignaler i os selv mellem håb og håbløshed, uforløste forventninger, en indkapslet fornemmelse af lykke, som stædigt pressede mod sin skal, små glæder, som pludseligt lyste op i erindringen og fik en ny og større betydning. Var det døden, som spøjte i os og ridsede en rå skitse af vores sande identitet op i denne anonyme kældertilværelse?

Hvor misundte jeg spædbarnet, som sov roligt i sin moders arme ved min side, mens skytset udenfor spyede glødende metal mod himlen, hvor bombemaskinerne trak deres usynlige bane højt oppe over efterårets blæsende skyer. Ved dietid begyndte det at klynke. Moderen blottede sit bryst, og barnet sugede den

varme, styrkende næring i sig, ubekymret, uvidende om vores verden af fortræd og undergang.

En dag tog jeg mod til mig og skrev til Irene. Det var min hensigt at anbringe brevet i hendes frakkelomme. Efter lang tids grublen og mange mislykkede skriveforsøg fik jeg endelig formet følgende linier:

»Til Irene. Du kender mig ikke, og jeg kender kun dit navn. Alligevel vover jeg at skrive til dig. Jeg foreslår, at vi skriver til hinanden om vores problemer og glæder eller andre ting. Svar mig venligst på dette brev. Læg svaret under Istedløven i det midterste vindue på skolegangen. Tak og venlig hilsen«. Jeg underskrev med bogstavet X.

Dagen derpå spurgte jeg i dansktimen om tilladelse til at gå ned i gården. Tynd mave, forklarede jeg læreren med et nervøst smil. De akute følger af den dårlige ernæring blev ofte brugt som påskud til korte eller lange forsvindingsnumre i timerne. Jeg fik tilladelsen.

Forsigtigt begav jeg mig op på anden sal. Her befandt Irenes klasse sig. Undervejs sank modet til nulpunktet. Flere gange var jeg på nippet til at vende om. Men i lommen lå brevet, som brændte i min hånd. Hvis jeg mødte rektor nu, ville slaget være tabt. Nysgerrig som han var, ville han stille mig nærgående spørgsmål og hurtigt finde ud af, at jeg intet havde at gøre på anden sal i undervisningstiden. Heldigvis var korridoren menneskeforladt. Der var heller ingen lærere at se.

Svedig af indre ophidselse som en febersyg malariapatient og med hænder, jeg ikke kunne holde i ro, listede jeg hen ad gangen til Irenes frakke, som hang ved siden af klassesdøren. Inde fra klassen lød lærer Bertelsens skrattende sandpapiersstemme. Han var ved at gennemgå Napoleons togt over Alperne.

I samme øjeblik hørte jeg bag mig nogen komme ned ad trapperne fra tredje sal. Jeg slap Irenes frakke og puttede hastigt brevet tilbage i min lomme, en meningsløs refleks, for brevet med den fine kuvert havde allerede ligget i hendes frakkelomme.

Da jeg vendte mig om, så jeg en elev på vej ned. Han opdagede mig ikke. Jeg bugserede brevet frem igen. Febrilsk lagde jeg det ned i frakkelommen. Hvis nogen havde set mig i dette øjeblik, ville man have mistænkt mig for tyveri.

Jeg tog trapperne i store spring. Ude i skolegården hev jeg efter vejret som en, der var druknedøden nær. — Aktionen var lykkedes.

Så kom ventetiden. De sindsoprivende spekulationer, pseudo-spørgsmålene. Ville hun finde brevet, eller ville det ligge overset i frakkelommen i dagevis, måske i ugevis? Ville hun svare? Ville hun måske i ophøjet ligegyldighed eller grænseløs foragt rive brevet i stykker? Ville hendes svar ligge under Istedløven allerede i morgen? Hvilken dag var det i morgen? Lørdag. Jeg blev skrækslagen. Hvis hun nu ikke svarede i morgen, måtte jeg se en uendelig lang weekend i møde. Tanken var ikke til at udholde.

Uvisheden gjorde mig inaktiv. Det gik ud over appetitten. Mor så både forbavset og betænkelig på mig, da jeg ved middagbordet nøjedes med at lange ud efter den mindste frikadelle og uden kamp overlod de øvrige til mine søskende. Jeg kunne se på mor, at hun i tankerne gennemgik registret af mine hidtil overståede børnesygdomme. Jeg havde haft dem allesammen, havde hun ofte fortalt mig. Nu var hun åbenbart selv kommet i tvivl. For at gøre en ende på hendes unødvendige grublen undskyldte jeg min mangel på appetit med utilpashed. Umodne æbler, skyndte jeg mig at tilføje. Mor fik et lettet udtryk i sit smalle ansigt. Samtidig kom den advarende pegefinger frem: »Vær forsigtig, hører du. Drik for Guds skyld ingen vand.«

Natten derpå fik jeg næsten ingen søvn. Irene spøjte i mine rastløse tanker. Et mareridtagtigt kalejdoskop gik som ilinger gennem min krop: Brevet, Istedløven, min hånd i Irenes frakkelomme, rektors strenge blik, Napoleons march over Alperne, gårdvagtens borende bøddeløjne. Midt i mit femte eller tiende forsøg på at nå over Alperne sammen med Napoleon og hans

gutter hørte jeg dem komme. I stor højde, som de plejede. Gennem blæsten. Vestfra den ensomme lyd af maskinerne. De kom enkeltvis ind over det mørklagte land. Havde de denne gang udset sig byen som mål? Motorstøjen kom i bølger. Nærmere. Hvorfor blev der ikke givet luftalarm? Havde jeg overhørt den? Eller var det vore egne fly?

Umuligt. I den højde.

Jeg var ved at døse hen, da et luftværnsbatteri i det fjerne åbnede ilden. Samtidig satte sirenerne ind.

Mor kaldte os ud af sengene, mens hun skændte på den usynlige fjende i luften for den ødelagte nattero. Hun skældte verden ud og Hitler, som var skyld i alt dette her. Hun delte gavmildt ud, salve efter salve, mens hun lagde papirer og penge i sin håndtaske. Far kom med nogle beroligende bemærkninger. Til ingen nytte. Hun fortsatte nede på gaden. Nu var det den nazistiske vicevært, som fik sin bekomst. Til fronten skulle man sende ham, så han på sin egen elendige krop fik at føle, hvad krig var, småskændede hun, mens vi famlede os over den nat-sortede gade.

Da vi nåede porten til beskyttelsesrummet, genlød byen af tunge drøn, efterfulgt af rystelser. Mor standsede brat sin talestrøm.

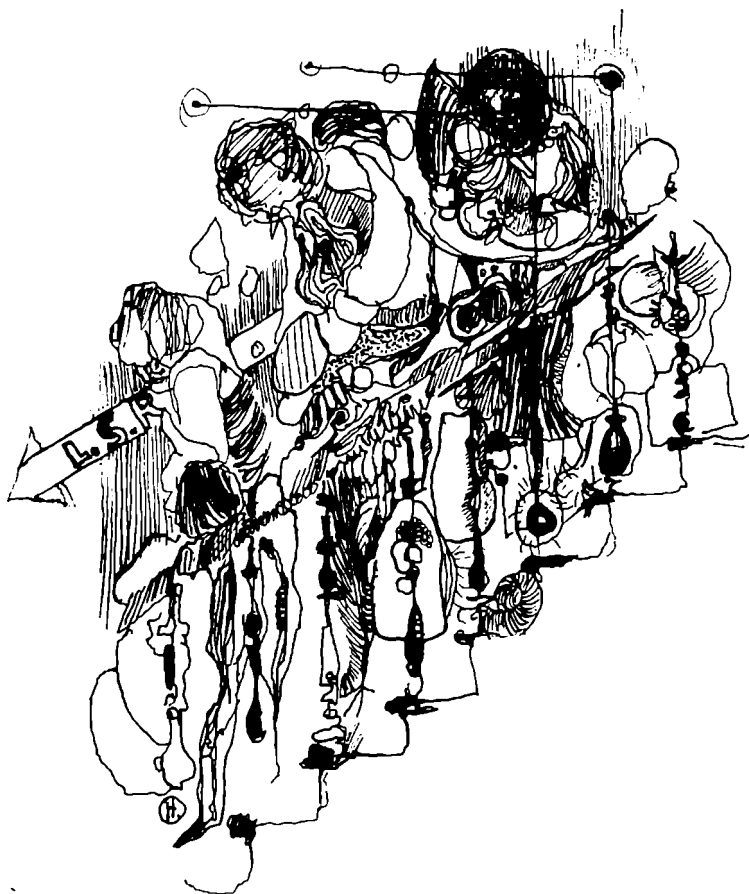
»Bomber«, bemærkede far roligt. »Skynd jer. Om lidt er de over os.«

Der var en mumlen og uro nede i kælderen.

»Nu kommer turen til os,« var der nogen, der sagde.

»Forrige nat har de nedkastet store mængder brand- og fosfor-bomber over Kiel,« bemærkede en ældre herre. »Kvinder og børn er rendt rundt som levende fakler i gaderne. Man har fundet dem i hundredvis, de var fuldstændig forkullet.«

Jeg gøs og tvang mig til at tænke på noget andet, mens byens luftværnskanoner tordnede løs. Irene. Hvad mon hun tog sig for nu. Sad hun i en kælder og tænkte på brevet? Mit brev? Den palmegrønne ø tonede frem i mine tanker. Irene og den

hvide strand. Solflimmer i hendes hår. Palmesus og hendes smil. Dag og nat den evige fred.

To timers angst og uvished. Så blev luftalarmen afblæst. Da vi forlod kælderens, konstaterede vi lettet, at gaden var uskadt. Ingen splintrede ruder på fortovene. I trappegangen mødte vi viceværten. Han fortalte, at en maskine tilsyneladende var blevet ramt af antiluftskytset og havde kastet sine bomber. De var

gået ned i udkanten af byen. Skaden var minimal. Et hus var blevet ødelagt. Ingen mennesker var kommet noget til, mente han.

Næste morgen spejdede jeg efter Irene under opstillingen. Jeg så hende ingen steder. Modløsheden indfandt sig. Bare hun ikke var blevet syg netop nu, hvor jeg ventede at få svar. Ærgerligt, tænkte jeg. Måske var hun blevet hjemme på grund af luftalarmen. Den krig var efterhånden skyld i meget. I næste frikvarter så jeg hende. Jo, det var Irene. Hun stod hos nogle veninder. Havde hun fundet mit brev?

Den formiddag var jeg skolens mest uopmærksomme elev. Jeg forsøgte i timerne at skjule min ophidselse bag en maske af ligegyldighed. Det lykkedes, selvom tøjet klistrede til kroppen af sved. Midt i fjerde time kunne jeg ikke længere udholde spændingen. Da jeg stadig kunne overbevise dansklæreren om min dårlige mave, fik jeg lov at gå. Som i trance nærmede jeg mig Istedløven. Med hænder som ramt af et jordskælv løftede jeg den i vejret. Pladsen under soklen var tom. Jeg gennemrodede Irenes frakkelommer. Også de var tomme. Altså måtte hun have fundet brevet. Jeg ulejligede Istedløven endnu engang. Samme resultat. Noget, der lignede vrede, skyllede op i mig. Jeg luskede som en udbrændt ruin tilbage til min klasse.

Efter skoletid låste jeg mig inde på skolens toilet. Her ventede jeg, til elever og lærere havde forladt skolen. Så prøvede jeg igen. Heller ikke denne gang rugede Istedløven over en hemmelighed. En rengøringskone overraskede mig, mens jeg stod med mine hænder hvilende på løvens sokkel. Hun gik forbi uden at sige noget. Formodentlig udlagde hun min interesse for rovdyyret som værende af historisk art.

Hjemme var der stor opstandelse. Mor var næsten ikke til at kende igen. Så ophidset var hun. Hun troede, der var tilstødt mig noget, da jeg ellers plejede at være præcis.

»Jeg var hos Karl,« løj jeg. »Han ville absolut vise mig sine tegninger.«

Jeg kunne se på mor, at hun ikke troede mig. Men hun ud-frittede mig ikke, så bare bekymret på mig.

»En pige blev dræbt i nat,« sagde hun stille. »Sytten år. Gen-nem en fuldtræffer. De andre bomber faldt på en mark.«

»Hvor,« spurgte jeg.

»På Møllevej. Hele villaen blev ødelagt. Familien var ikke hjemme. Hun var tjenestepige og alene i huset.«

»Hvorfor var hun ikke i kælderen?« ville jeg vide.

»Ved ikke,« svarede mor. »Hun troede vel ikke, det blev så slemt.«

Om eftermiddagen vandrede jeg ud til Møllevej. Der var næsten intet tilbage af villaen. Nogle røgsværtede mure. Der havde indfundet sig mange nysgerrige. Småumvlende stod de ved afspærringen og fulgte oprydningssarbejdet.

Denne weekend blev den længste og mest kvalfulde i mit liv. Endelig oprandt mandagen. Den var regnfuld og blæsende.

I dag måtte hun svare. I dag eller aldrig. Andre muligheder fandtes ikke. Dagen i morgen eksisterede ikke for mig. Den lå alt for langt ude i en uvis fremtid.

Irene var i skole. Gudskelov. Et rødt bånd prydede hendes hår. Frakken stod som altid åben. Under frakken skimtede jeg en stramtsiddende kjole. Den var sribet. Hvor det dog klædte hende altsammen.

Jeg forblev standhaftig indtil femte time. Vi havde geografi. Der var brug for Afrikakortet. Jeg tilbød at hente det. Jeg lod Afrika vente, skyndte mig op på anden sal og lagde mine klamme hænder på Istedløven. Den så mere bister ud, end den plejede, forekom det mig. Da jeg løftede den i vejret, glippede jeg vantro med øjnene. Der lå en hvid seddel og lyste mig i møde som en stjerne af første grad.

Forår — endnu engang! jublede jeg indvendigt og tænkte på kære gamle Johannes V. Jensen. Jeg snuppede det hvide kle-nodie og satte løven ublidt på plads. Mærkeligt. Dens bistre mine var forsvundet. Jeg gemte sedlen i lommen og besluttede

senere at fordybe mig i det dyrebare indhold. Først da jeg stod over for geografilæreren, kom jeg i tanker om Afrika. Jeg stammede noget om, at kortet ikke var at finde.

»Umuligt,« tordnede læreren og betragtede mig mistroisk. »Jeg har så sent som i sidste time brugt kortet og selv lagt det på plads i magasinrummet.«

Han sendte klassens kvikkeste elev af sted efter kortet. Et minut senere var han tilbage med Afrikakortet. Mine klassekammerater reagerede yderst usolidarisk. De skrupgrinede. Resten af timen tilbragte jeg på min Stillehavso.

Næste frikvarter gemte jeg mig på toilettet, Her tog jeg Irenes seddel frem. Hun havde en kantet håndskrift. Blodet hamrede mod mine tindinger, mens jeg læste: »Til X. Tak for brevet, det er en god ide at skrive til hinanden. Du må godt hjælpe mig, hvis du vil. Her er tre opgaver, jeg ikke kan regne. Vil du skrive løsningerne op til i morgen? Venlig hilsen fra Irene.«

Så fulgte opgaverne. Det var ligninger med en ubekendt.

Nu var ligninger ikke netop min stærke side. Men jeg hang i og fandt efter to timers slid frem til de rigtige løsninger. Så skrev jeg det andet brev til hende.

»Til Irene,« skrev jeg. »Mange tak for dit svar, som har glædet mig meget. Jeg håber, det er de rigtige løsninger. Jeg vil gerne hjælpe dig. Har du andre problemer? Jeg har læst Robinson Crusoe. Kender du bogen? Den er meget god. Fortæl mig, hvad du laver i din fritid. Send mig svar, så snart du kan.« Jeg underskrev igen med X.

Den aften tog jeg Irenes lille seddel med i seng og senere under luftalarmen med i kælderen. Den fik mig til at glemme flyverne og krigen. Jeg havde fået kontakt med Irene. Nu var der nye håb og nye forventninger at værne om.

Dagen efter fik jeg allerede i første time anbragt mit svarbrev i hendes frakkelomme. I alle frikvarterer iagttog jeg hende på afstand. Hun var ingen enspændernatur som jeg, var altid

sammen med nogen, også med drenge, hvilket pinte mig ikke så lidt. Jeg plagede mig selv med grimme spørgsmål. Viste hun mine breve frem? Læste hun dem op for sine veninder? Ville hun svare mig i dag?

I sjette time smuttede jeg op til Istedløven. Der lå intet svar. I morgen, tænkte jeg. I morgen har jeg afgjort hendes svar.

Der gik to dage, før jeg fik hendes svar: En lille blå seddel lå under Istedløven.

»Til X«, stod der. »Tak for dine løsninger, de var rigtige. Vil du hjælpe mig igen med fire opgaver. Jeg har ikke læst Robinson Krusoe. Handler den om eskimoer i Spanien? Kan du sende mig løsningerne i morgen? Det haster. Venlig hilsen Irene.«

Dagen efter lagde jeg mit tredje brev med løsningerne i hendes frakkelomme. Jeg var blevet dristigere. Jeg bad hende om et møde uden for skoletid. For at lære hinanden personligt at kende. Hun måtte selv bestemme dagen og klokkeslættet.

Først fire dage senere fik jeg hendes svar. Skriften var sjuksket, nærmest ulæselig. Hun måtte have skrevet det i stor hast. Desværre kunne hun ikke mødes med mig — foreløbig, meddelte hun. Hendes far var kommet hjem på orlov, og hun ville gerne tilbringe sin fritid sammen med ham. Denne gang bad hun mig løse fem opgaver. Regning var hendes dårligste fag, undskyldte hun sig med. Da detastede, ville hun meget gerne have facitterne næste dag.

Jeg sled i tre timer med hendes opgaver. Jeg havde ellers lovet mor at hjælpe hende med storvasken den dag. Jeg sagde, jeg ikke kunne, fordi jeg havde mange hjemmelektier for. Mor sukkede og gik alene ned i vaskekælderen. Jeg havde ondt af hende. Hun var ikke helt rask mere siden det lange sygehusophold sidste år.

Dagen efter fik Irene brevet med de rigtige løsninger. Jeg tænkte ikke på andet end at mødes med hende. Ordet »foreløbig« i hendes sidste svar holdt modet og håbet oppe hos mig. I brevet tiggede jeg hende om et hurtigt svar.

Jeg fik det tre dage senere. Hun ønskede en ny udsættelse af mødet, da hendes tante var blevet syg, og hun skulle pleje hende. Hun bad mig igen hjælpe hende med fire regneopgaver. Helst til i morgen.

Jeg efterkom hendes ønske. Også denne gang lå mit brev dagen efter i hendes frakkelomme.

Hvert ord, hun havde skrevet i sine svar, kunne jeg udenad. Jeg havde læst dem om og om igen. Om aftenen lå jeg i sengen og hviskede ordene ud i mørket. Mine tanker kredsede uafslædigt om det forestående møde.

To dage senere.

Som sædvanligt var jeg i spisefrikvarteret fordybet i min yndlingsbeskæftigelse: Jeg iagttog Irene. Hun sad på en bænk under egetræet i skolegården sammen med en veninde. Hun havde endnu ikke svaret på mit sidste brev. Svend, en klassekammerat, kom slentrende over til mig. Han pegede på Irene.

»Flot pige, hva,« bemærkede han. Blodet skød op i mine kinder.

»Nå, jeg ved ikke,« jeg trak på det, lidt kunstigt, lidt for eksalteret. Jeg så den anden vej, som interesserede hans bemærkning mig ikke.

»Véd du, hvem hun går sammen med?« Han sagde det med en stemme, som om han afsagde en dødsdom.

»Næ,« hørte jeg mig selv sige. Noget i mig begyndte at presse på.

»Du kender ham den rødhårede pralhans i 8. klasse. Herbert tror jeg han hedder. Ham kommer hun sammen med.« Svend tog en ordentlig bid af sin fedtemad.

»Det er løgn,« hviskede jeg med en stemme, der var sløret, jeg vidste ikke, hvor jeg skulle gøre af mine øjne og mine hænder.

Svend lo en lille hård latter. Han så på mig med drillende øjne, forekom det mig. Han tyggede uanfægtet videre på sin fedtemad.

»Jeg så dem i byparken i går, hånd i hånd. Det er en gammel historie. Alle ved, de to er kærester. Vidste du det ikke?« Han grinede som en bedrevidende fiskekælling.

»Jamen, jeg har aldrig set de to sammen.« Min stemme skælvede, og tårerne pressede for alvor på.

»Nej bevar mig vel.« Nu lo han igen. Det lød ækelt. »Her gør de to naturligtvis, som om de ikke kender hinanden.« Den sidste store bid forsvandt ned i hans fordømte gab. »Forresten findes her i skolen en idiot, som regner hendes opgaver pr. korrespondance. Hvad mener du?« Han krøllede brødpapiret sammen til en kugle og kylede det efter gårdvagten, som stod med ryggen til. Han fortsatte ubarmhjertigt: »Hendes klassekammerater ligger flade af grin, når hun læser hans breve op med chokoladestemme. Tænk dig, det skvadderhoved aser og maser med hendes opgaver, mens hun fletter fingre i byparken med ham fyren. Gad vide, hvem den idiot er? Han aner sikkert ikke noget som helst.«

Jeg lod ham stå, vendte mig bort fra ham, fra Irene, fra denne verden. Jeg mærkede oktoberdagen under min hud, mens jeg gik over skolegården, som pludselig var stille, tom og fjern. Der var kun den våde asfalt, og noget der var mørkt og koldt og uden navn, noget der blev ved at sive ind i mit hjerte.

»Min Stillehavso! Hvor er du langt borte! Men jeg kommer, jeg kommer. Alene.«

E tid er itt som e ti'e hæ vætt

Af Martin N. Hansen

Klåj Clausen fro Ketting skull åv med en kvej
og trott en a stej,
men omm' o e vej
traf han Niels Nielsen nenn fro Nylej,
og di fåldt i snak.
Så kam Bertel Bak
med sin hypp og sin hakk,
han skull ud å rens køl,
og så kam Mads Muus
med sin stang og sin rus',
han vill nenn å fang òl,
og Mikkel fro Mjang
og Spegger fro Spang,
e høkker, Håns Folk,
og nok et par folk —
og åll' vidst di nyt
og kam i dispyt
om ran og om rov
og frækt tyveri,
som ålder en lov
forhindred folk i.

Klåj Clausen vill høvt —
han sad i e grøvt
o en suelvarmet stien

og fægted med arm' og med bien —
te folk kunn tøj,
hvad di vill urren bød helle straff.

— Di skull ind i e gaff!
Hvad en spar til e skat,
det stæll folk om nat!
Og hvondt skal en så komm til fram?
Det er spot, det er skam,
som det er i e ti' —
Den tumbe fart, det fræk tyveri!
Folk stæll, ja, di stæll!
Og novve fortæll,
det er lig' o et nip,
te gammel Klåj Klyn
må ligg med sin kjep
og hold fast o sin dyn',
hven han vil behoeld en i frej!

— Jo, Klåj Clausen hæ ret.
E tid er skam itt som e ti'e hæ vætt.
Det må en vel sæj!
(Det var Bertel Bak,
der og' nok kunn snakk.)
Kån I hovs Kresten Kok,
der misted sin klokk
ved Bleesborre møll',
da han skull hielt nenn med sit føl
til mærked i Rensborre? — Nej! —
Jo, den hang i sin ked',
da han kam tilbag',
o en lille bitte knag'
i e tree — I skal véd
ved det tree,

hvor go' månd
han stov
og mått åv
med lidt vånd,
var den glejn åv hans fikk —
og tænk jer, den gik!
og vist' o en prikk
e klokk òt,
for den bløv skam tròt
hver åvten, den tid han var væk.
Ja, — det var en ti',
der længst er forbi!

E dav gik o hæld.
Og dæ' mavve kunn meld':
no var det o tid' å komm hjem.
Det var klart å fornemm',
men Klåj Clausen bløv ved:
— Det la' sig forsto,
te folk må pass o,
hvad di hæ — han var opp i et spring
og kig' sig omkring —
hvor, hvor er min kvej,
æ bandt ved e lej!?
Er døvlen o spill? —
Di svar ham o drill:
Vær sikker o det!

— Ja, en løvve melld rak!

Farvel og tak!
so galant
Bertel Bak
og forsvandt.

Og det samm gör Mads Muus
med gaff o sin hus',
og Mikkell fro Mjang
og Spegger fro Spang,
e høkker, Håns Holk,
og nok et par folk
som gammel Povl Pålthmånd,
en fatte, men stolt månd,
der tit mått hæld koldt vånd
i bluej, der var hedt,
og sidst Palle Pott'månd,
en fremmed og flot månd,
vel halt hottentot månd,
lidt skrammel- og skrotmånd,
og rakker og rott'månd,
der vidst å hæld gift o lidt flæsk og lidt fedt.

Di skældt,
og di smeldt:
Han vil tyvt voss den tamp!
den pjalt og den pamp!
Lad ham sto der og stamp'! —
for ingen ho sett, te Niels fro Nylej
for længst var trott åv med hans kvej.

Klåj Clausen, Klåj Clausen —
din sagg er skam slem!
Do hæ ret til å fnys'
og groend til å gys'
for den velkomst, den velkomst,
der vinter dig hjemm,
hven Kjesten, hven Kjesten
vil véd, hvont do mist' en.
Ved nat og ved dav

vil hun pin' dig og plav',
til do, sælle skrogg,
må ud med e sprog
og sæj — ja, hvad vil do sæj?
te din kønest' ung kvej
for til himmels åv gløj —
den forsvandt bagg en sky
og må nærm sig e mån' . . .
så vil do høst hån,
blyv til grin i e by . . .

Han svovled og bånded — det stov som en òs
fro hans mund —: okke uh, okke øh!
Men da han kam hjem, stov e kvej i sin bòs
og hjelst ham med buh og med bøh!

Den store nytårslegende fra Gråsten slot

(5) Af Peter Beck

Er det hertugerne og senere endnu mere Frederik den 9. og dronning Ingrid, der har gjort Gråsten kendt videnom? Eller er det verdens måske fineste æble? I virkeligheden er det på en måde noget tredje: Vor største digter H. C. Andersen skrev i 1845 på Gråsten Slot »Den lille Pige med Svovlstikkerne«, der for længst er blevet en del af verdenslitteraturen, men i eventyret nævnes Gråsten selvfølgelig ikke.

I regelen er det sådan, at vi véd meget lidt om, hvordan et digterværk er blevet til, og ofte kan det også være temmelig underordnet. Søren Kierkegaard vidste imidlertid godt, at hans efterladte papirer senere ville blive studeret indgående, — for som han siger — at kunne se, »hvordan maskineriet har virket!« Mange er imod at gøre det; man vil læse et digterværk uden påvirkning udefra, men man kan ikke komme udenom den kendsgerning, at ved at følge et digterværks tilblivelse går man den samme vej til forståelsen, som digteren har gjort, og det turde ofte være den sikreste måde at fortolke det på.

H. C. Andersen har efterladt sig et utal af breve, hvoraf mange er trykt, og hans dagbøger, der er ved at udkomme, bliver på ti store bind, og på grundlag af disse udgivelser, samt det, litteraturhistorikerne har fundet frem til, skal der her gives

en kort fremstilling af, hvordan »maskineriet har virket,« da »Den lille Pige med Svovlstikkerne« blev til.

I oktober 1845 påbegyndte H. C. Andersen en af sine store udenlandsrejser, der denne gang gik til Tyskland, Italien, Frankrig og Svejts. På vejen gør han ophold i Odense og skriver i sin almanak: »Det er mortensaften i aften, hele byen lugter af gåsesteg«, og mere udførligt skriver han i et brev til en god ven: »Nu er jeg i Odense, min gamle by, hvor jeg løb som fattig dreng med bare fødder og med træsko; når jeg ser ned ad gaden, tænker jeg som Aladdin. »Dernede gik jeg som en fattig dreng!« Hvor dog Vorherre har været god imod mig, forunderlig god mod mig fremfor mod tusinde, jeg begriber ikke min lykke! Hvorfor skal jeg have fået så meget? Det er festdag i aften, det havde jeg slet ikke tænkt på, i København holder man heller ikke denne aften hellig (ved hellig forstås at spise gåsesteg); det er i aften mortensaften; hele Odense lugter af gåsesteg, jeg har ordentlig fået barndomserindringer derved. Poeten (Oehlschläger) siger jo også, at der til duft og melodier knytter sig mange erindringer, men han tænkte vel ikke på gåsesteg. Jeg havde da brev fra »Grafenstein«, at de høje herskaber venter mig, jeg må altså derhen; det bliver en omvej og noget dyr; jeg går nu i morgen med diligencen til Åbenrå, ligger der om natten. . . onsdag morgen tager jeg med ekstrapost og — så ser jeg, hvorledes gravenstenerne smager mig, fire-fem dage bliver jeg da rimeligvis.«

Den 12. november er han i Gråsten og er der til den 21. november. Den 18. får han et brev fra en almanakudgiver Andreas Flinch i København. Inde i brevet havde denne lagt tre små tegninger og bad H. C. Andersen skrive en historie til en af dem. H. C. Andersen opfyldte dette ønske, og historien blev trykt i Folkekalender for Danmark 1846.

Det billede, Andersen valgte, var en tegning af maleren J. Th. Lundbye; man ser en lille, fattig pige, der holder et lille bundt tændstikker frem til salg. Der var allerede blevet fabri-

keret en moraliserende tekst til billedet, men Flinch har nok følt, at den gode tegning kunne fortjene en anden tekst, og hvem bedre kunne han henvende sig til end H. C. Andersen?

Vi må gå ud fra, at Andersen har fået brevet med Lundbyes tegninger først på dagen, og i løbet af eftermiddagen og aftenen har han så skrevet historien »Den lille Pige med Svovlstikkerne.« I dagbogen skriver han nemlig den næste dag, den 19. november: »Renskrevet eventyret om »Den lille Pige med Svovlstikkerne«. Det blev lagt ind i et brev til en veninde, afsendt samme dag, der så skulle videregive eventyret til Flinch.

Så hurtigt gik det!

Vi kan selvfølgelig ikke forklare, hvordan et digterisk geni arbejder, men ved at studere alt det materiale, der er for hånden, kan vi finde de elementer frem, der har været bestemmende for den lille historie.

I eventyret går den lille pige ganske langsomt hen ad gaden, vi følger hende og ser hende nærmest bagfra — som på Lundbyes tegning.

Hun tør ikke gå hjem, faderen vil slå hende, fordi hun intet har solgt. Som barn havde Andersens mor fortalt ham, at hun engang som lille pige var sendt ud for at tigge; det ville hun ikke, og af angst for moderen havde hun en hel dag siddet under en bro ved Odense å. Andersen lader moderen selv fortælle: »Jeg har aldrig kunnet bede nogen om noget. Da jeg sad der under broen, var jeg så sulten, jeg dypede da min finger i vandet og tog nogle dråber på tungen, fordi jeg troede, det skulle hjælpe. Endelig faldt jeg i søvn og sov til om aftenen. Så gik jeg hjem, og da min mor hørte, jeg ingenting bragte med, skændte hun på mig og sagde, jeg var en doven tøs.« Der kan vel ikke være tvivl om, at da Andersen sad og så på Lundbyes tegning, er den lille pige blevet til et portræt af moderen som lille under broen, eller snarere da hun gik hjem — en erindring, som havde fæstnet sig så dybt i hans sind.

*J. Th. Lundbye:
Den lille Pige med Svovlstikkerne*

Men vi følger den lille pige videre, indtil hun standser »henne i en krog mellem to huse, det ene gik lidt mere frem i gaden end det andet, der satte hun sig og krøb sammen.« Den lille krog havde Andersen set for et par dage siden, da han mortensaften gik i Odense; det er hans barndomshjem, det lille bindingsværkshus i Munkemøllestræde, der netop går »lidt mere frem i gaden end det andet.« Her i den lille krog — Hukket kaldte han det — sad drengen Hans Christian med fødderne op under sig og så sine drømme som billeder på genbohuset. Hans barndomshjem med Hukket kan den dag i dag ses i Odense.

I stedet for at væde læberne som moderen havde gjort det

*H. C. Andersen læser højt for hertugfamilien under sit besøg på
Gråsten slot i november 1845
Yderst til venstre hertug Christian August (1798-1869)
Blyantstegning af Carl Hartmann*

mod sulten, begynder hun at »brænde svovlstikker«. Vi kan forestille os H. C. Andersen sidde i den varme stue på Gråstens hvide slot med fødderne under kakkellovnen, og den første levende figur i hans eventyr bliver »en stor jernkakkellovn med blanke messingkugler og messingtromle; ilden brændte så vel-signet, varmede så godt!« Legemet har behov for varme. Men hun er også sulten, og på det næste billede er mortensgåsen blevet til nytårsgåsen. Dog heller ikke dermed vil sindet lade sig nøje, det kræver også lys og fest, især i den nordiske vinters mørke. I Andersens barndom var juletræet jo netop kommet

sydfra her til Norden, men dengang kun for de rige («den rige købmand», står der i eventyret).

Men varme, mad og fest er ikke nok, hvert menneske kræver kærlighed, og den oplevede hun dengang, gamle mormor levede, »den eneste, der havde været god mod hende.« Så stor er hendes trang til kærlighed — vi kan sige udødelig kærlighed, at hun råbte: »O tag mig med! . . . og hun strøg i hast den hele rest af svovlstikker, der var i bundtet, hun ville ret holde på mormor.«

»Det var et underligt lys,« står der i eventyret, da hun havde tændt den første svovlstik. I hans første eventyr var det fyrtøjet, der skabte underet, og dette motiv går igen tilbage til Aladdin, som Oehlenschläger skrev i 1805, det år H. C. Andersen blev født. Men det var jo netop Aladdin, Andersen sammenlignede sig selv med, da han otte dage før gik rundt i Odense og mindedes sin fattige barndom, og det må også have bidraget til at skabe eventyret; på den måde er H. C. Andersen selv med i historien, som han næsten er det i alle sine værker.

Sendebudet fra Gud er en engel, men uden glorie og vinger, det er mormor, der havde lært hende, hvad kærlighed er, og i det øjeblik hun viser sig »så klar, så skinnende, så mild og velsignet,« bliver historien til en legende, og som det er blevet gjort opmærksom på, er det storslåede og højtidelige i Johannes Åbenbaring (kapitel 21,4): »Døden skal ikke være mere, ej heller sorg, ej heller skrig, ej heller pine skal være mere; thi det, som var før, er vejet bort,« hos Andersen blevet til det jævne: »Der var ingen kulde, ingen hunger, ingen angst — de var hos Gud!«

Men noget af det mærkeligste ved den lille historie er, at Andersen på en måde har givet den dobbeltslutning. Eventyret kunne jo godt være endt med, at mormor bærer sin lille pige op til Gud. Men de mennesker, der nytårmorgen finder det lille lig i kroge, kan kun konstatere, at »hun har villet varme sig,« at hun er død, frosset ihjel — intet mere. Denne slutning

kan vi ikke nøjes med, derfor gentager Andersen til sidst i koncentreret form den store vision, det centrale i hele historien, for Hans Christian Andersen og vi, der har hørt historien, ved, »i hvilken glans hun med gamle mormor var gået ind til nytårs glæde!«

Sådan er den lille almanakhistorie — skrevet på Gråsten Slot — blevet til den store nytårslegende.

Et menneske er som en løbsk hest; jo mere man holder den i tømme, jo mere får den lyst til at løbe.

Ludvig Holberg

En god samvittighed står ofte i gæld til en dårlig hukommelse.

Frithiof Brandt

1917 17

Ved den første verdenskrigs udbrud

Af P. L. Clausen (F. 11)

I 1974 er det 60 år siden, den første verdenskrig begyndte. — Alligevel husker jeg dagene, som var det kun få år siden. Jeg var dengang 22 år og var på ferie på en gård på Toftlundegnen. Det var hos vore gamle naboer, som vi stadigvæk stod i forbindelse med, efter at mine forældre af nationale grunde i 1901 var rejst nordpå.

Alt forekom mig gammeldags, efter hvad jeg nu var blevet vant til. Men så hyggeligt og venligt. En af sønnerne stod for styret af gården, og en datter varetog husholdningen. Forældrene var gamle, men gården var endnu deres; de ville ikke afstå den, for så længe de ejede den, var de uafhængige og kunne være med til at bestemme.

Vi fik god mad. Vi sad i køkkenet med grødfadet midt på bordet. I grøden var en stor smørklat. En skål med mælk stod ved hver side af fadet. Alle langede til grødfadet, med strejftog til mælkeskålene, når der var behov derfor, og det var der gerne efter hver skefuld grød. Enhver »åd« sig ind i grødmassen fra sin plads. Der spistes sindigt. Efterhånden som grøden forsvandt i de forskellige munde, nærmede fordybningerne i grøden sig hinanden. Til sidst var der kun en smule skillevæg imellem hver. Jeg husker, at jeg så helst ville holde op, men skammede mig. Smørhullet fristede. Jeg husker ikke, om jeg

overvandt mine fine fornemmelser, men jeg tror, jeg gjorde det. Alle søgte jo med grødskeen til smørhullet, og hvorfor skulle jeg så lade være, selv om det var lidt med modvilje. På bordet blev der efterhånden flere forskellige mælkeveje fra mælkeskålen til mundene. Det kunne ikke undgås med dryp fra skeerne, selv om de blev strøget på skålens rand, især når de var bredfyldte. Jeg husker, jeg lavede enkelte dryp, som jeg forsigtigt fjernede med et strøg af hånden, — og jeg skævede til husmoderen, om hun så det. Jeg ville jo gerne være så pæn. — Ja, sådan spiste man grød dengang. Gad vide, om man endnu nogen steder er fælles om grødfadet?

En nat blev det et forfærdeligt tordenvejr. Det havde inden sengetid begyndt at lyne og rumle, himlen så mørk og truende ud. Ingen vovede at gå i seng. Bygningerne var gamle med stråtag. Blev de antændt, ville gården være nedbrændt i løbet af kort tid. Lidt over midnat var uvejret på sit højeste, lyn efter lyn, der knitrede og bragede i ét væk. Bedstefar, sådan kaldte børnene ham, havde fået alle værdipapirer på sig. På køkkenbordet lå brødkniven, klar til at skære bindslerne over hos de indeværende dyr. — »Å, herregud endda,« sagde bedstefar, når lynene flængede luften og skraldene skar igennem. Alle var ængstelige. Pludselig styrtede regnen ned, den piskede mod rudderne; det lettede på uvejret, da den kom. Lynene og skraldene tog af. Da det stilnede, var det med at komme ud og se, om det brændte nogetsteds. Det blev til en våd trøje, da regnen tog fat igen, inden man nåede ind. Bedstefar havde advaret mod at gå ud, men kunne alligevel ikke selv dy sig. Det klarede op i vejret, spændingen var overstået. Brødkniven blev lagt i skuffen og værdipapirerne i skabet. Naturen var på vej ind i det normale, men snart meldte der sig torden fra syd.

Det var i de sidste dage af juli, at rygterne svirrede om krig efter mordet i Serajevo, om at tyskerne rustede. Krig! Ingen troede for alvor på krig. Ikke mere. Folk var blevet klogere! Men snart blev det klart, at der var noget om snakken. Der mo-

biliseredes. På snart hveranden telefonpæl var der mobiliseringsordrer. Flere unge fra egnen havde fået ordre til at stille ved garnisonerne. Det blev klart, at der var noget alvorligt på færde.

Bedstefar var ved at gå ud af sit gode skind. En søn, der var hjemme på besøg, kunne ikke sove om natten, han gik ude i stalden, op og ned, op og ned. Han og broderen hørte til landstormen. De havde ikke været soldater, men vidste at de i nødstilfælde kunne blive indkaldt, og at de ikke var sikker på at gå ram forbi.

Lørdag den 2. august høstedes der rug på en mark ved gården. En fjedervogn kom forbi med to tunge arbejdsheste for. I vognen sad H. H. og familie, en søn og to døtre. Sønnen var blevet indkaldt til at møde mandag, og de skulle til en datter, der var gift på en gård her i nærheden, for alle at være sammen endnu engang. Hvem vidste, hvad der kunne ske, — om sønnen slap levende fra det?

Vognen holdt, da bedstefar gik hen og hilste på dem; vi andre stod stumme og følte alvoren ved det hele. »Ja — Ja,« sagde bedstefar, da han kom tilbage, og vi igen begyndte at høste, »hvad skal det hele ende med?« Det var, som vi ikke virkelig kunne fatte, at der var krig. Vi havde gået med forestillinger om, at krig hørte historien til, og nu var det mennesker, vi kendte, der skulle med deri.

Søndag morgen, da jeg vågnede og så ud ad vinduet, opdagede jeg, at der var posteret soldater på hovedvejen, vel 500 meter borte. Det øgede spændingen. Ja, det var i sandhed alvor.

I løbet af formiddagen kom soldaterkolonner ad hovedvejen. Det var vagtskifter. De fleste kunne tale dansk og var fra landsdelen. De havde til opgave at kontrollere, hvem de forbi-passerende var, og hvad de førte med sig.

Og så kom rygterne, mere eller mindre troværdige. Snart om én og så om en anden, der skulle af sted. Det var fædre, sønner, tyende. Det var spændende at følge, hvordan begivenhederne udviklede sig. De fleste troede trods alt, at det hele ville være

overstået i løbet af en måneds tid og tvivlede på, at det ville komme til egentlige kampe. Inden aften blev det sagt, at englænderne var gået i land i Esbjerg. De ville derfra gennem Sønderjylland falde ind i Tyskland.

Om eftermiddagen var jeg på nærmeste banegård for at se, om der var indkaldte, der skulle med toget. Det var der. De var kendelige på, at de havde en æske med. Den fik de ved hjemsendelsen fra den almindelige soldatertjeneste med besked om at opbevare den, så de i tilfælde af indkaldelse kunne have den til at sende det civile tøj hjem i.

Jeg var efterhånden blevet klar over, at det var bedst at vende næsen hjemad, blandt andet for at få noget at vide om forholdene dér. Jeg startede om morgenen den 4. august på cykel. — Hvis englænderne var gået i land i Esbjerg, var også Danmark med i krigen, tænkte jeg. Jeg var lige blevet taget til soldat og stod for indkaldelse, og det ville nok ske omgående. Godt at det var i Danmark. Var mine forældre ikke i sin tid flyttet nordpå, havde jeg nu været tysk soldat og skulle være med på tysk side fra begyndelsen af krigen.

Familien var om mig, da jeg pakkede. Bedstefar gik frem og tilbage og småsnakkede. Nu og da kom han med nogle velmente ord, mest gudelige. Jeg kunne mærke, at han ville mig det godt. Det småregnede, da jeg startede, jeg havde 5-6 mil at cykle. Bortset fra, at jeg måtte gøre holdt, når jeg drejede ind på en ny vej, hvor vagterne vekslede nogle ord med mig, skete der ikke noget. Jeg var vel halvvejs, da cyklen punkterede. Jeg gjorde holdt ved en smed for at få den ordnet. Smeden svovlede og bandede og lovede tyskerne et helvede, hvis han kom dem nær. Han fortalte, at der i skolen var blevet indrettet paskontor, og at jeg skulle have pas dér for at komme over grænsen ved Kongeåen. Jeg cyklede til skolen, hvor der ganske rigtigt var kontor, men her fik jeg at vide, at jeg godt kunne komme over grænsen uden pas. Så kørte jeg videre; jeg var drivende våd, regnen havde taget til.

Over Kongeåen var en gammel træbro. For begge ender af denne var posteret vagter, og der var spændt kæder, så ingen kunne passere uden vagternes tilladelse. De tyske vagter ville ikke lade mig komme over uden pas. Jeg forklarede, at jeg havde været på paskontoret, og at man her sagde, at jeg ikke behøvede noget pas. Vagterne ville alligevel ikke give mig lov. Jeg fremviste breve, der dokumenterede mit tilhørsforhold nord for grænsen, men det hjalp ikke. Et par ældre mænd stod tæt ved og hørte på; de tog nu affære, især den ene. Han blev hidsig og foreholdt vagterne det meningsløse i deres adfærd. Vagterne så på hinanden, de rystede på hovedet, og så lod de mig endelig forstå, at jeg kunne passere.

Da jeg nåede hjem, erfarede jeg, at rygterne om englændernes landgang kun var rygter, og at Danmark endnu ikke var med i krigen. En del ældre mandskab var blevet indkaldt til sikringsstyrken. Det hed sig, at sønderjyder, der opholdt sig i Danmark, skulle rejse hjem og melde sig under den tyske fane. En del gjorde det, de turde ikke andet. Nogle blev hentet af politiet og ført over grænsen; men det skete så lemfældigt, at de kunne stikke af, om de ville. Andre blev og lod fremtiden afgøre deres skæbne. Hvordan ville det gå dem, hvis tyskerne sejrede? De ville i hvert fald være afskåret fra at vende tilbage til hjemstavnen, men de løb risikoen.

Der gik mange historier om polititransporter til grænsen, nogle af dem var vel ikke rigtige. En politibetjent, en meget jovial mand, gjorde, hvad han kunne, for at lade delikventerne forstå, hvad han mente, de skulle gøre. Han kunne ikke sige det med rene ord. En dag var han kommet til grænsen med en tro skyldig sønderjyde, som var meget ængstelig og ulykkelig. Betjenten lod ham stå uden for kroen, mens han selv gik ind og fik en kop kaffe. Han gav sig god tid og håbede, at manden ville stikke af. Det gjorde han ikke, og så blev han ført over grænsen. Han blev tysk soldat og faldt nogle måneder senere på vestfronten.

En kaffetåe . . .

Dæ sått to gammel kunne
å fek en kaffetåe,
den ældst omkring de hunne,
den yngst — godt fir' snes år.

Så soj den yngest a dem
hel sinde å så still:
»Æ ka no slet it li
sån et stoe begrawelsgild.

Vinde æ engang æ dø,
ska et no gå hel still a,
stor kaffeboe å kach
æ de ingen, der ska ha.«

Men gammel Maren, som vå ældst,
det ku en tulle se,
hun ku no godt li kaffe
å godt mæ kache te.

Hun blew hel ærchle øwe et,
å soj mæ biste stemm:
»Dit hele levnet ha do vild
regée å bestemm.

Men den hæ gång da fæe do
no ingenting å sej,
do ka da vel å und vos
en lille uskylle glej.

Æ kaffe vil vi sand'le ha,
vinde føst te do æ dø,
å dem, de komme långvejs fra
skal å ha et stök brø.

Din søn han kende liså nøj,
vodan ålting skal væe,
læch do dæ rolle te å dø
å la de konste væe.«

Å gammel Anne sukket,
hun kend et jo så godt,
at Maren hun skuld nok få ret
i stort såvel som småt.

Å den daw gammel Anne
vå kommen i æ joe,
såt Maren nok så fin å strunk
ve det fælles kaffebord.

2. Hæftet:

Indl. 1. 1. 6. Febr.

Markeder i Sønderjylland

Af Otto Krüger

Før genforeningen i 1920 havde næsten hver lille by i Sønderjylland et eller flere markeder om året, hvor der blev handlet med grise, heste og kreaturer. I 1913 kom jeg som seksårig for første gang til Hellevad marked. På gaden og omkring kroen Kløver Es var der opstillet gynger, karruseller og boder, og min kapital, fem penning, brugte jeg hurtigt til køb af en skrigeballong, som jeg længe efter markedet havde megen glæde af.

Dengang var markederne, foruden at være handelspladser, også folkelige fester, og om aftenen var der dans på kroen. Det gik særdeles lystigt for sig, for kaffepuncherne kostede kun 10 penning stykket, og så fik man endog 12 stk. for en mark. Var man et par mænd i selskab med hinanden og bestilte et dusin kaffepuncher, så man snart lysere på det hårde slid og den lange arbejdsdag, fra sol stod op, til sol gik ned.

Markederne i Haderslev, Åbenrå, Tønder og Løgumkloster blev besøgt af mange glade markedsgæster. I Haderslev var således hele pladsen foran det nuværende posthus på Gravene belagt med flere store karruseller, boder og forevisningstelte. Der var store telte med dyremanagerier, stærke mænd, kæmpedamer, manden uden arme, sabel- og frøslugere. Foran disse attraktioner rørte der sig et broget folkeliv af unge og gamle, for sådant et marked var en af årets store begivenheder. Man hørte på de rapmundede udråbere, som forsøgte at overdøve

hinanden, og nogle havde en tragt, de talte i for bedre at blive hørt af det højtærede publikum. Entreen var beskeden, og man havde råd til at være med overalt.

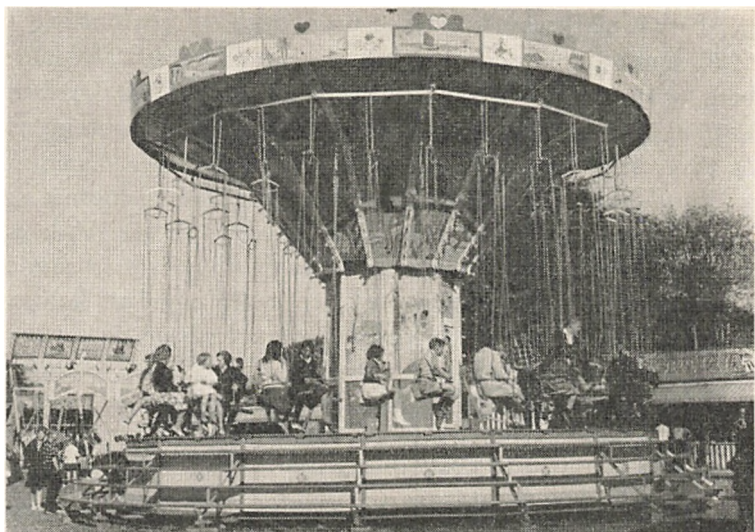
I gaden op mod Søndertorv var der et væld af boder med salg af honningkager og legetøj, og der var skydetelte, lykkehjul og meget andet. Et sted kunne man for betaling få lov at ramme en sort nigger i hovedet med tøjbolde, og det morede man sig kosteligt over, for niggeren — en sværtet medhjælper — stak hovedet ud gennem et rundt hul i bagtæppet og rakte tunge ud efter publikum.

I denne gade havde også Den billige Jacob sin store bod med maskinhæklede kniplinger. Disse kantbånd til dameundertøj var højeste damemode, og dem bortauktionerede Den billige Jacob i længder på 20 til 30 meter ad gangen til den højstbydende. Der var altid stort opløb foran hans bod, for Jacob var både morsom og godt skåret for tungebåndet.

Ved aftentide var der en vældig folkevandring fra Gravene og op til Søndertorv og tilbage igen. Unge piger, arm i arm, ofte forfulgt af unge karle, der kastede konfetti i hovedet på pigerne eller kildede dem i nakken med en fjerkost, en såkaldt »kriddebasse«, som de købte ved galanteriboderne. På den måde kom de unge i kontakt med hinanden.

I Åbenrå var hele markedspladsen belagt med forlystelser, og her havde man en god plads til gøglerne. Derimod var der ikke så god plads på torvet og de tilstødende gader i Tønder, hvor markedet afholdtes. Senere flyttede markedet ud til eksportstaldene ved Vidåen, og så kunne det ikke overleve tidens udvikling.

Efter genforeningen blev besøget på disse markeder mindre, og da man flyttede Haderslev marked til Hertug Hans Plads, kunne det heller ikke overleve, da der intet blev gjort for at holde det i live. Indtil 1939 blev der dog stadig afholdt markeder i de mindre byer, såsom Skærbæk, Arnum, Gram, Rødding, Jels, Toftlund, Agerskov, Klipleve, Hellevad og enkelte

Jørgen Bøgh, Haderslev, rejste i flere år med denne svingkarrusel, der her fremtræder lidt moderniseret

andre steder. Disse markeder blev fortrinsvis besøgt af sønderjyske teltholdere og karruselejere.

Det var brødrene Chr. og Jørgen Bøgh fra Haderslev med karruseller og Jes Bondesen fra Christiansfeld med skydetelt, ringespil og legetøj. Hr. og fru Degn med røgede ål, kager og galanteri. Fru Link fra Åbenrå havde også galanteri, konfetti og krildebasser at falbyde. Lars Kock, Høruphav, rejste med børnekarrusel, svinger og skydetelt. Endvidere rejste den gang Knud Vaffelbager fra Løgumkloster og Laurits Kjær, Skærbæk, med is og lykkehjul, og von Holdt fra Tønder havde en meget gedigen mekanisk skydebane.

De ægte Christiansfelder honningkager solgte Brdr. Obst og bager Achtnich, og de var begge hjemmehørende i Christiansfeld. Også Brdr. Otto og Albert Krüger, der var kommet fra Toftlund og slog sig ned i Kolding, solgte honningkager indtil 1936.

Af disse markedsfolk berejste Brdr. Bøgh før genforeningen 1920 sammen med deres forældre distriktet helt ned til Hamborg, og de var i mange år de førende i Sønderjylland. Også til Løgumkloster marked kom de hvert år med deres forretninger, og deres store orgel spillede altid ved tunnelbanen. Sammen med von Holdt og en klosterboer, der altid stod på hjørnet til markedsgaden med sine salgsboder, havde Brdr. Bøgh deres faste pladser gennem mange år foran posthuset. Markedet i Klosterbyen, Klostermærken, som det stadig populært kaldes, er det eneste, der har overlevet tidens omvæltninger, og det er i stadig fremgang, fordi man fra byen og i særdeleshed fra markedsudvalget samt handelsstanden bestræber sig for at gøre det mere attraktivt. Her har man et forbilledligt samarbejde med teltholderne; her dyrkes nærdemokrati med markedsudvalget, og over en bid brød tales der om tingene. I 1973 havde byen 800 års jubilæum, og foruden det sædvanlige store festfyrværkeri var der også friluftsoptræden af kunstnere.

Præsten i Løgumkloster holder hvert år gøglergudstjeneste for stuvende fuldt hus, og han siger, vi kommer hinanden ved, og at vi markedsfolk tilhører deres samfund, så længe vi er i deres by. Når gøglerne holder barnedåb eller bryllup, så foregår det i forbindelse med gøglergudstjenesten, og brudeparret kører i karet med hvide heste foran til kirken. Et optog af glade spillemænd går foran kareten, og bagefter kommer et optog af flotte ryttere til hest. Et sådant bryllup glemmer de unge aldrig.

Fra gammel tid er der tillige tradition for, at de unge betingede sig i deres fæstemål, at de skulle have fri til Klostermærken. Store piger og drenge var villige til at forrette ikke så lidt ekstraarbejde for at få fri til dette marked.

Når vi sammenligner de små sønderjydske markeder med lignende markeder i det øvrige land, så er forskellen den, at de i Sønderjylland blev afholdt i bykernen, og som regel på en åben mark i det øvrige land. Derimod var de større byer altid interesserede i, at markederne afholdtes på torvene som i Søn-

derjylland. I Hillerød, Helsingør, Slagelse, Frederikssund, Køge og Roskilde, var der marked midt i byen, men nu er der ingen markeder på Sjælland.

Sankt Knuds marked i Odense blev afholdt midt i byen, og i Assens var der marked, først på torvet, senere på havnepladsen; men disse markeder er udgået. Nu er der kun markeder tilbage i Vorbasse, Hjallerup, Løgumkloster, Ho, Ulfborg, Brønderslev, Egeskov og Bogense. I Ho kommer der tusinder af turister og byboere for at se de mange får, der i de tidlige morgentimer drives fra Skallingen ind til markedet.

Efter genforeningen i 1920 kom der mange teltholdere til Sønderjylland, som var nyt område for dem. I kølen på de reelle gøglere kom også bondefangerne, som med deres terningspil franarrede folk deres penge, men dem havde sønderjyderne et særdeles godt tag på. Den værste af dem fik således til Kliplev marked to blå øjne af en slagtersvend, så den uheldige bon-

Otto Krüger med sit ca. 100 år gamle Schwarzwald-orgel

defanger måte gå med to par solbriller i en hel måned, selv om solen ikke skinnede. I Jels svingede landbetjenten kniplen over deres hoveder, medens han fulgte dem ud af byen, og hvis de kom igen, ville han bruge den for alvor. I Gram gik bønderne til angreb på dem med håndgranater i form af ølflasker, og en af kanonkarlene, som de også kaldtes, blev ramt i panden, så der ved eksplosionen fremkom et mindre krater. På Gram Sygehus blev han forbundet og lignede nærmest en indisk sheik med turban, da han kom tilbage i den høje gamle åbne Fordvogn med Lille Charles som chauffør. Den ramte var let kendelig, for det forbundne hoved ragede op over vindspejlet. Nu gik bønderne endnu engang til angreb med knortekæppe. De var mange og havde forsamlet sig foran kroen, og de ville standse den gamle Ford. Lille Charles så, at de nu ville styre lige ind i løvens gab, og han gav lidt ekstra gas og kørte op over det modsatte fortov, men de kunne ikke undgå at få et par ekstra rap over nakken af de vrede sønderjyder, som forfulgte bilen helt hen til Møllebroen. I svinget på den anden side af Møllebroen kom Forden rundt på to hjul, for lille Charles havde fået for meget fart på karrossen. Heldigvis sad hans tunge og høje makker i den rigtige side, så han fik vognen ned på alle fire hjul. Så gav Lille Charles den berømte vogn en ordentlig spand kul, og de forsvandt mod nord for aldrig mere at komme til de sønderjyske markeder.

(11 s)

Æ krehandel

Af Sigfred Andresen

Tegninger: Holger Hattesen

TE MÆRKEN

Dæh vå mærken — krémærken. Det vå ve den tid, hvo folk skuld te å stold ind, so no måt de ha sohl det, de haj få mye, enjde køjt, så de kunj få æ bås fuld. Te ætterårsmærken vå dæh oltins manne folk. De vihl énle slenjt oll handel, men vihl hen å hœe æ prise å anjt nyt, å ejsen orden fåskelle, vinjne de no ælyvl vå i æ by. Nave vå å bah dæh få å handel, vinjne dæh vå lidt å téhn.

Det vå å énle kun a nysgærhée, te Pauls Pøls vå dæh. Han gik runjt å kégh.

— Æ det oll din'n? — Paul gik fåbi Thomas Juhle, dæh åt haj stavn et styk tid mæ sin stue. Injne vihl sorn righte køhf.

Paul gik fåbi, men kom snart tebagh.

— Det bunjte kall, æ det å dit? — Thomas haj fem mave stue ståhn. Den jen vå lidt lille.

— Kall? — det æ en lille go stue. —

— Ja, lille æ'n! — Paul Pøls vå gavn op æmell æ kré få sorn righte å mæh æ størls. Så lille vå den no ånjt, men hæh æmell de stoe.

— Hva haj do tænjt dæ? —

— Hva vil do gi? —

— Føffdiggh dåle! —

— Nej, så teje æ'n mæ hjem. — Thomas gik slenjt ind åh Pauls bøj.

— Nå, Paul, fik do injt æ stue a Thomas? —

— Nej, han fålangt injt gång nave. —

En lille stundtid ætte gik Paul æ vej née, hvo Thomas stav å snakket mæ nave anjne.

— Nå, ska æ ha'n mæ hjem? —

— Søsdsdigh dåle, så æ't din. —

Thomas holdt æ hånjd hen å Paul slav i'n å sø: Nå — femåføfdigh da!

— Nej — æ vil ha søsdsdigh! —

— Femåføfdigh. —

De klasket lidt te ænahn, men handelt blev dæh injt.

— Så déhl! — vå dæh jen, dæh råft.

— Nå, ja — æ vil så ånjt væh sorn. —

Paul gøe, som vinjne det gøe ham skrækle vé, men klasket Thomas i æ hånjd å han slav tebagh. Æ handel vå gøe. Paul tav æ pængbogh ue ah æ jakfik å tohl syvåføfdighenhall dåle op i æ hånjd åh Thomas. Så gik han op te sin lille stue å truk den née.

En tre-fie reje længe øve truk han den op æmell et rej kall å gav sæ te å puds lidt op åhn. Nave klatte kradset han ah mæ æ kniv å så strøgh han æ håh åh æ baghelåh opah, så de såh ue te å fyld nave mée.

— Det æ da en glanjt lille stue, do hæ dæh, Paul. Hva ska den kost? —

— Femåsøsdsdigh dåle! —

Pete Skrup gik op æmell dem.

— Stoe æ'n injt, men godt ve skik. — Æ vil gi dæ søsdsdigh dåle. —

— Søsdsdigh dåle — det æ jo skænket. Nej do, det kanj æ å sjell foe den få.

Pete Skrup gik lidt å kégh. Den passet enle godt te den lille

stue, han haj hjem'm i æ tovt. Å han vanjt en makke te den få å fåh æ bås fuld.

— Déhl! — sø han.

— Da det æ dæ, Pete! —

Paul holdt æ hånjd hen, å æ handel fik de hånjdslav, dæh skuld te. Pete gav Paul Pøls de toåsøssdighenhall dåle å truk hjem mæ æ stue.

— Da téhn æ da ælyvl fem dåle, en hel god davløn, — tænjt Paul Pøls å gik jengång mée æ mærken runjt. Kunj jo væh te han kunj finjd et godt køf mée, injnen han skuld hjem.

TO FREMME KØE Å Æ DRENG

Det å dryv kré æ en kunst få sæ. — Nave de hæ't mæ å råhf å gøe et spetåkel, te en troe, te dæh æ passée et maløe, men dert kré kenjne dem. Anjne gæh liså sinjne å snakke å fløjte å æ kré gæh nok så tolle. Så æ dæh å den slavs, der brughe æ stok å æ pisk. Ja, æ det injt vunjle, det æ mæ æ krédryver, lisom mæ anjne minneske, det gi'e nave a oll slav.

Æ hæ enle prøvet lidt a hvert, hva det angæh. Få vinjne do sorn urn enle sjell å kunj gøe få't, blyve i familie mæ en handelsmand, så komme do sammel mæ oll slavs kré. Do lær mæ æ tid å kunj brugh oll slavs dryven. Ja, enle hæ do tesidst en hel krédryvemelodi, do spille åh. Den gæh fra de køhn gammel tuedans te en — ja, en kunj snar si — en spansk polka mæ knald i æ pisksnært.

De to gammel køe skuld te mærken. — Den jen blev lævert øvegåh å den anj kom æ javs. No haj de gavn sammel æ nat i æ tovt. Men den jen haj stavn å bråhl te øste å den anj te synjne. — De vihl hjem.

Da de vå ue åh æ skassé å haj fåt æ hvorn den ret vej, fik æ å vée, te æ kunj dryv æ fåah. Han skuld nok nåh mæ åh æ hjul, injnen æ vå åh æ mærken.

Æ vå en stoe karl degång, 14-15 år, så to køe skuld æ jo nok kunj righel. Æ haj en stok mæ, å så mit gammel hjul te å køe hjem åh, vinjne æ køe vå sohl.

Det føhst styk gik helt glat. Æ køe de travet, så æ kunj spring op åh æ hjul å køe baghætte. Æ troe, de væ få sæ tænjt, te no skuld de ætte hjemmen. Vinjne det blev ve, så vå æ snart åh æ mærken. Værst vihl det væh å fåh dem injd å bunjnen. De haj righenok hvornrehf åh, så dæh vå da nave å binjd dem mæ.

Bah no Georg haj lutt sit lejgaff. Det kunj en alle se, få dæh vå nave busk få. Få en sikkehées skyld smée æ min stok sorn lidt få æ køe hen i æ lejgaff. Den lille rø fra æ synjnen blev rejt å sprung øve åh æ linke sih ah æ skassé. Æ smée mit hjul å ræh nj ætte den lille. Den vå att länjt née ah æ mark. Æ kom da

tesidst baghom den å fik den drevn tebagh ue åh æ skassé. Æ lutt æ lejgaff te, sammelt mit hjul op å. . . Hvo vå den bunjte? . . . Vå den ræhn injd et stej? . . . Æ kégh runjt. . . Dæh løhf den jo, et godt styk ætte hjemmen.

Æ sprung åh æ hjul å haj den snar indhinjt. Men væhnj do gång sorn stoe gammel bunjte ko, dæh vil hjem. Æ hujet å dåft å svinget mæ min kjæp, men den galopée fåbi mæ. Æ æ bagh-ætte å fik den væhnj, å så drev æ åh, ålt hva æ kunj, få no vihl æ te mærken. — Men hvo vå den rø?

Da æ kom op øve det lille pold, kunj æ se, te den vå ræhnj née a æ markvej te synjnen. — No vå æ lividt. — Men no skuld de mæ ænahn. Så æ javet den røbunjte née ah æ markvej. Men troe do æ kunj få den astej? Nej, den vihl enfagh injt.

— Hva, æ do injt vihr? —

— De løffe jo væ te sin sih — de holde jo intj sammel.

Han hinjt den rø. — Æ stav græhfæhr ve æ skassé å vinjt. Æ kunj injt méé. Æ haj taft æ pust.

— Nå, dit renozeross, kanj do no kom astej. — Han kom mæ den rø å mén den den røbunjte.

Æ kom te å køe hjem fra æ mærken åh æ hjul. Han fik sohl.

Men en ska no injt la en dreng dryv to fremme køe, få de vil oltins væ sin vej. Det æ han få ung te. Æ levnet ska føst læh ham, vunjt han kanj kom terett mæ det.

DE STOE STUE

Sofus åh æ Møll haj nave go stue ståhn åh æ stold. De skuld væk no. De vå ham få stoe te å sæt åh græs jen somme méé. — Dæh haj åt væt nave handelsfolk å se åh'm, men de vihl gi få lidt.

Sofus haj gøe sæ sin tanke, han vihl ha 78 penning æ punj. Han haj høe, hva anjne haj fåt å tott, te det passet.

Javnt ve foetid kom Markus Kræme op åh æ plads i sit auto. — Dæh vå injt manne, dæh haj auto, men Markus haj. — Sofus vå urnfå. Markus drejet æ vinjne née.

— Vil do sæhl din stue? —

— Det komme an åh, hva do vil gi ue. —

— 74 penning! —

— 74 . . . det æ olt få lidt. —

— La mæ se dem! —

De gik ind i æ bås. Markus kunj kun javnt kom ægimmel æ dør. Han holdt mést ah å sitt i sit auto.

— Hva haj do tænjt dæ? —

— 78 penning! —

— Nej, det gæh alle, så gæh æ konkurs. —

Markus gik ue, klemt sæ née bagh æ stye væhnj æ auto å køe sinjne née ah æ plads.

Javnt da Sofus skuld te å gåh ind, holdt Markus an, køe fem skridt tebagh å drejet æ vinjne née.

— 75 da! —

Sofus kom lidt nær.

— 78! —

Markus koe ue åh e skassé. — Holdt. — Koe tre skridt bagh-lunjs. — Sofus stav i tanke, men han vihlt injt gi sæ.

— Nå — 76 da.! —

— Æ hæ sø 78. . . Vinjne do vil gi det, så kanj do få dem. —

— Æ do tumbe — æ hæ ått bøjn olt få mye. —

Markus koe ægen, men da han javnt vå vé å forsvind bagh de stoe tvorn, holdt han an, koe to skridt tebagh å råft: Ska æ så ha dem mæ?

— Få 78 penning, ja — ejsten injt! —

Markus gav gas å koe. Sofus gik ind. No fik han traffelt mæ å foe. — Skuld han haj latt dem gåh få 76? —

Nave dav ætte vå dæh mærken — fâhresmærken. Æ prise vå gavn lidt op, så Sofus haj tænjt åh, te han skuld ha 8 grøssen få sin stue.

— Nå, ska æ ha din stue, Sofus? — Markus gik øve æ mærkensplads.

— Få 8 grøssen æ punj, ja! —

Den handel blev injt te nave.

To dav ætte væhnj Fidde Appel fra æ væhsten ind åh æ plads ved Sofus. Æn fjærng stund ætte haj han sohl æ stue te 8 grøssen æ punj. De skuld lævers den 1. maj å vejes ve Hans Kromand.

Jo, degång haj det betahl sæ, injt å gi ætte.

TE MÆRKEN

enjde - eller

krémærken - kreaturmarked

stue - stud, oksè

mæh - måle

ånjt - (også ikke) heller ikke

1 dåle - 1 daler - 3 mark

teje - tager

bøj - bud

søssdigh - 60

femåføffdigh - 55

jakfik - jakkelomme

rej - række

TO FREMME KØE

Å Æ DRENG

tolle - roligt, ordentligt

vunjle - underligt

lævert - leveret (bragt)

øvegåh - i forgårs

æ javs - i aftes

hvorn - horn

hjul - cykle

righel - ordne

hvornrehf - hornreb (reb omkring

hornene til at binde kreaturerne

med på markedspladsen)

lejpgaff - (ledhul) ledet til marken

linke - venstre

pold - bakke

vihr - længere

vunjt - hvordan

DE STOE STUE

stue - stude, okser

tott - mente, syntes

urnfå - udenfor

baglunjs - baglæns

bøjn - budt

tvorn - tjørn

grøssen - Groschen - 10 penning

fra æ væhsten - vest fra

fjærng - fjerdedel - kvart

lævers - leveres

MINDEORD

Hans Andersen

Hans Andersen

Kongsbjerg

Sjældent har en landsdel fostret så mange og store personligheder som Nordslesvig under fremmedherredømmet. De var med til at holde danskheden levende i tiden fra 1864-1920, og de var med til på afgørende vis at præge udviklingen fra 1920 og til dato. Hans Andersen, Kongsbjerg, var en af dem, der på afgørende måde gennem et langt liv var med til at påvirke forholdene i grænselandet.

Hans Andersen blev født i Kongsbjerg den 29. januar 1886 som eneste barn af gårdejer Peter Andersen og hustru Nikoline. Han uddannede sig ved landbruget, både syd og nord for Kongeåen, og var bl. a. på Hejls Efterskole og Dalum Landbrugsskole. I 1913 overtog han fødegården. Han har fortalt mig, at han egentlig havde haft lyst til at læse, men han følte sig som eneste søn forpligtet til at overtage gården. Der har dog næppe været tale om nogen stor indre konflikt, for der var ingen tvivl om, hvor Hans Andersen havde sin rod og sit ståsted. Det var i den nordslesvigske bondestand og den kultur, som var opfostret dér. Der blev hurtigt gjort brug af hans rige evner, i særdeleshed i Slogs herred; han blev sekretær i landboforeningen og var en flittig deltager i nationale og folkelige møder. Hjemkommet fra engelsk fangenskab i 1919 blev han udnævnt til kommuneforstander og i 1920 til amtsforstander.

Efter genforeningen blev der gjort brug af Hans Andersen på mange felter. Her skal bl. a. nævnes, at han var medlem af Abild sogneråd i flere perioder, formand for Abildgård mejeri, bestyrelsesmedlem i Tønder Landmandsbank fra 1934-1961 og formand fra 1950-1961, medlem af forsikringsselskabet Hafnias kontrolkomité 1946-1971. Men størst betydning for Nordslesvig som helhed fik Hans Andersen som formand for Landeværnet i 36 år, fra 1927 til 1963, og som formand for De sønderjydske danske Samfund fra 1940-1958.

Da Landeværnet i 1927 blev oprettet som modtræk mod Creditanstalt Vogelgesang, ønskede man en formand, som var bosat i de dengang truede egne. Valget faldt på Hans Andersen. Han var på daværende tidspunkt ret ukendt blandt landsdelens befolkning, men velbegavet, hurtig i opfattelsen og med en evne til — i særdeleshed skriftligt — at kunne give sine tanker et klart og koncist udtryk, skaffede han sig hurtigt en stærk position både indadtil i Landeværnets bestyrelse og udadtil i offentligheden.

»Fri mand på fri mands jord«, står der på Landeværnets platte fra 1927. »Dansk jord på danske hænder«, lød et andet fyndord. Måske lyder de for ungdommen i dag patetiske og højstemte, for Hans Andersens generation var de ramme alvor. Han har gennem sit virke i Landeværnet haft afgørende indflydelse på resultaterne af den jordpolitik, som blev ført i mellemkrigsårene, og vi kan i det store og hele kun være tilfredse hermed. Uden Landeværnets indsats havde Nordslesvig set anderledes ud i dag.

Som formand for Danske Samfund ydede Hans Andersen en fremragende indsats i kampen mod nazismen. Det historiske valg i 1939 glemmes ikke af dem, der har oplevet det. Afdøde forstander Hans Lund har engang sagt: »Det er et spørgsmål, hvor Hans Andersen har betydet mest, som formand i Landeværnet eller som formand for Danske Samfund«. Det må historien afgøre.

Hans Andersen kunne i sin fremtræden virke selvbevidst og måske lidt hård; han var i sit væsen lidt firkantet. Det var dog kun en ydre skal; han var ydmyg over for det kald, som han følte var pålagt ham. Han havde en dyb medfølelse og indlevelsessevne med de mennesker, der på forskellig vis var kommet i vanskeligheder. Han havde klare og skarpe standpunkter, men han var ikke intolerant over for andres synspunkter; dette gjaldt også over for nationale modstandere. Hans Andersen var historisk interesseret, og han søgte altid at knytte forbindelse mellem fortid og nutid, derom vidner bl. a.

bogen »Landeværnet« og de småskrifter og artikler, han har skrevet.

Hans Andersen, der døde den 30. april 1973, har efterladt sig dybe spor i Sønderjyllands historie. Hans arbejde for danskhedens trivsel i Nordslesvig kan vanskelig overvurderes.

J. Refslund Poulsen

F

Bertel Andersen

Aventoft

I en alder af næsten 92 år døde den 8. juni 1973 bager Bertel Andersen i Aventoft. Med ham blev et stykke af det gamle Aventoft båret til graven. Han havde en sjælden hukommelse og kunne levende genfortælle, hvad såvel hans slægt som han selv havde oplevet i de sidste halvandet hundrede år.

Bertel Andersen, der tilbragte sit otium hos sønnen Christian, som har overtaget bageriet, måtte trække i den tyske soldatertrøje og deltage i første verdenskrig, men bortset herfra og nogle år som bager i Hamborg levede han hele sit liv i Aventoft, og i hjemmet taltes kun det danske Aventoft-sprog. Hans interesse gjaldt ikke alene hjemstavns- og slægtshistorien, men omfattede også det danske arbejde på egnen og de store politiske spørgsmål i Danmark og verden. Afdøde læste meget, og han hørte til de flittigste lånerne fra den danske biblioteksbil. Det var yderst sjældent, at man ikke så ham til danske møder og gudstjenester. Han var med til at oprette den danske skole i Aventoft i 1946, og han formåede at videregive slægtens arv til børn og børnebørn, som han sørgede for kom på danske skoler, efter- og højskoler.

W. L.

2

Christian Bøvad

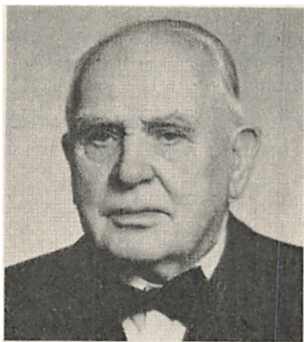
Flensborg

I Flensborg døde i slutningen af juli 1973 Christian Bøvad i den høje alder af 91 år. Igennem mange år var han økonom på »Hjemmet« i Mariegade. Han virkede som næstformand i Dansk Skoleforening i 15 år og gjorde her en fortjenstfuld og delvis enestående indsats. Han vil yderligere huskes for et mangeårigt virke som formand i Sydslesvigs Forenings 2. distrikt. I en lang årrække var han desuden formand for byens stærkt socialt betonedede danske begravelseskasse.

Christian Bøvad hørte til de kendte skikkelser i Flensborg bys danske befolkning. Han vil huskes som en typisk og god repræsentant for »de gamle danske« syd for grænsen, der aldrig gik på akkord med deres samvittighed og overbevisning.

W. L.

G.F.

Jep Fink

Åbenrå

Gammel af år, men ung af sind og til det sidste optaget af tidens brændende spørgsmål og af udviklingen i hans snævre hjemstavn

døde arkitekt Jep Fink i sit hjem på Bygebjerg i Åbenrå den 6. august 1973. Indtil få dage før sin død havde han, for at finde relationer til nutiden, studeret slesvig-holstenismens historie. Selv havde han jo oplevet et spændende tidsafsnit både i årene før og efter genforeningen.

Jep Fink blev født i Stubbom, nær den gamle grænse, den 10. april 1882 og blev således 91 år gammel. Han var fra et åndeligt vakt, stærkt grundtvigsk præget hjem, søn af gårdejer Peter Fink, moderen Cæcilie var fra Nørremølle i Sundeved og søster til H. P. Hanssen. Hans farbroder og navne var den kendte ejer af gården Bygebjerg i Hejls, Jep Jespersen Fink, der som den øvrige familie først havde været påvirket af Brødrementigheden i Christiansfeld, men senere sluttede sig til den grundtvigske retning og gik stærkt ind for højskolebevægelsen. Til minde om ham var det, hans brodersøn navngav sit smukke hus, Bygebjerg, i Åbenrå.

Efter sin konfirmation kom Jep Fink i tømrerlære i Vejen, besøgte derefter håndværkerskolen i Vallekilde, hvor han lærte sin hustru Esther, datter af højskoleforstander Ernst Trier, at kende. Hun døde 1967 efter et langt, lykkeligt ægteskab siden 1907, da Jep Fink nedsatte sig som arkitekt i Åbenrå. Her havde han sammen med broderen Holger grundlagt en handel med byggematerialer, senere videreført og udvidet til tømmerhandel under firmanavnet Cimbria. Han blev medlem af bestyrelsen og var ved sin død selskabets formand.

I årene op mod den første verdenskrig havde en ung generation meldt sig til tjeneste i de danske rækker. Nu gjaldt det samling og dygtiggørelse for alle erhverv. Det ses, at Jep Fink ved det danske årsmøde 1911 slog til lyd for, at der blev taget opgaver op til gavn for det sønderjyske håndværk. Han var året før blevet formand for Kunst- og Håndværkerforeningen for Nordslesvig, og sin interesse for kunsten viste han ved at arrangere en række udstillinger af dansk kunst i landsdelen. Han var for øvrigt selv en dygtig billedskærer.

Sin betydeligste indsats kom han til at øve efter genforeningen. Herom vidner en række forsamlingshuse og gårdbygninger landsdelen over. De bærer på en måde præg af hans rolige og faste personlighed og af hans forståelse af dansk bygningskunst med rod i den danske bondegård. Nu rejste der sig en række bygninger af røde sten og med røde tage som modtræk mod en landsfremmed byggeskik, som før krigen havde søgt at få indpas. Nævnes skal også de større bygninger i Åbenrå, som fik form på hans tegnestue: Høj-

spændingsværket, Grand Hotel og museet, men navnlig dog den lille, smukke kirke i Genner, som frem for alt vil bevare hans navn, omgivet som den er af et af de skønneste sønderjyske landskaber.

Jep Fink var i en årrække medlem af bestyrelsen for Folkehjem, da det i første omgang var en selvejende institution, og inden det overgik i Sprogforeningens eje. I nogle år var han branddirektør for Købstædernes alm. Brandforsikring og indtil for få år siden bygningskyndig direktør for Jysk Hypotekforening. Han kunne se tilbage på et langt og virksomt liv i fædres spor, men også på en virksomhed, der på sin måde blev til folkegavn.

Morten Kamphövener

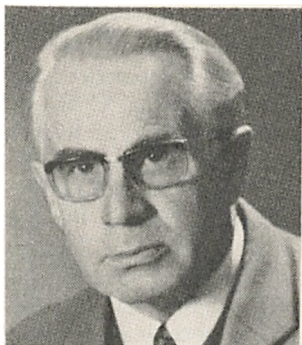
Christian Maximilian Levsen Skovby

Christian Maximilian Levsen, Skovby, der fødtes i Bremsborg, Ørsted sogn, i 1888, afgik ved døden i slutningen af januar 1973. Han tilhørte en gammel sydslesvigsk slægt, der kan følges tilbage til det 15. århundrede. En af hans forfædre var kongelig stalder på øen Nordstrand. Selv stammede han fra et godt hjem, og han fik en god uddannelse. Christian Maximilian Levsen giftede sig ind i den ansete Hage-familie i Skovby. Både det harmoniske familieliv og afdødes åbne, vennesele sind gjorde, at han gennem et langt liv iagttag og oplevede mere end de fleste, og han forstod at fortælle herom på en måde, der fængslede alle, som kom i berøring med ham. Man vil huske denne landsmand for hans fortælleglæde, men ikke mindre for den menneskelige varme, som udstrålede fra det hjem, han satte sit præg på.

W. L.

Theodor Carstensen

Læk

I slutningen af marts 1973 afgik gartnermester Theodor Carstensen, Læk, ved døden. Han blev 65 år gammel. Theodor Carstensen, der var kendt langt ud over Nordfrislands grænser, fødtes den 15. juli 1908 i Læk som søn af gartnermester Christian Carstensen. Han kom i gartnerlære i Slesvig og overtog i 1938 faderens forretning. Den afdøde var mangeårigt medlem af de danske organisationer i Læk. Ved flere kommunal- og kredsvalg opstilledes han som kandidat for Sydslesvigsk Vælgerforening. Han var endvidere igennem flere år formand for Læk Ungdomsforening.

W. L.

F

Kristen Fromsejer

Skærbæk

Den 19. november 1972 døde skovrider Kristen Fromsejer, 81 år gammel. »Den sønderjyske Dalgas« er han med rette blevet kaldt.

I gerning, tale og skrift var han med til at præge de sønderjyske landsdele, så landet blev »låddent«, som han selv yndede at udtrykke det. Kristen Fromsejer kendte fra sin hjemegn, Vorbasse, plantningssagens betydning. Og han siger selv i sine erindringer, at både hans far og han selv betragtede det som en selvfølge, at hans fremtid skulle ligge i plantagerne.

Kristen Fromsejer kom i 1909 på Hedeselskabets elevskole efter et kort elevophold hos den kendte hedeskovbruger, skovrider Fabricius, Palsgård. Efter en kort militærtjeneste blev han i 1913 ansat som assistent hos daværende skovrider Chr. Dalgas på Birkebæk. I efteråret 1920 blev han udpeget til at forestå Hedeselskabets og det nystiftede A/S Plantningsselskabet Sønderjylland's arbejdsopgaver i Sønderjylland. Han fik bopæl i Løgumkloster, hvor plantningsselskabet havde erhvervet et areal til plantageanlæg. Her fik Fromsejer sin manddomsgerning.

Ved genforeningen var landskabet i Sønderjylland væsentlig forskelligt fra det øvrige land. Bortset fra de gamle løvskove i morænelandskabet mod øst var der ingen skov i landsdelen, og læplantningsarbejdet, som der var meget hårdt behov for, var hidtil blevet ganske forsømt. I 1927 flyttede Fromsejer til Skærbæk, og her startede han for A/S Plantningsselskabet Sønderjylland en planteskolevirksomhed, der fik den allerstørste betydning for landsdelens forsyning med planter til plantageanlæg og læplantning.

Fromsejers interesse for arbejdet med læplantning fik stor indflydelse på sønderjysk landbrug. Egnen blev dækket af lokale læplantningsforeninger, der med Fromsejer som inspirerende organisator og vejleder gennem årene fik dækket landskabet med et nogenlunde sammenhængende net af læhegn. Skovrider Fromsejer nåede i sin 40-årige funktionstid at anlægge 4000 ha plantage og at udlevere ca. 100 mill. planter til læplantningsformål.

Ud over at være initiativtager til oprettelse af en række større og mindre plantageselskaber blev Fromsejers arbejdskraft også taget i brug på anden vis. Da det blev besluttet at oprette en forsøgsstation på den sønderjyske højderyg nær ved grænsen, var det Fromsejer, der opkøbte jorden ved St. Jyndevad, hvor forsøgsstationen kom til at ligge. Det var en besværlig opgave i en nationalt vanskelig tid.

Skovrider Fromsejer var ridder af Dannebrog. Han var en af dem, der gennem sin gerning i Sønderjylland var med til at fuldbyrde genforeningen. Den, der færdes i landsdelen, kan ved selvsyn se hans værk.

Hardy Knudsen

F.

Hans Jørgensen Hansen

Lysabildskov

Den 8. december 1972 døde H. J. Hansen, Møllegården, Lysabildskov, og et stort følge fra nær og fjern fulgte ham få dage senere til det sidste hvilested i slægtsgravstedet på Lysabild kirkegård.

H. J. Hansen — Hans Jøssen — som vi alle kaldte ham, var født den 2. juni 1893 på Møllegården i et alsisk og udpræget nationalt bevidst dansk hjem, og det lokalt alsiske og nationalt danske prægede ham stærkt livet igennem. Som alle børn dengang måtte han i tysk skole, hvor der kun var 4 timers dansk religionsundervisning om ugen. Resten af undervisningen foregik på tysk. Men hvad der måtte mangle med hensyn til det danske, blev indhentet ved et ophold på Hejls Efterskole i vinteren 1908-09 og et ophold på Ryslinge Højskole vinteren 1912-13. Den påvirkning, han fik under disse ophold, sammen med den ballast, han havde hjemmefra, kom til at præge hans holdning hele livet igennem. Det danske sprog, vor historie, vor kultur og vor danske sang var sammen med landmandsgerningen for ham selve livet.

Straks fra den tidlige ungdom tog han meget aktivt del i det danske ungdomsarbejde, som det udfoldede sig på Als i årene op mod den første verdenskrig, bl. a. i Tandslet forsamlingshus. Men som så mange andre sønderjyder måtte Hans Jøssen trække i den tyske soldatertrøje. Han blev indkaldt til garden i Berlin i oktober 1913, hvilket medførte, at han måtte deltage i verdenskrigen lige fra begyndelsen af august 1914 til november 1918. Han var dog så heldig som oppasser for forskellige tyske officerer at kunne undgå at komme helt ud i selve frontlinien. Han kom da også ved krigens afslutning velbeholden hjem uden at være mærket af den lange krigsrædsler.

For nu at være velrustet til den forestående landmandsgerning tog han på Korinth Landbrugsskole i vinteren 1919-20, var dog selvfølgelig hjemme for at afgive sin stemme for Danmark på afstemningsdagen, og straks efter skoleopholdet holdt han bryllup med Christiane Mathiesen fra Tandslet, med hvilken han havde været ringforlovet i hele 6 år. De havde overtaget svigerfaderens gård i Tandslet i forpagtning og drev landbruget dér i tre år for derefter at flytte til fødehjemmet Møllegården. Hans Jøssen var en meget dygtig landmand. Navnlig frøavl og de tidlige kartofler, som gårdens arealer egnede sig godt for, blev hans speciale. Ved siden af at passe landbruget mønsterværdigt var han også meget aktiv i den faglige landboforenings arbejde. Tidligt var han meget virksom i foreningens igangværende ungdomsarbejde, og i over 30 år var han medlem af bestyrelsen for Danske Landboforeningers Frøforsyning i Roskilde, et hverv, der optog ham meget. I de 16 år, jeg havde den glæde at være formand for Den alsiske Landboforening er der, så vidt jeg husker det, ikke holdt mange møder, hvor ikke Hans Jøssen, som en meget opmærksom deltager, var tilstede.

Mange landmænd, og navnlig mange med interesse for frøavl, har gennem årene besøgt landbruget på Møllegården, og Hans Jøssen og hans kone tog altid gerne imod og viste rundt. Da Den alsiske Landboforening i 1954 havde indstillingsret til Foreningen af jyske Landboforeninger om sølvmedaljer for landboflid, var det os en stor glæde at kunne indstille Hans Jøssen og hans kone, og personligt havde jeg den ære at kunne overrække anerkendelsen på bestyrelsens vegne i bevidstheden om, at den blev tildelt de helt rigtige.

Men ved siden af selve landmandsgerningen havde det nationale og det folkeligt-kulturelle arbejde i vor hjemstavn hans største interesse. Han var således formand for Danebod Højskoles garant i over 20 år, formand for Oktoberforeningen, der i de vanskelige år fra 1935-39 stod for det politiske samarbejde, og udførte et stort arbejde for at dæmme op mod de tysksindedes ret så aggressive fremstød på daværende tidspunkt her i grænselandet. Han var formand for Sønderborg Amts Danske Samfund, og så tidligt som i 1923 blev han tillidsmand for Sprogforeningen. Han kom i tilsynsrådet i 1926 og var endvidere medlem af Sprogforeningens bestyrelse i 35 år. Arbejdet i vore nationale foreninger omfattede han med megen stor kærlighed, og ganske særligt Sprogforeningen og det arbejde, den står for. Dette førte også med sig, at Hans Jøssen blev medlem af bestyrelsen for H. P. Hanssens Mindefond i en lang årrække.

Men også hjemme i Lysabild sogn blev der gjort stærkt brug af hans rige evner og store indsigt. Navnlig på skoleområdet fik han lejlighed til at øve en fortjenstfuld indsats, idet han var formand for såvel skolekommissionen som skolenævnet i ca. 25 år, og det førte med sig, at han også blev et meget aktivt medlem af Sønderborg amts skoledirektion, ligeledes i ca. 25 år. Hans Jøssen nød at overvære undervisningen på nærmeste hold.

Også i menighedsrådet blev der gjort brug af Hans Jøssen, idet han var medlem af dette i samfulde 20 år. Når der i dag på Lysabild kirkegård står forskellige mindestene som et for efterslægten synligt minde om fremtrædende mænd fra sognet, skyldes det for en stor del Hans Jøssens initiativ og indsats.

Som den gæve alsinger han var, var det en selvfølge, at han var med i Alsinger Gildet. Han var nok aldrig mere i sit es, end når vi ved vore gilder på hans forslag kunne synge Martin N. Hansens »Glaj, som skuld en mød' sin kjærest og hå kåst den sjelsamm dav«. I sådanne stunder var Hans Jøssen den lykkelige, livsglade alsinger, som vi satte så stor pris på. — Med hans bortgang er et indholdsrigt og virksomt liv afsluttet, men tilbage bliver mindet om en stovt alsinger.

Chr. Speggers

F. Landman.

Georg Iversen
Gelting

Efter længere tids svaghed afgik i juni 1973 den mangeårige formand for Sydslesvigsk Forenings Gelting-distrikt, Georg Iversen, ved døden i en alder af 77 år.

Georg Iversen fødtes i Broager den 29. februar 1896. I 1941 over

tog han faderen, Joh. Iversens, gård i Gelting. Iversen, der i 1921 blev gift med Sofie Desler, mistede begge sine sønner under anden verdenskrig, et smerteligt tab, som ægtefællerne aldrig kom over. Det var en opmuntring for dem, at de i deres gamle dage kunne overgive gården til nevøen Hans Chr. Desler og således bevare den på danske hænder.

Georg Iversen sagde aldrig nej, når der kunne gøres en indsats for danskheden på egnen. I sine yngre år drog han på cykel ud i Østangel for at hverve nye medlemmer til Sydslesvigsk Forening eller optage nye elever til den danske skole i Gelting, hvis oprettelse for en stor del skyldtes hans initiativ.

Georg Iversens store fritidsinteresse var hjemstavnsens historie. Han yndede at fortælle om sin far, der var lærer på Als, men blev afskediget af tyskerne, hvorefter han drev gården i Gelting. Kom der gæster i hjemmet, hentede han altid bøger frem, hans far havde skrevet eller ejet. Georg Iversens bortgang har efterladt et savn blandt de dansksindede på egnen.

W. L.

Hermann Lorenzen

Kollundmark

Den 29. marts 1973 døde i Kollundmark ved Haselund fhv. gårdejer Hermann Lorenzen, 76 år gammel. Han hørte igennem mange år til de danske forposter i en nationalt vanskelig egn. Det var en mønstergård, han drev, idet han med dygtighed førte ud i livet, hvad han havde lært af landbruget i Danmark. Han modtog da også som en fornem udmærkelse Det danske Landhusholdnings-selskabs sølvbæger. I en årrække var den afdøde formand for den stedlige danske landboforening.

W. L.

Karl Clausen

Århus

Karl Clausens fader, en gårdmandsøn fra Strandelhjørn, var lærer i Åbenrå, og på mødrene side var han i slægt med de kendte lærerfamilier Gabel og Raben. Med denne arv og opvokset i et sådant miljø er det ikke mærkeligt, at Karl Clausen også selv blev lærer, og at undervisning faldt ham let og naturligt. Ikke mindre prægedes han af sine barndomsår i Åbenrå, hvor han blev født den 15. august 1904. Han gennemgik hele den tyske realskole i Åbenrå, før han i 1920 skiftede over til det danske gymnasium. Karl Clausen havde da lært at sætte stor pris på tysk digtning og tysk sang, og ikke mindst Wandervogel-bevægelsen havde gjort indtryk på ham. Tysk talte og skrev han næsten lige så godt som dansk. Det er næppe urimeligt at betegne ham som dansk slesviger.

I 1923 blev han student og læste så tysk og musik i København. Efter skoleembedseksamen i 1928 blev han gymnasielærer, først ved Rungsted Statsskole, siden ved Metropolitanskolen og Østre Borgerdydsskole.

I mange år anvendte han sine rige musikalske evner i skolens tjeneste. Fest- og jubilæumskantater og talløse udsættelser af folkelige sange for kor strømmede fra hans hånd. Det betydeligste eksempel på denne brugsmusik er nok den ofte opførte skoleopera »Klokken« (1934) efter H. C. Andersens eventyr og med tekst af Karl Clausens daværende kollega, Peter P. Rohde.

Fra sanglærergerningen førte en lige vej over til hans virksomhed som fremragende kordirigent. Af hans undervisning af årskursister ved Danmarks Lærerhøjskole voksede Københavns Lærerkor frem. Han var korets dirigent fra 1946 til 1963, og fra 1938 til 1960 dirigerede han herrekoret Bel Canto.

Stærkt optaget af kampen mod nazismen placerede Karl Clausen sig politisk langt til venstre. Under besættelsen komponerede han sin bedst kendte sangmelodi til Otto Gelsteds »De sorte fugle fløj«. Denne sangs fremførelse ved en offentlig koncert i Odd Fellow Palæet var formentlig årsag til, at han i 1945 kortvarigt blev arresteret af Gestapo.

Karl Clausen og hans kor blev hyppige og meget populære gæster i dansk radio. År efter år udarbejdede han med en karakteristisk forening af videnskabelighed og folkelighed introduktioner til disse udsendelser, som hver var viet et musikalsk eller litterært emne.

Fordybelsen i den folkelige sangs historie gjorde ham til Danmarks førende autoritet på dette område. Hans bog »Dansk folkesang gennem 150 år« (1958) er vort grundlæggende værk herom, og det var med god grund, at Århus Universitet i 1962 tilbød Karl Clausen at opbygge et sanghistorisk arkiv. Frem til sin død den 5. december 1972 var han bosat i Århus.

Fra 1960 havde Karl Clausen været i gang med det arbejde, som måske i særlig grad vil bevare hans navn: indsamlingen af folkelig sang. Til dette arbejde var han fortrinligt egnet. Han forstod tålmodigt og med venlige ord at få de gamle sangere til at lukke op for deres sangskat. Omkring fem hundrede bånd med mange tusinde sange nåede Karl Clausen at optage.

Optagelserne foregik navnlig i tre egne: i Sønderjylland (også syd for grænsen), i Vestjylland, især Harboøre, og på Færøerne. Det indsamlede sønderjyske sangstof er det største og det, Karl Clausen lagde særlig vægt på. Den danske sangs historie er først og fremmest et spørgsmål om Danmarks forhold til Sønderjylland, udtalte han engang.

Karl Clausen, der med rette måtte give indsamlingen af det hastigt svindende sangstof førstepladsen i sit virke, nåede kun at gøre begyndelsen til det store forskningsarbejde, der skal udmønte det indhøstede materiale i videnskabelig form. Denne begyndelse er dog imponerende nok. Her skal nævnes »Deutsch-dänische Beziehungen im Volks- und Schulgesang zur Zeit des Gesamtstaates« (1965), »Den blå sangbog« (1967), »Sangen mellem krigene og dens forudsætninger i 1840'erne«, »Et bidrag til folke- og skolesangens historie i Slesvig« (1940) og frem for alt 1. bind af det planlagte 3-binds værk »Folkevisen og nymodens sang i Napoleonstiden« (1968).

Med sin uortodokse og banebrydende indsats som sanghistoriker har Karl Clausen sat sig et varigt minde, først og fremmest ved at

åbne for en helt ny dimension af Sønderjyllands historie. Hans venner vil huske ham for hans frodige og gavmilde sind.

G. Japsen

Maren Høyer
Lakolk

Ufatteligt var det på avisens forside den 2. marts 1973 at læse: Maren Høyer, Lakolk, død i nat. Nok var det vel rygtedes, at Maren Høyer meget syg var blevet indlagt på Bispebjerg hospital i København. Men derfra og til at forstå, at et så levende og livsbekræftende menneske ikke var mere — syntes meget langt.

Maren Gram Høyer blev født den 9. maj 1909 som den næstældste af en børneflokk på fem hos Minna og Jens Høyer på Billeslund. Gården tilhørte Gram gods, men her residerede familien Høyer som forpagtere i 46 år, fra 1898 til 1944. I disse naturskønne omgivelser og i et hjem præget af smukke, gamle ting og megen skønhedssans, voksede Maren op sammen med sin ældre bror, Oluf og søstre Kirsten, Mette og Anna Dørthea. Hjemmet gav Maren Høyer en baggrund og en ballast, som prægede hende alle dage.

Noget af dette har sikkert fulgt hende igennem de 3-4 års tyske skolegang og i den danske skole, hvor hun gik ud som 14-årig for senere at vende tilbage til Gram Borger- og Realskole for at tage præliminæreksamen, oven i købet med et rent ug.

Som god sæd og skik var dengang, måtte en ung pige lære husvæsen. Det har sikkert ikke moret Maren særlig meget, så løsningen på det problem blev en sommer i Rødning Højskoles køkken og se-

ner i huset hos Sven Anker Hanssens på Nørremølle for at ende den karriere hos gymnastikinspektør Rasmussens, København, — den nuværende så kendte gymnastikpædagog Helle Gotveds far og mor.

Men på trods af rige evner på så mange områder, dengang vel mest musikkens — hun mestrede violin og klaver og elskede at spille — var det alligevel landbruget, der lå nærmest, og i den sammenhæng livet på Billeslund, da hendes bror foretrak studierne. Først blev det dog Askov Højskole, der fangede hende to vintre og beholdt en stor plads i hendes hjerte. Imellem de to gange på Askov kom et ophold på Ladelund Landbrugsskole. Et par år senere gik turen til Landbohøjskolen, hvorfra hun tog eksamen i 1939. — Hun fik stilling ved Hedeselskabet i Tønder, en tid, som hun sammen med den, der skriver disse linjer, hendes landbrugskandidatkolleger på Hedeselskabet og mange andre — mindedes med megen glæde.

Imidlertid var hendes far rundet de 70 år. Forpagtningen under Gram gods kunne ikke fornyes, så familien Høyer gjorde det store spring fra det elskede Billeslund i Sønderjylland til Vejrupgård på Fyn, hvortil Maren tog med. Et år eller to senere, da hendes forældre trak sig tilbage fra aktivt landbrug, forpagtede Maren sammen med søsteren Kirsten, som var uddannet husholdningslærerinde, Kissen-drupgård ved Kerteminde.

Dermed begyndte det samarbejde mellem de to søstre, som i 1953 førte dem ind på et helt andet felt, nemlig hotelbranchen. Det tog sin begyndelse i Ringsted, over Nr. Åby på Fyn, og endte med i 1958 at føre dem til Rømø, hvor de først forpagtede og senere købte Hotel Lakolk med Kaiserhalle og det store logihus. Efter logihusets brand sprang de ud i det helt store vovestykke og byggede det nye Hotel Lakolk. — Det ligger nu dér i sin helt utraditionelle, moderne stil og vidner om en indsats af helt usædvanlig art. En indsats, som for direktørparret Maren og Kirsten Høyer betød 18—20 timers arbejde i døgnet i højsæsonen, men tillige betød, at der i vintersæsonen kunne blive tid til at rejse til Sydens lande, til Rusland og mange andre steder — dyrke musikken og ikke mindst malerkunsten hos Kaj Kylborg på Odense Akademi og tre vintre hos R. Askou Jensen på Glyptoteket i København. — Derudover blev der også tid til at fortælle om rejser og andre oplevelser rundt om i landsdelen, — tage del i kommunalpolitik, turisme og frem for alt skrive kronikker om dagens problemer, Sønderjyllands og Slesvigs historie og meget andet. Så vidt spændende og alsidigt begavet var Maren Høyer forenet

med det vid og den humor, som er et særkende for slægten. På trods af hendes maskuline ydre og — for den fremmede — tilsyneladende noget bryske fremtoning, kunne der være ligefrem ynde over Maren, når hun f. eks. ofte med cigar i mund satte sig til klaveret og spillede.

Maren Høyers vej blev ikke den slagne, — det ville også have passet hende dårligt. Men dybt forankret, som hun var i sin stærke slægt, i højskolen — Rødding, Askov — i Sønderjylland og i Gram og Billeslund i særdeleshed, kan vi vist sige, at her havde hun rod, og herfra hendes verden gik. Derfor blev Maren den stærke personlighed, som kom til at betyde så meget for så mange. Ikke mindst vil den æra, hun skabte omkring Vesterhavssøen Rømø, sent gå i glemme. Over mindet om Maren Høyer vil der altid ligge et lyst og festligt skær.

Anne Marie Refslund Poulsen

Aage May

Aage May
Augustenborg

Efter et langt sygeleje afgik fhv. fuldmægtig Aage May, Augustenborg, ved døden den 19. januar 1973, 78 år gammel. Han var født i Tandslet sogn på Als, begyndte sin skolegang i Leblølgård og senere i Asserballe og dimitteredes fra Sønderborg Oberrealschule. Han fik sin uddannelse i kornbranchen hos købmand H. G. Storke, Augustenborg, og kort efter læretidens ophør blev han i 1915 indkaldt som soldat i verdenskrigen. Han var da 19 år gammel.

I krigens tre sidste år deltog han i kampene på vestfronten, som han siden hen karakteriserede som en kamp på liv og død, et djævelskab og en gold tid i hans tilværelse.

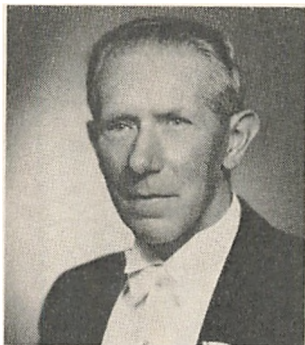
Efter krigen tog han til København, hvor han kom på handels-skole, og her begyndte han at lære et nyt sprog. Før den tid taltes

i hans barndomshjem alsisk, tysk i skolen, ved fronten for det meste plattysk, og nu kom det danske rigsmål til. Senere ansattes han ved Hørsholm kommune og udnævntes til fuldmægtig, inden han pensioneredes. I Hørsholm deltog han med megen interesse i det nationale og sønderjyske arbejde, bl. a. var han i 18 år formand for Sønderjydsk Forening for Hørsholm og Omegn.

Senere vendte han tilbage til landsdelen og bosatte sig i Augustenborg. Her fortsatte han sit arbejde med hjemstavns historie, og især var slægtsforskningen for ham noget kært. Han var en flittig skribent til Jydske Tidende og Sønderjysk månedsskrift.

May var et beskedent menneske, retlinet og svigtede aldrig en opgave, der blev ham pålagt. Hans minde vil blive stående, og hans arbejde med hjemstavns historie har sat dybe spor.

Hans Lind

O. G. D. Larsen
Padborg

Han hed Oluf Gerhard David Larsen, men blev af alle kaldt O. G. D. Larsen eller blot O. G. D. Så vidste man, hvem der var tale om, hvilket måske slet ikke var tilfældet, hvis der blev spurgt efter lokomotivfører Larsen. Nej, O. G. D. — ham kendte man.

O. G. D. Larsen fødtes 21. november 1891 i Odense, hvor faderen var bager. Han døde i Padborg den 31. januar 1973. — Den poetiske og musiske sans, som han fik i vuggegave, var især en arv fra moderen. Den næsten tvang ham til gennem et langt liv at yde en førende indsats på det folkeligt kulturelle område, en indsats, der også må ses som en naturlig forlængelse af barndomstiden i et grundtvigsk interesseret hjem med skolegang i den dengang så bekendte Morten Eskesens Friskole i Odense.

Efter skoletiden blev O. G. D. Larsen uddannet som maskinsmed i sin fødeby og arbejdede derefter hos Burmeister & Wain i København, hvor han var med til at bygge de første store motorskibe til ØK. 1914 kom han til Struer som lokomotivfyrbøder, derefter til København og Nyborg, hvorefter han den 1. april 1930 blev ansat som lokomotivfører i Padborg. 1961 blev han pensioneret, men var forinden på foranledning af DSB blevet udnævnt til ridder af Dannebrog. Denne udmærkelse må bl. a. ses som en påskønnelse af det meget værdifulde arbejde, O. G. D. Larsen udførte ved grænsestationen i de vanskelige år under besættelsen. I denne forbindelse kan også nævnes, at han, der rent formelt var lokomotivfører, i en halv snes år fungerede som lokomotivmester.

Hvor interessant end arbejdet med lokomotiver — vel især damplokomotiver — kan være, kunne det alene ikke tilfredsstille O. G. D. Han ville noget mere og noget andet i sin fritid. Det blev i første række arbejdet med ungdommen. Han og hans hustru, Meta Kathrine, af venner kendt som Tine, byggede hus på Volmersvej i Padborg. Det fik navnet »Hebe« — ungdommens gudinde, der skænker nektar for guderne. Navnevalget må ses som et motto for det, O. G. D. Larsen ville i sit folkelige og nationale arbejde: give andre del i de værdier, han selv satte højt: foredraget, oplæsningen, amatørteatret, folkedansen og korsangen.

Det blev formandsposten i Padborg Ungdoms- og Foredragsforening, der blev udgangspositionen for hans folkelige virke. Senere kom andet til: medlemskab af bestyrelsen for Bov sogns ungdomsforeninger og af Dansk Amatørteater Samvirke. Et af O. G. D.s »kære børn« var Padborg Friluftsscene i Padborg skov, der på hans initiativ blev oprettet i 1948. Til sin død var han formand for denne institution og udførte gennem årene — ofte som instruktør — et meget stort arbejde for at gennemføre de årlige sommerspil.

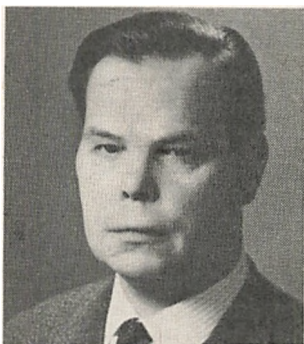
Folkedansen havde også O. G. D. Larsens interesse og støtte, men hans kæreste »barn« var nok musikken og sangen, især den danske korsang. Efter krigen fik han oprettet Padborg Sangkor, som han var den selvskrevne formand for og sanger i. Aftenen før sin død deltog han i den ugentlige øvelsesaften. På hans forslag blev den sidste sang den aften »Musikkens pris«, der slutter med ordene om musikken, der »skal os følge til vor død«. — Inden for korsammenslutningen Grænsekorene var han også et aktivt medlem af bestyrelsen, til sidst formand. Som sådan var han initiativtager til et samarbejde mellem Grænsekorene og Sydslesvigske Folkekor. Sydslesvig havde i det hele

en god ven i O. G. D. Larsen. Han vidste god besked om det danske arbejde syd for grænsen og var hvert år en sikker deltager i de danske årsmøder som i andre danske arrangementer. Det nationale grænsearbejde havde hans fulde tilslutning. I 25 år stod han for salget af Dybbølmærket i Bov sogn, og i mange år var han medarbejder ved Flensborg Avis.

For sin hjælp til Dansk Røde Kors' arbejde i Padborg ved krigens afslutning, blev O. G. D. Larsen hædret med Røde Kors-medaljen. Også her fik han altså lejlighed til at hjælpe — kunne vel ikke lade være.

Det var altid berigende at samtale med O. G. D. Larsen. Han havde læst meget, ikke mindst historie, han havde et stort personkendskab og var interesseret i mange forhold og emner. Og det blev aldrig økonomiske betragtninger, der dominerede i samtalerne. O. G. D. Larsen havde det som »Per Spelmann« i den norske vise. Han havde valgt violinen for koen, det musiske i livet fremfor det økonomiske. Og han delte glad med andre, hvad der havde værdi for ham selv. Derfor vil hans mange venner huske ham med taknemmelighed.

Børge Krebs Lange

F.

Poul Kürstein

Flensborg

Bibliotekslektor Poul Kürstein, Flensborg, døde den 6. januar 1973, kun 53 år gammel. Hans død gjorde dybt indtryk på alle, som kendte ham og hans virke.

Poul Kürstein blev født den 17. november 1919 i København. Han blev optaget på Det kongelige Opfostringshus, en periode, som han har skildret i sin nok mest personlige bog »Skorper«, 1964. Siden tog han studentereksamen og blev i 1943 bibliotekar. I 1944

forlod han København og — uden synderligt kendskab til grænselandet — blev han vicebibliotekar ved Flensborghus Bogsamling, hvor han oplevede den sidste trange krigsvinter. I 1946 blev Kürstein leder af det danske bibliotek i Slesvig, tillige i Kappel fra 1955. Om sine indtryk og oplevelser fra Sydslesvig i tiden under og efter anden verdenskrig har han fortalt i bogen »Tidehverv«. (2. udgave, der kom i 1966, fik titlen »Mens Kalle var i krig«.) I denne meget levende bog finder man brudstykker af den baggrund, som gjorde københavneren Poul Kürstein til sydslesviger. I 1948 giftede han sig med Ilse Hoffmann fra Slesvig, der sammen med sin mor tilhørte det danske mindretal, medens hendes far forblev tysk socialdemokrat. Erfaringerne fra dette miljø gav Kürstein en særlig indsigt i den sydslesviske hverdag.

Ved siden af biblioteksarbejdet dyrkede Poul Kürstein sine historiske og topografiske interesser, i begyndelsen tydeligt inspireret af de rige historiske minder i og omkring Slesvig by: Domkirken, Dannevirke, Gottorp Slot. Han blev kendt som en flittig skribent og foredragsholder om slesviske forhold før og nu. I årenes løb blev det til talrige artikler og afhandlinger i bl. a. Sønderjyske Årbøger, Sprogforeningens Almanak, Grænsevagten og Sønderjysk Månedsskrift. Hertil kommer en omfattende virksomhed som kronikør ved Jyllands-Posten, Flensborg Avis og flere andre blade. Forhåbentlig bliver der engang udgivet en fortegnelse over hans samlede forfatterskab, selv var han en meget omhyggelig bibliograf. Det vil føre for vidt at omtale alle Kürsteins udgivelser, men foruden de allerede nævnte bøger må også nævnes »Domkirken i Slesvig«, 1962, og den smukke bog »Korstolene i Roskilde domkirke og deres billeder«, 1966. Til rejsehåndbogen »Ture i Nord- og Sydslesvig« udarbejdede han afsnittet om området syd for grænsen, og for Historisk Samfund for Sønderjylland skrev han den solide tekst til »Sønderjylland. Historisk billedbog«, der er kommet i flere oplag.

Kürstein så det især som sin opgave at gøre historien alment tilgængelig, og han havde en særlig evne til at opspore — og levendegøre — den historiske detalje. Efterhånden fik han kontakt med førende danske og tyske historikere, som både respekterede og anerkendte hans viden og kombinationsevne. Kürsteins arbejde som historiker og forfatter gjorde ham i 1966 til bibliotekslektor og leder af studieafdelingen på Dansk Centralbibliotek i Flensborg. Hans hobby blev nu hans daglige arbejde. Han forestod her udgivelsen af en række grundigt tilrettelagte bøger, bl. a. »Vores egne vindver«,

1967, »Nørre og Sønder Gøs herred«, 1969, og den store bog »Flensborg Avis 1869-1969«, der er et vægtigt bidrag til grænselandets historie og til dansk pressehistorie. Det glædede Kürstein meget, da den sidste store bog »Barn i Flensborg« udkom efteråret 1972. Han læste korrektoren på sygelejet, og det pinte den ellers så aktive mand, at han ikke som sædvanlig kunne følge bogens færdiggørelse i alle led.

Forudsætningen for Kürsteins virke, var hans fortrolighed med traditionen og den kærlighed, han nærrede til historien og til Sønderjylland. Hans mål var at skabe en litteratur på dansk om Sydslesvig for herigennem at understrege og styrke landsdelens danske særpræg. Han udtalte engang, at bøgerne skulle være videnskabeligt forsvarlige, og helst også folkeligt tilgængelige, men ikke mere danske, end sandheden kan bære. For denne redelige målsætning vandt han også anerkendelse i tyske kredse.

I en årrække var Kürstein medlem af bestyrelsen for Historisk Samfund for Sønderjylland, amtskreds Sydslesvig, formand for Ansvarsskolens forældreråd og en meget aktiv medredaktør af Slesvig Kirkeblad.

Poul Kürstein havde sine meningers mod, og hans kommentarer til aktuelle emner, bl. a. i Flensborg Avis, havde ofte en bidsk tone, men bag den undertiden lidt kantede overflade var der et varmt og kontaktsøgende menneske. Han var sine venners ven.

Jørgen Mågård

Elise Heitmann
Lyksborg

Den 23. marts 1973 døde lærerinde Elise Heitmann, Lyksborg. Med hende har nordfriserne og sydslesvigerne mistet en landsmand, der

både som pædagog og forfatterinde har gjort en betydelig indsats for sin frisiske hjemstavn og på samme tid var dybt rodfæstet i det danske.

Elise Heitmann, der stammede fra et rent frisisk hjem, blev født den 15. juli 1909. Hun fik sin skolegang på Friedrich Paulsen-Skolen i Nibøl, og i den højere skole valgte hun imod familiens ønske som frit fag dansk i stedet for latin. Som lærerinde i Altona skrev hun sit første eventyr på frisisk. I Altona uddybede hun også sit kendskab til dansk sprog og litteratur, idet hun måtte undervise sin religionsprofessor, dr. Helmuth Kittel, i dansk, så han kunne læse Søren Kierkegaards værker på originalsproget. Senere besøgte hun flere folkehøjskoler i Danmark, hvor hun ydermere blev sig sin frisiske afstamning bevidst samtidig med, at det danske sprog mere og mere blev til noget væsensbeslægtet og et tjenligt redskab for hende. Da Sprogforeningen i Åbenrå udskrev en novellekonkurrence, vandt hun blandt mange rigsdanske deltagere en pris.

Elise Heitmann var fuldt fortrolig med hjemstavnsens fire sprog: frisisk, dansk, plattysk og højtysk. Efter 1945 skrev hun en frisisk ABC-bog, »Ik koon frash leese«, i tre bind, og hun var med til at udgive en frisisk læsebog »Leeseböök I«. Desuden redigerede hun to andre frisiske bøger, »Frashe Tääle« og »Naiere tääle foon näi än fir«. Sammen med den danske præst i Aventoft, pastor Jørgen Kristensen, arbejdede hun i mange år på en dansk-frisisk ordbog, og hun oversatte og skrev selv en del frisiske sange og digte, ligesom hun har oversat et antal digte af Nis Petersen fra dansk til tysk. Hun var endvidere den drivende kraft bag udgivelsen af det lille blad »Üusen äine wäi«, hvortil hun selv skrev ikke så få bidrag.

I Sydslesvig, ikke mindst i Nordfrisland, vil man med taknemlighed mindes hendes lyse, ranke skikkelse og hendes utrættelige indsats for frisisk og dansk kultur i hjemstavnen.

W. L.

De gamle sagde

Det er en skidt kone, der laster sin egen kål.

En kan lige så let fortie sig som fortale sig.

Der skal en stærk tro til at bage brød oven på ovnen.

At blive vred er to umager, først at blive vred og siden
blive god igen.

Det er et usselt gilde, hvor der ingenting går i stykker.

Det er for sent at sy særken til, når barnet er lavet.

Gammel og gal er værre end ung og gal.

Det er en dårlig gris, der ikke kan rage en anden fra truget.

Kendte vi vor lykke, behøvede vi ikke at lede efter den.

Den, der vil have sin næse allevegne, får den ofte i klemme.

Når kæltringer kommer op at skændes, får ærlige folk
sandheden at vide.

Havde katten vinger, måtte alle spurve dø.

Selv en blind mærker, solen skinner.

Rigdom bliver vel lastet, men aldrig forkastet.

Det er et dårligt menneske, der ikke er et grin værd.

Hvad kommer det smør ved, hvad fedt koster på torvet?

Man skal aldrig laste halvgjort arbejde.

Lidt skidt er godt, men slet intet er bedre.

Snak kun højt, munden holder nok i din tid.

ALMANAKKENS HÅNDBOG

Sønderjysk vejviser

Forslag til supplering af vejviseren modtages gerne.

Sprogforeningens Almanak,
Bovvej 4, 6330 Padborg

»PALO«

plantemargarine

Forlang
den
hos
Deres
købmand

Aabenraa Margarinefabrik

Telefon (04) 62 24 69

DET DANSKE KONGEHUS

MARGRETHE II, Danmarks Dronning, født 16. april 1940, succederede 14. januar 1972, gift 10. juni 1967 med prins *Henrik* af Danmark, født greve de Laborde de Monpezat, født 11. juni 1934.

Sønner: 1) *Frederik André Henrik Christian*, født 26. maj 1968. 2) *Joaachim* Holger Waldemar Christian, født 7. juni 1969.

Søstre: 1) *Benedikte* Astrid Ingeborg Ingrid, født 29. april 1944, gift 3. februar 1968 med *Richard* Casimir Karl August Konstantin, prins til Sayn-Wittgenstein-Berleburg, født 29. oktober 1934. Børn: a) *Gustav* Frederik Philip Richard, født 12. januar 1969. b) *Alexandra* Rosemarie Ingrid Benedikte. 2) *Anne-Marie* Dagmar Ingrid, født 30. august 1946, gift 18. september 1964 med Hans Majestæt *Konstantin*, forhen Hellenernes konge, født 2. juni 1940.

Moder: Dronning *Ingrid* Victoria Sofia Louise Margareta, født Sveriges prinsesse, født 28. marts 1910, gift 24. maj 1935 med *Kong Frederik IX*, født 11. marts 1899, død 14. januar 1972.

Farbroder: Arveprins *Knud* Christian Frederik Michael, født 27. juli 1900, gift 8. september 1933 med *Caroline-Mathilde* Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid (se nedenfor). Datter: *Elisabeth* Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margrethe Désirée, født 8. maj 1935.

Farfaders broders børn: a) *Feodora* Louise Caroline-Mathilde Victoria Alexandra Frederikke Johanne, født 3. juli 1910, gift 9. september 1937 med *Christian* Nikolaus Wilhelm Friedrich Albert Ernst Stephan, prins til Schaumburg-Lippe, født 20. februar 1898. b) *Caroline-Mathilde* Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid, født 27. april 1912, gift 8. september 1933 (se ovenfor). c) *Gorm* Christian Frederik Hans Harald, født 24. februar 1919.

Farfaders farbroders børn: 1) *Axel* Christian Georg, født 12. august 1888, død 14. juli 1964, gift 22. maj 1919 med *Margaretha* Sofia Lovisa Ingeborg, født Sveriges prinsesse, født 25. juni 1899. Søn: *Georg* Valdemar Carl Axel, født 16. april 1920, gift 16. september 1950 med *Anne* Ferelith Fenella, født Bowes-Lyon, født 4. december 1917. 2) *Margrethe* Françoise Louise Marie Helene, født 17. september 1895, gift 9. juni 1921 med *Renatus* Karl Maria Joseph, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktober 1894, død 30. juli 1962.

REGERING OG FOLKETING

Ministerlet Anker Jørgensen

Statsminister	<i>Anker Jørgensen</i>
Udenrigsminister	<i>K. B. Andersen</i>
Finansminister	<i>Henry Grünbaum</i>
Økonomiminister	<i>Per Hækkerup</i>
Budgetminister	<i>Knud Heinesen</i>
Arbejdsminister	<i>Erling Dinesen</i>
Justitsminister	<i>Karl Hjortnæs</i>
Landbrugs- og fiskeriminister ..	<i>Ib Frederiksen</i>
Minister for udenrigsøkonomi, europæiske markedsanliggen- der samt nordiske anliggender	<i>Ivar Nørgaard</i>
Miljøminister	<i>Helge Nielsen</i>
Boligminister	<i>Svend Jakobsen</i>
Indenrigsminister	<i>Egon Jensen</i>
Minister for kulturelle anliggender	<i>Niels Matthiasen</i>
Minister for Grønland	<i>Knud Hertling</i>
Forsvarsminister	<i>Orla Møller</i>
Minister for offentlige arbejder	<i>Jens Kampmann</i>
Socialminister	<i>Eva Gredal</i>
Undervisningsminister	<i>Ritt Bjerregaard</i>
Kirkeminister	<i>Dorte Bennedsen</i>
Handelsminister	<i>Erling Jensen</i>

Folketingsvalget den 21. september 1971

Valgdeltagelse 87,2 procent.

Socialdemokratiet	1.074.777 st.	70 mandater
Radikale Venstre	413.620 »	27 »
Konservative Folkeparti	481.335 »	31 »
Retsforbundet	50.231 »	0 »
Socialistisk Folkeparti	262.756 »	17 »
Kommunistiske Parti	39.564 »	0 »
Kristeligt Folkeparti	57.072 »	0 »
Slesvigsk Parti	6.743 »	0 »
Venstre	450.904 »	30 »
Venstresocialisterne	45.979 »	0 »
Uden for partierne	919 »	0 »
	2.883.900 st.	175 mandater
Færøerne		2 »
Grønland		2 »
		179 mandater

Stemmetal i Sønderjyllands amtskreds

Valgdeltagelse 86,8 procent.

Socialdemokratiet	48.943 stemmer
Radikale Venstre	17.466 »
Konservative Folkeparti	23.756 »
Retsforbundet	2.474 »
Socialistisk Folkeparti	5.761 »
Kommunistiske Parti	660 »
Kristeligt Folkeparti	3.541 »
Slesvigsk Parti	6.743 »
Venstre	22.892 »
Venstresocialisterne	743 »
Uden for partierne	17 »
	132.996 stemmer

Valgt i Sønderjyllands amtskreds

Socialdemokratiet: Peter Gorrson, Erik Andersen, Knud Nielsen.

Radikale Venstre: Gerda Nielsen.

Konservative Folkeparti: Mads Eg Damgaard, Johannes Burgdorf.

Socialistisk Folkeparti: Ruth Olsen.

Venstre: Johan Philipsen, Simon From.

*Lad os
være behjælpelig
med idé
og udformning
af Deres tryksag
eller
annonce*

DY-PO TRYK

BOGTRYK – OFFSET

SØNDERVANG 4 – 6400 SØNDERBORG

TELEFON (04) 42 26 75 - 42 26 76

Dy-Po bladene omfatter:

TROMMEN – AUGUSTENBORG AVIS – ALSPOSTEN

NORDBORG TIDENDE – BROAGER AVIS

AMT OG KOMMUNER

Sønderjyllands amt

Overøvrigheden

H. P. Hanssensgade 42, 6200 Aben-
rå. Tlf. (04) 62 12 36. Kontortid:
9-12 og 14-16, lørdag lukket.

Tilsynsrådet for Sønderjyllands amt

H. P. Hanssensgade 42, 6200 Aben-
rå. Tlf. (04) 62 12 36. Kontortid:
9-12 og 14-16, lørdag lukket.

Sønderjyllands amtskommune

Storegade 19, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 62 50 50.

Amtsborgmester: Erik Jessen.
Amtskommunaldir.: V. Harsberg.

Kort over Sønderjyllands amt

ANDELSBANKEN

OVER

HELE

LANDET

– også

i

SØNDERJYLLAND

Amtsrådets medlemmer

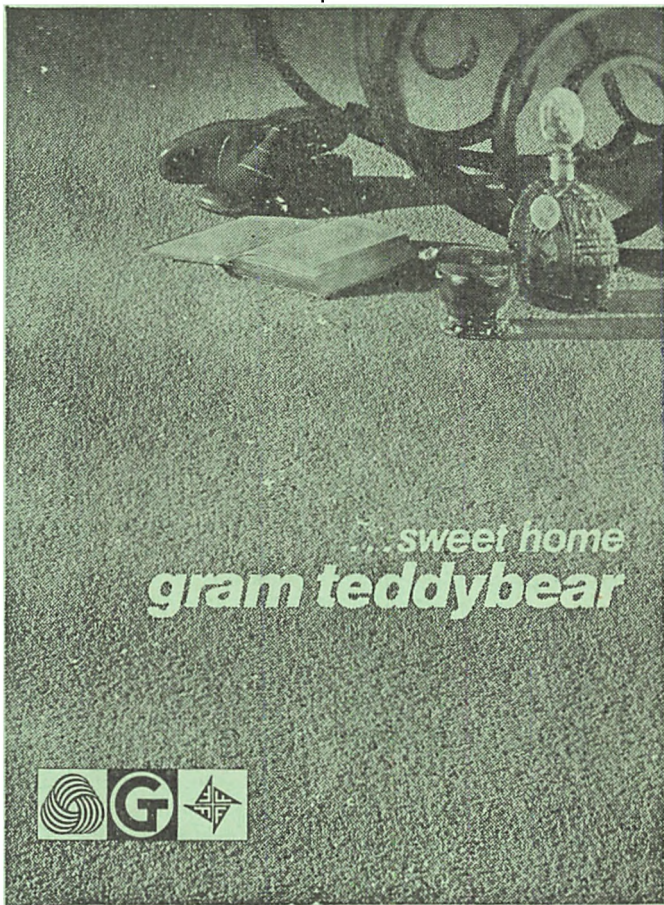
- Amtsborgmester. købm. Erik Jessen,
Storegade 19, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 62 50 50.
- Lærer Edgar Hansen, Visby, 6270
Tønder. Tlf. (04) 76 33 21.
- Skyldrådsformand Johan Andersen,
Lendemark, 6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 76 21 87.
- Speditør Andreas Andresen, Jern-
banegade 12, 6330 Padborg.
Tlf. (04) 67 32 30.
- Landmand Børge Diemer, Bjern-
drup Mark, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 44 66.
- Fuldmægtig Kurt Dørflinger,
Lembkesvej 43, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 51 35.
- Folketingsmand Peter Gorrsen,
Alnor, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 15 09.
- Gdr. Marten Refslund Hansen,
Skastgård, Skast, 6780 Skærbæk.
Tlf. (04) 74 61 84.
- Distriktsmontør Dycke Hoff,
Farversmøllevej 125, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 62 17 94.
- Fru Helga Hørlück, Skatkær,
Skodborg, 6600 Vejen.
Tlf. (04) 84 81 33.
- Kontorchef Eugene Ibsen, Leos
Allé 9, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 25 80.
- Sparekassedirektør H. P. Jensen,
6534 Agerskov. Tlf. (04) 83 31 13.
- Overassistent Poul E. Jensen,
Klosterbakken 8, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 68 22 01.
- Fru Anni Kjølbye, I. P. Jacobsens-
vej 9, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 50 88.
- Fru Christa Knudsen,
Eckersbergskolen, Blans,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 46 14 48.
- Maskinkonsulent Per Koustrup,
Marstrup, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 57 54 24.
- Toldbetjentformand Jørgen Lange,
Kegnæshøj, 6474 Skovby, Als.
Tlf. (04) 46 52 60.
- Gdr. Hans B. Lei, Bækkegård,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 56 91 25.
- Gdr. Harro Marquardsen, Vibevej 2,
6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 32 74.
- Rejsesekretær Erik Oksborg,
Egevej, 6120 Hammelev.
Tlf. (04) 57 72 80.
- Arkitekt Sv. Ingomar Petersen,
Allégade 30, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 18 70.
- Vognmand Johann Schön, Lund-
byesgade 13, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 41 28.
- Gdr. H. Simonsen, Hyrup,
Øsby, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 57 11 44.
- Viceskoleinspektør Chr. Stenz,
Tøndervej 173, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 62 14 50.
- Laboratoriemester Svend Tånquist,
Mågevej 60, Langesø,
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 06 50.

Kommuner i Sønderjyllands amt

- Augustenborg kommune,
6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 15 82.
Borgmester:
Landmand Anton B. Roth.
Kæmner: Martin Thomsen.
- Bov kommune, 6330 Padborg.
Tlf. (04) 67 34 51.
Borgmester: Gdr. Holger Moos.
Kontorchef: N. C. Andersen.
- Bredebro kommune, 6261 Bredebro.
Tlf. (04) 74 16 50.
Borgmester: Gdr. Peter Kjær.
Kæmner: Gert Horn.
- Broager kommune, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 10 33.
Borgmester:
Skorstensfejer Thomas Jensen.
Kæmner: Knud Møller.

Hjemlig hygge...

Fås hos nærmeste GRAM forhandler

GRAM TÆPPEFABRIK A-S

6510 GRAM – TLF. (04) 82 21 11

- Christiansfeld kommune,
6070 Christiansfeld.
Tlf. (04) 56 14 05.
Borgmester:
Gdr. N. Ebbesen Hansen.
Kommunaldirektør:
Jørgen-Erik Lund.
- Gram kommune, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 21 31.
Borgmester: Gdr. J. N. Schmidt.
Kommunaldirektør:
Brøchner Nielsen.
- Gråsten kommune, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 12 30.
Borgmester: Kriminalassistent
A. A. Mathiesen.
Kæmner: N. Bahlke.
- Haderslev kommune,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 85 05.
Borgmester:
Malermester H. C. Carstensen.
Kommunaldirektør: Tage Madsen.
- Højer kommune, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 23 27.
Borgmester:
Politiassistent P. G. Jørgensen.
Kæmner: Knud H. Jensen.
- Lundtoft kommune, Felsted,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 68 55 11.
Borgmester:
Gdr. Svend A. Lauesgaard.
Kæmner: Otto Griepentrog.
- Løgumkloster kommune,
6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 35 33.
Borgmester: Gdr. Peter Nissen.
Kæmner: R. Rømer.
- Nordborg kommune, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 04 15.
Borgmester: Jens Chr. Jensen.
Kæmner: Anton Nielsen.
- Nørre Rangstrup kommune,
6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 19 34.
Borgmester:
Karetmager Ejnar K. Friis.
Kommunaldirektør:
Jacob Haugaard.
- Rødning kommune, 6630 Rødning.
Tlf. (04) 84 13 03.
Borgmester: Christian Olling.
Kommunaldirektør: Carlo Jensen.
- Rødekro kommune, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 28 75.
Borgmester: Gdr. Niels Sørensen.
Kæmner: Ole Norborg.
- Skærbæk kommune, 6780 Skærbæk.
Tlf. (04) 75 13 33.
Borgmester:
Fabrikant Chresten Findahl.
Kæmner: Harry Thomasen.
- Sundeved kommune, Avnbøvej 12,
Ullerup, 8400 Sønderborg.
Tlf. (04) 46 12 16.
Borgmester:
Gdr. Christian H. Møller.
Kæmner: Erik Petersen.
- Sydals kommune, Hørup,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 44 52 20.
Borgmester:
Advokat Svend Ove Jensen.
Kæmner: Poul-Erik Johansen.
- Sønderborg kommune,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 25 15.
Borgmester: Vandrerhjem-
bestyrer Harry Christensen.
Kommunaldirektør:
cand. jur. Henning Neerhøj.
- Tinglev kommune, 8360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 40 39.
Borgmester: Svend Christensen.
Kæmner: Svend Jensen.
- Tønder kommune, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 18 10.
Borgmester:
Installatør Sv. Kirchheiner.
Kommunaldirektør:
Ludvig Nielsen.
- Vojens kommune, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 16 76.
Borgmester:
Fhv. gdr. Therkel Jensen.
Kommunaldirektør:
J. Chr. Pedersen.
- Åbenrå kommune, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 12 00.
Borgmester:
Fru Camma Larsen-Ledet.
Kommunaldirektør:
Erik Haugbølle.

UNGT ●
SMART ●
RIGTIGT ●

Aakon

Ramsherred 37 . Telefon (04) 62 37 39

- MIDT I GÅGADEN I AABENRAA ...

CENTRAL-MEJERIET

Aabenraa

anbefaler sine 1. klasses produkter

SKOV *Høbbere*
v/ TH. IVERSEN

Vestergade 35 . Aabenraa . Telefon (04) 62 24 20

FORENINGER, INSTITUTIONER ORGANISATIONER M. V.

Sprogforeningen

Formand: Fhv. højskoleforstander
J. Th. Arnfred, Askov, 6600 Vejen.
Tlf. (05) 36 07 39.

Ledelse: Rektor A. Feilberg Jørgensen,
Fenrisvej 29, 8210 Århus V.
Tlf. (06) 15 83 30.

Fru gdr. Anne Marie Skau,
6533 Ø. Lindet. Tlf. (04) 84 62 03.

Gdr. Troels Refslund Poulsen,
Bovlund, 6535 Branderup J.
Tlf. (04) 83 51 62.

Gdr. Chr. Spæggers, Mjang,
Kirke-Hørup, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 44 53 50.

Retsassessor Ditlev Nielsen, Chr.
Winthersvej 4, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 35 95.

Fhv. højskoleforstander Niels
Bøgh Andersen, D-2391 Jarplund.
Tlf. Flensborg 9 16 63.

Sekretær: Fru Edith Jakob Petersen,
Folkehjem, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 11 50.

Skoleforeningen

Formand: Borgmester Svend Christensen,
Åglmt 16,
6372 Bylderup Bov.
Tlf. (04) 78 25 58.

Næstformand: Gdr. Hans Schmidt,
Sandet, 6545 Arrild.
Tlf. (04) 83 41 08.

Sekretær og kasserer:
Niels Gotthardsen, Høgsbro,
6760 Ribe. Tlf. (05) 44 52 04.

Grænseegnens Arbejdsudvalg

Formand: Lærer Knud Nielsen,
6261 Bredebro. Tlf. (04) 74 12 31.

Sekretær: Lærer Tage Madsen,
6372 Bylderup. Tlf. (04) 76 21 27.

Grænseforeningen

Kontor: Peder Skramsgade 5,
1054 København K.
Tlf. (01) 11 30 63.

Formand: Fhv. kirkeminister, forstander Arne Fog Pedersen, Rødding Højskole, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 15 68.

Sekretær: Kontorchef, cand. jur.
O. M. Olesen.

Sønderjyllands amt:

Formand: Kredsrevisor Hans Mathiesen, Lindeallé 10, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 13 21.

Haderslev Vesteramt:

Formand: Kredsrevisor Hans Mathiesen, Lindeallé 10, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 13 21.

Haderslev Østeramt:

Formand: Sognepræst K. Fårvang,
Sdr. Vilstrup, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 22 45.

Åbenrå Amt:

Formand: Fru overdyrlæge Hanne Dahlkild, Frøslevvej 29, 6330 Padborg. Tlf. (04) 67 33 21.

Sønderborg Amt:

Formand: Overlærer Johs. Fink,
Vester Sottrup, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 46 74 19.

Tønder Amt:

Formand: Bagermester Chr. Buch,
Vestergade 8, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 21 14.

Den Nordslesvigske

Kvindeforening

Formand: Fru Anne Marie Refslund Poulsen, Bovlund, 6535 Branderup.
Tlf. (04) 83 51 62.

Næstformand: Fru Marie Thorup,
6533 Øster Lindet. Tlf. (04) 84 62 08.

Kasserer: Fru Ellen Bjørn Hanssen,
Haderslevvej 24, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 25 08.

LANDBRUGSMASKINER

Køb Deres maskiner, hvor De kan få reservedele til dem -

Indhent tilbud fra

ALFRED PAULSEN A/S

Vestvejen 167 . Aabenraa . Telefon (04) 62 47 57

CIMBRIA TØMMERHANDEL A/S

AABENRAA

- en central for byggematerialer

Telefon (04) 62 20 00*

GYLDENDALS LEKSIKON

Et opslagsværk, som vil blive brugt i hverdagen, findes i to indbindinger, begge sildstærke og smukke. Den elegante shirlingsudgave III kr. 285,00, og den mere klassisk udformede indbundet i skivertex - foralelet lædermateriale med smuk struktur - III kr. 325 00.

NIELS THOMSENS Boghandel

STORETORV 2 . Aabenraa - Telf. (04) 62 37 20 . 62 22 29

ALTID NYT
PÅ GÅGADEN
I AABENRAA

Tlf. (04) 62 13 00

Padborg Boghandel

Launi Pedersen

Telefon (04) 67 31 08

**Historisk Samfund
for Sønderjylland**

Sekretariat og ekspedition:

Landsarkivet, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 46 83.

Forretningsudvalg: Landsarkivar
Peter Kr. Iversen, Åbenrå, formd.

Viceskoleinspektør Chr. Stenz,
Åbenrå, næstformand.

Lærer Tage Madsen, Bylderup,
sekretær.

Bankdirektør Hugo Lildholdt,
Åbenrå, kasserer.

Redaktionsudvalg for Sønderjyske
Årbøger: Arkivar Dorrit Ander-
sen, Åbenrå.

Rektor Knud Fanø, Flensborg.
Amanuensis, dr. phil G. Japsen,
Århus.

Redaktionsudvalg for Skriftrækken:

Rigsarkivar, dr. phil. Johan
Hvidtfeldt, København.

Landsarkivar Peter Kr. Iversen,
Åbenrå.

Redaktionsudvalg for Sønderjysk
Månedsskrift:

Viceskoleinspektør W. Christian-
sen, Tønder.

Cand. polit., fru Inger Bjørn
Svensson, Haderslev.

Viceskoleinspektør Chr. Stenz,
Åbenrå.

Amtsudvalgsformænd:

Haderslev amt: Gdr. Kr. Hansen,
Skodborg.

Sønderborg amt: Rektor D. Keller
Hansen, Sønderborg.

Tønder amt: Gdr. Søren Nissen,
Harres, Bredebro.

Åbenrå amt: Fuldmægtig,
museumsleder Holger Jacobsen,
Åbenrå.

Sydslesvig: Kontorchef Lars H.
Schubert, Flensborg.

Det unge Grønseværn (D. N. U.)

Kontor: Kastanieallé 24 A,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 49 13.

Formand: Revalideringschef
Sv. A. Hellesen, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 49 13.

Næstformand: Gdr. Poul la Cour
Møller, Bispegården, Ketting,
6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 16 08.

Sønderjysk Teaterforening

Formand: Amtsrevisor Hans Chri-
stensen, Carstensgade 25,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 24 39.

Sekretær: Fru Marguerite Hahne-
mann, Troldkær 12, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 21 49.

Dansk Amatør Teater Samvirke

Landsformand: Bruno Gaston,
Fensmark, 4700 Næstved.
Tlf. (03) 74 61 55.

Forretningsfører: Arne Aabenhus,
Solbakken 10, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 11 03.

Redaktør af »Rampelyset«:
H. O. Jørgensen, Borgmester
Iversens Vej 4, 7700 Thisted.
Tlf. (07) 92 17 10.

Landssekretariat: Postboks 74,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 11 03.

**K. F. U. M. og K. F. U. K.
i Sønderjylland**

Kredsformænd:

Haderslev-kredsen:

Gdr. Christian Hansen, Povls-
gårdvej 22, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 24 93.

Gram-kredsen:

Overlærer Henry Raabjerg,
Bytoften 7, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 83 34 33.

Åbenrå-Tønder-kredsen:

Lærer Heine Trumpf,
Sønderhavbjerg, 6222 Genner.
Tlf. (04) 66 89 42.

Sønderborg-kredsen:

Fru Karen Schmidt, Østergård,
Sønderby, 6474 Skovby Als.
Tlf. (04) 46 52 23.

Herrekonfektion
Arbejdstøj . Skotøj og
Gummlstøvler til damer
og herrer køber De
BEDST og BILLIGST
hos

Christian Jacobsen
Herreekvipering & fodtøj

Søndertorv . Telefon 62 23 56
AABENRAA

olivetti Skriver-, regne- og
bogholderimaskiner

YTTESEN SYDJYSK
KONTORSERVICE

Slotsgade 1 - Aabenraa - Tlf. 62 10 09

TELEFON (04) 62 21 38

rosenvold
TÆPPE-& GULVCENTER

Søndergade 6-8 - 6200 Aabenraa - Tlf. 04-62 21 16

man ser
det
straks ..

KONTORMASKINER

KONTORMØBLER

KONTORARTIKLER

Asmus Schultz

Aabenraa . Tlf. (04) 62 35 26

**Naturhistorisk Forening
for Sønderjylland**

Formand: Lektor Poul Dragsbo,
Forstallé 19, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 20 23.

Sønderjydsk Idrætsforening

Formand: Lærer Helge Jensen,
6775 Døstrup. Tlf. (04) 75 43 24.

Forretningsfører: Erik Johansen,
Nr. Hostrup, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 92 69.

Formand for KM-udvalg:
Løjtnant Jørgen Nissen, Hjartbro,
6541 Bevtøft. Tlf. (04) 54 43 92.

Formand for skydning:
P. C. Gabriel, Lensløkke 6,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 49 33.

Formand for gymnastik:
Gdr. Claus Christensen, Lavensby,
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 13 66.

Formand for folkedans:
Otto Holk Nielsen, Ahornvej 15,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 66 07.

Formand for idrætsudvalget:
Kontorassistent Erik Stokholm,
Hajstrup, 6192 Øsby.
Tlf. (04) 58 42 42.

Foreningen er delt i 5 hovedkredse.

Formænd:

Haderslev vesteramt: Løjtnant
Jørgen Nissen, Hjartbro, 6541 Bev-
tøft. Tlf. (04) 54 43 92.

Haderslev østeramt: Kontorassi-
stent Erik Stokholm, Hajstrup,
6192 Øsby. Tlf. (04) 58 42 42.

Åbenrå hovedkreds: P. C. Gabriel,
Lensløkke 6, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 49 33.

Sønderborg hovedkreds: Chr.
Caspersen, Gammelgab,
6310 Broager. Tlf. (04) 44 17 42.

Tønder hovedkreds: Gdr. Karsten
Outzen, Ellum, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 31 73.

**Røddingegnens Gymnastik- og
Ungdomsforening**

Formand: Laust Torp, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 16 07.

Forretningsfører: Inger Nielsen,
Skovvej 12 a, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 17 59.

Formand for håndboldudvalget:
Frode Sørensen, Rødding Høj-
skole, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 15 28.

Formand for gymnastikudvalget:
Hans Ebbesen Hansen, Obbekær,
6760 Ribe. Tlf. (05) 42 14 02.

Formand for klub- og mødeudvalg:
Niels Christensen, Stenderup,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 61 79.

**Bund deutscher Nordschleswiger
Deutsches Generalsekretariat, Ves-
tergade 30, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 38 33.**

Formand: Gdr. Harro Marquardsen,
Vibevej 2, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 32 74.

**Deutscher Schul- und Sprachverein
für Nordschleswig
Jørgensgård 5, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 41 03.**

Formand: Forpagter Heinrich Jür-
gensen, Hynding, 6372 Bylderup-
Bov. Tlf. (04) 64 74 73.

**Deutscher Jugendverband
für Nordschleswig
Vestergade 30, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 38 45.**

Formand: Lektor H. J. Nissen, Bag
Hjelm 44, 6200 Åbenrå.

Forretningsfører: Gerhard Kaadt-
mann.

Alt i pels, læder og ruskind

EBBE JANSSEN & SØN

Syddjyllands største udvalg

Storegade 1 - Haderslev - Telefon 04 - 521185

BUNTMAGER

DEN FAGLÆRTE BUNTMAGER

J. S. Christensen

Aktieselskab

KORN - FODERSTOF - KUNSTGØDNING

Haderslev . Telefon (04) 52 27 45

Trylin

GARDEROBE - RENSNING

M. Schaumanns Klædefabrik

v/ M. og K. SCHAUMANN

Haderslev

Chr. Tandrup

Urmager og guldsmedeforretning

Toftlund . Telefon (04) 83 13 42

Peter Henningsen

URE . GULD- OG SØLVVARER

Haderslev . Telefon (04) 52 21 69

Eneforhandling af ALPINA ure

Kunstforeninger

Kunstforeningen for Haderslev og Omegn

Formand: Rektor Eigel Lassen,
Christiansfeldvej, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 45 61.

Sønderborg Kunstforening

Formand: Lektor H. Aarup,
Kastanieallé 4, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 13 41.

Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Overlærer Harry Jensen,
D-239 Flensborg, Wilhelm Busch-
Winkel 4. Tlf. 5 34 73.

Vestslesvigs Kunstforening

Formand: Ungdomsskoleinspektør
P. Rasmussen, Vibensvej 75,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 12 26.

Åbenrå Kunstforening

Formand: Lærer Jakob Gormsen,
Tøndervej 197, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 10 37.

Undervisning

Efterskoler

Agerskov Ungdomsskole, 6534 Ager-
skov. Tlf. (04) 83 33 15.

Forstander Johs. Svenningsen.

Højer Ungdomsskole, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 21 40.

Forstander M. Høier.

Kongeådalens Ungdomsskole,
Dover, 6660 Lintrup. Tlf. (04) 85 53 33.

Forstander Carl Press.

Luthersk Missionsforenings Efter-
skole, 6240 Løgumkloster.

Tlf. (04) 74 36 52.

Forstander H. P. Mogensen.

Nordborg Slots Efterskole.
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 15 28.

Forstander Boye Andersen.

Rens Ungdomsskole, 6372 Bylderup-
Bov. Tlf. (04) 64 83 70.

Forstander Niels Mønsted.

Rinkenæs Ungdomsskole,
6383 Rinkenæs. Tlf. (04) 65 13 08.

Forstander Georg Pristed.

Sommersted Ungdomsskole,
6560 Sommersted. Tlf. (04) 55 41 68.

Forstander J. Steffensen.

Sundeved Ungdomsskole,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 68 03 11.

Forstander Aage Rasmussen.

Vojens Ungdomsskole, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 11 29.

Forstander Henning Balle.

Højskoler og landbrugsskoler

Danebod Højskole, Fynshav,
6440 Augustenborg. Tlf. (04) 46 41 12.

Forstander Gunnar Rasmussen.

Gråsten Landbrugsskole,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 10 24.

Forstander Filt Jensen.

Hoptrup Højskole, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 57 52 13.

Forstander Gunnar Jørgensen.

Jaruplund Højskole, Jaruplund,
D-2391 Jaruplund, Flensborg.

Tlf. Barderup 382.

Forstander Karl Andresen.

Løgumkloster Højskole,
6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 33 25.

Forstander J. Kr. Krarup.

Rødding Højskole, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 15 39.

Forstander Arne Fog Pedersen.

Rønshoved Højskole, 6383 Rinkenæs.
Tlf. (04) 65 81 30 og (04) 65 83 18.

Forstander Hans Haarder.

Idrætshøjskolen i Sønderborg,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 18 48.

Forstander Bent Brier.

Deutsche Nachschule, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 68 20.

Forstander Horst Jacobsen.

Volkshochschule, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 48 20.

Forstander Horst Jacobsen.

JULIUS NIELSEN

KORN- OG TØMMERFORRETNING A/S

VOJENS

Telefon (04) 54 13 15

CARL NIELSENs BOGHANDEL og Kontormontering

Grundlagt 1765

Nørregade 25 . Haderslev . Telefon (04) 52 68 00

Alt i moderne belysning, varmeinstallation
og sanitære installationer

J. C. DIRKS

INSTALLATIONSFORRETNING

Haderslev . Telefon (04) 52 26 31

JYLLANDS
KREDITFORENING

6100 HADERSLEV: Åstrupsvej 13. Tlf. (04) 52 27 25
6950 RINGKØBING: Heringsvej 3. Tlf. (07) 32 01 11
8800 VIBORG: Sct. Mathiasgade 1-2. Tlf. (06) 62 33 33
9100 AALBØRG: Bøtlevarden 43. Tlf. (05) 12 35 77
8260 ÅRHUS-VIBY J.: Bergsøld 16. Tlf. (06) 14 58 01

Brdr. H. & K. Overgaard

TØMRER- OG SNEDKERFORRETNING

Nalmadebro . Graasten . Telefon (04) 65 16 46

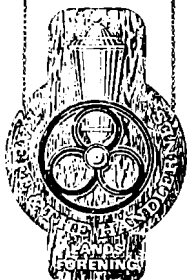
GRAASTEN BOGHANDEL

Nygade 1 . Graasten . Telefon (04) 65 11 09

Biblioteker og arkiver

- Augustenborg, Augustenborg Kommunebibliotek, 6440 Augustenborg.** Tlf. (04) 47 16 71. Filialer i Asserballe, Fynshav, Notmark.
- Bredbro, Bredbro Bibliotek, 6261 Bredbro.** Tlf. (04) 74 12 31. Filialer i: Ballum, Harres, Randerup, Visby.
- Broager, Broager Bibliotek, 6310 Broager.** Tlf. (04) 44 16 13. Filialer i: Egersund og Skelde.
- Christiansfeld, Christiansfeld Bibliotek, 6070 Christiansfeld.** Tlf. (04) 56 18 37. Filialer i: Aller, Fjellstrup, Hejls, Hjerndrup, Stepping, Taps, Vejstrup.
- Deutsche Bücherei, Astrupvej 9, 6100 Haderslev.** Tlf. (04) 52 15 29.
- Felsted, Lundtoft Kommunes Biblioteker, 6200 Abenrå.** Tlf. (04) 68 53 20. Filialer i: Bovrup, Kliplev, Søgård, Varnæs.
- Gram, Gram Sognebibliotek, Slotsvej 6, 6510 Gram.** Tlf. (04) 82 19 70. Filialer i: Arnun, Fole.
- Gråsten, Gråsten Bibliotek, 6300 Gråsten.** Tlf. (04) 65 13 75. Filialer i: Rinkenæs og Kværns.
- Haderslev, Haderslev Bibliotek, 6100 Haderslev.** Tlf. (04) 52 55 33. Børnebiblioteket. Tlf. (04) 52 46 56.
- Højer, Højer Bibliotek, Digeskolen, 6280 Højer.** Tlf. (04) 74 26 86. Filial i: Sdr. Sejerslev.
- Kirke-Hørup, Sydals Bibliotek, Hørup skole, Kirkehørup, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 55 52 96. Filialer i: Lysabild, Tandslet, Kegnæs.
- Løgumkloster, Løgumkloster Bibliotek, 6240 Løgumkloster.** Tlf. (04) 74 30 42. Filialer i: Bedsted, Ellum, Nr. Løgum, Ø. Højst.
- Nordborg, Nordborg Bibliotek, Løjtertoft, 6430 Nordborg.** Tlf. (04) 45 03 36. Filialer i: Guderup, Havnbjerg.
- Padborg, Bov Bibliotek, 6330 Padborg.** Tlf. (04) 67 34 54. Filialer i: Holbøl, Kollund.
- Rødning, Rødning Bibliotek, Kongevej 6, 6630 Rødning.** Tlf. (04) 84 12 88. Filialer i: Hygum, Jels, Lintrup, Skodborg, Skrave, Øster Lindet.
- Rødekro, Rødekro Bibliotek, Rådhuset, 6230 Rødekro.** Tlf. (04) 66 26 23. Filialer i: Genner, Hellevad, Hjordkær, Hovslund.
- Skærbæk, Skærbæk Bibliotek, Birke Allé 2, 6780 Skærbæk.** Tlf. (04) 75 17 80. Filialer i: Brøns, Døstrup, Mjolden, Rejsby, Rømø (Kongsmark), Vodder (Frifelt).
- Sønderborg, Sønderborg Kommunes Biblioteker, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 42 36 31. Filial i: Ulkebøl på Dybbøl-skolen (Sundevedsiden).
- Sønderborg Tekniske Bibliotek, Voldgade 5, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 42 11 88.
- Biblioteket ved Handelshøjskoleafdelingen i Sønderborg, Sdr. Landevej 30, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 42 55 25.
- Deutsche Bücherei, Ringridervej 13, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 42 57 65.
- Tinglev, Tinglev Bibliotek, 6360 Tinglev.** Tlf. (04) 64 41 69. Filialer i: Bolderslev, Burkal, Bylderup, Ravsted, Rens, Uge.
- Toftlund, Nørre Rangstrup Bibliotek, Toldbodgade 13, 6520 Toftlund.** Tlf. (04) 83 13 03. Filialer i: Agerskov, Arrild, Bevtoft, Brandrup, Tirslund.

stil
større krav
til
kaffe

- og husk

Kaffen
skal være fra

J. LAURIDSEN

KAFFEFORRETNING

Søndergade 17 . Aabenraa . Telefon 62 10 28

Naturvenlig

NEM

TIL OPVASK

NEDBRYDELIG – EKSTRA KRAFTIG – MED CITRON

*

BLÅ NEM

MED SALMIAK TIL RENGØRING

*

We-Cit

MED SELVVIRKENDE BLÅ BRUS TIL W.C.

*

Tre sønderjyske Svend Holm-fabrikater
for sønderjyske hjem

– ja, hvorfor skulle man da bruge noget andet?

Tønder, Tønder Bibliotek, Richtsensgade 10, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 33 26. Filialer i: Jejsing og Møgeltønder.

Deutsche Bücherei, Popsensgade 6, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 33 59.

Vester-Sottrup, Sundeved Bibliotek, Vester-Sottrup, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 46 71 28. Filialer i: Nybøl og Ullerup.

Vojens, Vojens Bibliotek, Vestergade 21, 6500 Vojens. Tlf. (04) 54 16 80. Filialer i: Hammelev, Jegerup, Nustrup, O. Jerstal, Oksenvad, Sommersted, Skrydstrup, Sommersted, Vedsted, Ørsted.

Abenrå, Det sønderjydske Landsbibliotek, Haderslevvej, 6200 Abenrå. Tlf. (04) 62 25 62. Rugkobbøl Bibliotek. Tlf. (04) 62 14 80.

Filialer i: Løjt Kirkeby, Stubbæk.

Büchereizentrale Apenrade, Vester-gade 30, 6200 Abenrå. Tlf. (04) 62 11 58.

Landsarkivet for de sønderjyske Landsdele, 6200 Abenrå

Tlf. (04) 62 58 58.

Åben 9-16, lørdag 9-17.

Landsarkivar Peter Kr. Iversen.

Arkivarer Dorrit Andersen og Jørgen Witte.

Museer

Brødremenighedens Museum, Birkevej, 6070 Christiansfeld. Åben: 1.6.-31.8.: 10-11.30, 14-17, mandag lukket.

(Besøg uden for disse tider efter aftale med frk. E. Iversen, tlf. (04) 56 19 85).

Sønderjysk Brandværnsmuseum, Birkevej, 6070 Christiansfeld. Åben: Som Brødremenighedens Museum.

Frøslevlejrens Museum, 6330 Padborg. Tlf. (04) 67 65 57. Åben: 1.5.-30.9. samt i skolernes efterårsferie og i påsken (undtagen 1. påskedag): 10-17. 1.10.-30.4.: Kun efter aftale for skoler, foreninger o. l. Tlf. udenfor åbnings-tid: (04) 67 35 68.

Haderslev Museum, Åstrupvej 48, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 23 62. Åben: 10-17, søn- og helligdage 10-12, 14-17.

Kunstmuseet Holmen, Østergade 13, 6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 41 65.

Åben: 15.6.-15.8.: 10-12, 14-17. 16.8.-14.6.: 15-17. Mandag lukket hele året.

Grupper kan aftale besøg udenfor disse tider på tlf. (04) 74 41 65.

Nationalmuseets Kommandørgård, Toftum, Rømø, 6791 Kongsmark. Tlf. (04) 75 52 76.

Åben: 1.5.-30.9.: 10-19.

Museet på Sønderborg Slot, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 25 39. Åben: 1.5.-30.9.: 10-17. 1.10.-30.4.: 13-16.

Sønderjyllands Kunstmuseum og Tønder Museum, Slotsbanken, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 26 57. Åben: Sommerhalvår: 9-17 (onsdag tillige 19-21). Vinterhalvår: 13-17 (onsdag tillige 19-21). Mandag lukket hele året.

Abenrå Museum, H. P. Hanssensgade 33, Åben: 15.5.-15.9.: 10-12, 14-18, mandag lukket. 16.9.-14.5.: 10-12, 14-17, mandag lukket.

Samlingen af gamle arbejdsredskaber på Lille Kolstrupgård, Toften 15, 6200 Abenrå. Tlf. (04) 62 10 68. Åben: Efter aftale.

ANDELSVASKERIET

Industrivej . Telefon (04) 52 14 01* . Vestergade 15

A A B E N R A A

KEMISK RENSNING

Lad VASKE og RENSE i landsdelens eget vaskeri -
DET ER BILLIGERE . . .

.. alt under et tag

Dametøj
Børnetøj
Herre- og drengetøj
Tæpper og gardiner
Sengeudstyr
Hvidevarer
Tricotage

Parfumeri
Husholdning
Isenkram
Belysning
Papir og legetøj
Vin og tobak
Chokolade
Cafeteria

... læg vejen gennem

ORBESEN

i Centrum

Haderslev . Telf. 52 10 14

Flensborg Bymuseum, Lutherplatz,
Flensborg.

Åben: 10-13, 15-17. Søndag 10-13.
Mandag lukket.

Lyksborg Slot, Lyksborg.

Åben: 10-12, 14-17. Søndag 11-12,
14-17. Mandag lukket.

Det slesvig-holstenske lands-
museum, Gottorp Slot, Slesvig.

Åben: 9-17, mandag lukket.

Det slesvig-holstenske lands-
museum for forhistorie og

tidlig historie,
Gottorp Slot, Slesvig.

Åben: 9-17, mandag lukket.

Nissen-Haus, det nordfrisiske
museum,

Herzog Adolfstrasse 25, Husum.

Åben: 10-12, 14-17. Søndag 10-17.

Det slesvig-holstenske Frilands-
museum, Rammsee 23, Kiel.

Åben: 9-17. Mandag lukket. 16.11.-
31.3. kun søndag 10-16.

Nolde-museet,

Seebüll ved Neukirchen.

Åben: 1.3.-3.11.: 10-18.

Slesvig Bymuseum, Frederiks-
strasse, Slesvig.

Isted Mindehal, Isted.

Hjemstavnmuseet, det gamle råd-
hus, Rensborg.

Jernkunstmuseet, Carlshütte,
Büdelisdorf ved Rensborg.

Frisisk Hjemstavnmuseum,
Osterweg 76, Nibøl.

Ostenfeld-gården, Nordhusum-
strasse, Husum.

Ejdersted Hjemstavnmuseum,
St. Peter.

Häberlin-Frisermuseum,
Vyk på Før.

Silds Hjemstavnmuseum, Keitum.

Burg Hjemstavnmuseum, Fehmern.

Museer i Sydslesvig er i reglen
lukket om mandagen.

Landbrug

Statens Jordlovsudvalg

Kontor: Sct. Annæ Plads 19,
1250 København K.

Tlf. (01) 15 61 31.

Formand: Gdr. Simon From, MF,
Bygvrå, 6410 Fjelstrup.

Tlf. (04) 58 61 24.

Administrationschef: Johs. Jensen.

Teknisk afdeling: Civilingeniør E.
B. Jacobsen.

Medlemmer for Sønderjyllands amt:

Husmand Poul Rosager-Hansen,
Kravlund, 6360 Tinglev.

Tlf. (04) 64 40 67.

Gdr. Axel Petersen, Rærkær,
6373 Jejsing. Tlf. (04) 72 24 55.

Kontor i Tønder: Allégade 4,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 13 80.

Kontorchef Eugene Ibsen.

Landbrugsrådet

Kontor: Axelborg, Axeltorv 3¹,
1609 København V.

Tlf. (01) 14 56 72.

Præsident: Gdr. Anders Andersen,
MF, Benzonslyst, 8500 Grenå.

Tlf. (06) 33 21 08.

Direktør: N. Kjærgaard.

Det kgl. danske

Landhusholdningsselskab

Rolighedsvej 26, 1958 København V.

Tlf. (01) 35 02 27.

Ledende præsident: Professor, dr.,
dr. h. c. Hjalmar Clausen, Helgas-
vej 15, 2840 Holte.

Tlf. (01) 42 20 27.

Direktør: H. Wraae-Jensen.

I bestyrelsesrådet:

Gdr. Anders Hørlück,

6610 Skodborg J. Tlf. (04) 84 81 33.

A/S BROK & CO. EFTF.

Damgade 34 . Sønderborg . Telefon (04) 42 31 76

SPECIALFORRETNING I BYGNINGSARTIKLER

Niels A. Nielsen & Søn A/S

MALERFIRMA - FARVE- OG TAPETHANDEL

Ramsherred 10 . Aabenraa . Telefon (04) 62 31 28

- nyt på tapetet i 75 år

Moderne BRILLER leveres efter lægerecept

Leverandør
til
sygekassen

Carl A. Lassen

Urmager og guldsmed

Nørreport 20 . Aabenraa . Telefon (04) 62 30 58

BOGTRYK
OFFSET
BOGBIND

TH. LAURSENS
BOGTRYKKERI A/S

Jernbanegade 8 . Tønder . Telf. (04) 72 15 50

BØGER . PAPIR . FYLDEPENNE

N. C. **B**OCKS **B**OGHANDEL

BYENS ÆLDSTE FOLMER BERENTZEN, GRAASTEN

FOTO . KONTORARTIKLER . LYS

J. LAUSTEN

ISENKRAM . GLAS . PORCELÆN
B & G og Kgl. kunst i stort udvalg
Graasten . Telefon (04) 65 10 44

Jordfordelingskommissionerne

Jordfordelingskommissionen for 5. område, Sønderjyllands amtskommune:

Dommer:

K. Ellehaug Hansen, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 38 02.

Formand:

Gdr. Aksel Petersen, Rørkær, 6373 Jejsing. Tlf. (04) 72 24 55.

Medlemmer:

Gdr. Chr. Jacobsen, Havnsøgård, 6551 Over-Jerstal. Tlf. (04) 54 92 26.
Landmand Jørgen Jørgensen, Nr. Hjarup, 6552 Hovslund. Tlf. (04) 68 44 86.

Kreditkyndig:

Fhv. gdr. Holger J. Hansen, Enghuset, Tinglevvej 6, Stubbæk, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 33 32.

Jordfordelingskommissionernes sekretariat: Sankt Annæ Plads 19, 1250 København K. Tlf. (01) 15 61 31.

Jordbrugskommissionen for Sønderjyllands amtskommune

Formand for den vestlige del:

Gdr. Axel Petersen, Rørkær, 6373 Jejsing. Tlf. (04) 72 24 55.

Viceformænd:

Husmand Anton Ejner Hansen, Birkelev, Gammelby, 6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 71 45.

Husejer Carl Olesen, Spandet, 6760 Ribe. Tlf. (04) 85 72 03.

Formand for den østlige del:

Husmand Poul Rosager-Hansen, Kravlund, 6360 Tinglev. Tlf. (04) 64 40 67.

Viceformænd:

Husmand Jørgen Jørgensen, Nr. Hjarup, 6552 Hovslund. Tlf. (04) 68 44 86.

Husmand Jørgen Sørensen, Elsager, Sdr. Vilstrup, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 21 94.

Det danske Hedeselskab

Hovedkontor: 8800 Viborg. Tlf. (06) 62 61 11.

Formand: Direktør A. W. Nielsen, Gl. Carlsbergvej 16, 2500 Valby. Tlf. (01) 21 12 21.

Grundforbedringsafdeling:

Afdelingschef K. Sandahl Skov, 8800 Viborg. Tlf. (06) 62 32 44.

Distriktskontor i 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 58 80.
Distriktsbestyrer V. Lindebo Hansen.

Distriktskontor i 6270 Tønder.

Tlf. (04) 72 23 61.
Distriktsbestyrer J. Bjerregaard.

Distriktskontor i 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 21 36.
Distriktsbestyrer N. Jespersen.

Kulturteknisk afdeling.

Tlf. (06) 62 61 11.
Afdelingschef N. Venov, 8800 Viborg.

Distriktskontor i 6000 Kolding.

Tlf. (05) 52 29 00.
Distriktsingeniør M. Høst-Madsen.

Filialkontor i Tønder.

Tlf. (04) 72 23 62.
Afdelingsingeniør A. Sørensen.

Plantningsafdelingen.

Tlf. (06) 62 61 11.
Afdelingschef S. Grosen, 8800 Viborg.

Plantagedistrikt: Skovrider

B. Lindskov Christiansen, 6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 12 51.

Grænseforeningens Landbrugsudvalg

Formand: Forstander Hardy Knudsen, 6371 Store-Jyndevad. Tlf. (04) 64 83 16.

A/s **Peter Henriksen**

Aut. forhandler
DUCOLAKERERI

TOFTLUND . Telefon (04) 83 11 22 (fl. linjer)
RØDDING . Telefon (04) 84 10 22 (fl. linjer)

Jeppe GAARDE

Tlf. (04) 83 13 53 . 6520 Toftlund

A/s **Nicolai Outzen**

Haderslev

Telefon (04) 52 04 52

AGERSKOV KRO

1. og 3. lørdag fest for de unge på 40

Telf. (04) 83 32 28

BIRTHE og HENRIK BISBJERG

HOTEL VIKTORIABAD

Sønderjyllands største og hyggeligste udflugtssted

Musik og dans for de unge på 40 hver lørdag

Telf. 04-58 21 05

ELSE og FLEMMING MADSEN

HOTEL GRAM

Hver lørdag dans for ungdommen

Centralt beliggende i Sønderjylland for møder og andre

arrangementer – Telf. 04-82 14 22

M. K. og A. LAUTRUP

Landboforeninger

De samvirkende danske Landboforeninger

Kontor: Axelborg, 1620 København V. Tlf. (01) 12 75 61.

Formandskab: Gdr. Anders Andersen, MF, Benzonslyst, Voldby, 8500 Grenå. Tlf. (06) 33 21 08.
Forpagter Arne Pilegaard Larsen, Marelundsgården, Vemmetofte, 4640 Fakse. Tlf. (03) 71 02 39.

Sønderjyder i bestyrelsen: Gdr. Anders Hørlück, 6610 Skodborg J. Tlf. (04) 84 81 33.

Foreningen af jyske Landboforeninger

Kontor: Kongsgårdsvej 28, 8260 Viby J. Tlf. (06) 11 08 88.

Formand: Gdr. Anders Andersen, MF, Benzonslyst, Voldby, 8500 Grenå. Tlf. (06) 33 21 08.

Sønderjyder i bestyrelsen:
Gdr. Anders Hørlück, 6610 Skodborg J. Tlf. (04) 84 81 33.
Gdr. Chr. Jørgensen, Tandsgård, 6473 Tandslet. Tlf. (04) 44 78 39.

Den nordslesvigske Landboforening

Formand: Gdr. Anders Hørlück, Skodborg J., 6600 Vejen. Tlf. (04) 84 81 33.

Sekretær: Georg Nissen, Frøsvej 8, 6630 Rødding. Tlf. (04) 84 13 45.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig

Formand: Gårdejer Erik Boesen, Stubbom, 6140 Fjelstrup. Tlf. (04) 56 11 87.

Sekretær og kasserer: Konsulent Carl Poulsen, 6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 29 06.

Haderslev Amts Landboforening

Kontor: Astrupvej 36, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 04 31.

Formand: Gdr. Erik Boesen, Stubbom, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 56 11 87.

Sekretær: Gdr. Jørgen Brink, Diernæs, 6170 Hoptrup. Tlf. (04) 57 54 68.

Nr. Rangstrup Herreds Landboforening

Formand: Gdr. Hans Lautrup, Vellerup, 6535 Branderup J. Tlf. (04) 83 51 96.

Sekretær: Konsulent J. Have, Søndergade 72, 6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 10 16.

Åbenrå Amts Landboforening

Formand: Gdr. Torp Friis Møller, Årslev, 6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 66 97.

Sekretær: Konsulent Carl Poulsen, 6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 29 06.

Vis Herreds Landboforening

Formand: Gdr. Svend Nissen, Ø. Gejl, 6382 Tørsbøl. Tlf. (04) 67 15 93.

Sekretær: Konsulent N. A. Drewsen, Hokkerup, 6382 Tørsbøl. Tlf. (04) 65 82 12.

Den sundevedske Landboforening

Formand: Gdr. Hans Peter Hansen, Nørballe 8, Dybbøl, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 27 94.

Sekretær: Gdr. Arne Jensen, Højlund, Vester Sottrup, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 46 71 63.

Als Nørherreds Landboforening

Formand: Gdr. Nis V. Christensen, Havnbjerg, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 10 31.

Sekretær: Gdr. Chresten Jessen, Stenbækgård, Holm, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 13 52.

Slagteriregion SYD GRAASTEN

Telefon (04) 65 12 11*

Udsalg i

GRAASTEN

Telefon 65 12 11

TINGLEV

Telefon 64 40 07

PADBORG

Telefon 67 33 03

SØNDERBORG

Telefon 42 16 03

Den alsiske Landboforening

Formand: Gdr. Chr. Jørgensen,
Tandsgårde, 6473 Tandsløt.
Tlf. (04) 44 78 39.

Sekretær: Gdr. Jørgen Michelsen,
Lysabildskov, 6474 Skovby.
Tlf. (04) 44 42 73.

Det bl. distrikts Landboforening

Formand: Gdr. Andreas Petersen,
Travstedgård, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 76 42 87.

Sekretær: Konsulent Bent Maybom,
6261 Bredebro. Tlf. (04) 74 11 11.

Slogs Herreds Landboforening

Formand: Forstander Hardy Knudsen,
6371 St. Jyndeved.
Tlf. (04) 64 83 16.

Sekretær: Konsulent Fr. Nissen,
Bylderup, 6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 76 23 35.

Landboforeningen for Løgumkloster og Omegn

Formand: Gdr. Laur. J. Lauritsen,
Carstensminde, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 32 86.

Sekretær og kasserer: Gdr. Thomas
Rodenberg, Vester Terp, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 33 83.

Skærbæk Landboforeninger

Formand: Gdr. Villy Jensen,
Mjolden, 6775 Døstrup.
Tlf. (04) 75 42 64.

Sekretær: Konsulent P. Valdemar
Johnsen, 6780 Skærbæk.
Tlf. (04) 75 14 14.

Landwirtschaftlicher Hauptverein für Nordschleswig

Formand: Gdr. H. H. Johannsen,
Skelde, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 14 10.

Sekretær: Konsulent H. C. Agerley,
6200 Abenrå. Tlf. (04) 62 30 07.

Husmandsforeninger

De samvirkende danske Husmandsforeninger

Kontor: Vester Farimagsgade 6,
1606 København V.
Tlf. (01) 12 99 50.

Formand: Husmand Chr. Sørensen,
Tirslund, 6681 Holsted St.
Tlf. (05) 39 25 57.

Sønderjyder i bestyrelsen:

Landmand Gunnar Groth,
Stenderup, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 15 95.

Husmand Chr. Sørensen, Tirslund,
6681 Holsted St. Tlf. (05) 39 25 57.

Sekretariatets chef: Jørgen Pedersen,
Bagsværdvej 195 B, 2880 Bagsværd. Tlf. (01) 98 23 50.

De samvirkende jyske Husmandsforeninger

Kontor: Viborgvej 128, 8210 Århus
V. Tlf. (06) 15 52 33.

Formand: Husmand Svend Knudsen,
Over Viskum, 8833 Ørum
Sønderlyng. Tlf. (06) 65 40 62.

Sekretær: Ejnar M. Nielsen, Havkærvej 49, Tilst, 8381 Mundelstrup.
Tlf. (06) 24 17 60.

De samvirkende sønderjyske Husmandsforeninger

Kontor: Markledgade 17,
6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 32 29.

Formand: Landmand Gunnar Groth,
Stenderup, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 15 95.

Sekretær: Konsulent Erik Christensen,
Markledgade 17, 6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 32 29.

VI
ER TIL
FOR
DEM

LANDMANDSBANKEN

SØNDERBORG
Perlegade 26

KLØVERCENTRET

ULKEBØL-CENTRET

Kongelig hofleverandør
Sønderborg

Telefon (04) 42 37 77*

UDSTYR - GAVER - GLAS - PORCELÆN

KARL LARSEN

KOLONIAL . DELIKATESSER

Hellevad . Telefon (04) 66 94 29

Få Deres DAGLIGSTUE fornyet inden jul - det hygger.
Vi har det store udvalg til de rigtige priser.
Fine betalingsvilkår.

H. DETHLESENs MØBLER OG TÆPPER

RØDEKRO . TELEFON (04) 66 22 52

**Haderslev Østeramts
Husmandsforeninger**

Formand: Husmand Jørgen Hansen,
Høgelund, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 51 31.

Sekretær: Husmand Svend Aage
Petersen, Havremark, 8100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 10 99.

**Haderslev Vesteramts
Husmandsforeninger**

Formand: Husmand Gunner Groth,
Stenderupgård, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 15 95.

Sekretær: Konsulent A. Mortensen,
6510 Gram. Tlf. (04) 82 13 55.

**Sønderborg Amts
Husmandsforeninger**

Formand: Husmand P. Hansen
Kock, Asserballe, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 46 31 86.

**Tønder Amts
Husmandsforeninger**

Formand: Landmand Arne Andersen,
Travsted, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 76 41 52.

Sekretær: Hans P. Bjørn, Nolde
Mark, 6373 Jejsing.
Tlf. (04) 76 22 58.

Husmandsforeningerne

Åbenrå-kredsen:

Formand: Husmand Kristian H.
Thomsen, Birkehøj, Stubbæk,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 68 33 73.

Husdyrbrugsorganisationer

**Sønderjydsk Fællesledelse
af Kvægavl**

Jernhytvej 8, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 17 33.

Formand: Gdr. Anker Eriksen,
Brunbjerg, Halk, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 57 12 19.

**Sønderjydsk Avlsforening for
sortbroget dansk Malkekvæg**

Formand: Gdr. P. Aarup, Grønager-
gård, København, 6600 Vejen.
Tlf. (04) 83 71 21.

Sønderjydsk Tyrestation

Bovlund, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 83 51 24.

Formand: Gdr. Anton Holm, Rang-
strup, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 84 91 08

Bestyrer: Jes Jørgensen.

**Kreatureksportforeningen
for Nordlesvig**

Formand: Gdr. Hans Carstensen,
Vesterfelt, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 81 52.

Salgsdirektør: Gdr. A. M. Lund,
Poppenbøl, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 81 11.

Salgsdirektør: W. Sønnichsen,
Søndergade 25, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 21 79.

**Afkomsprøvestationen
Brøstrupgård**

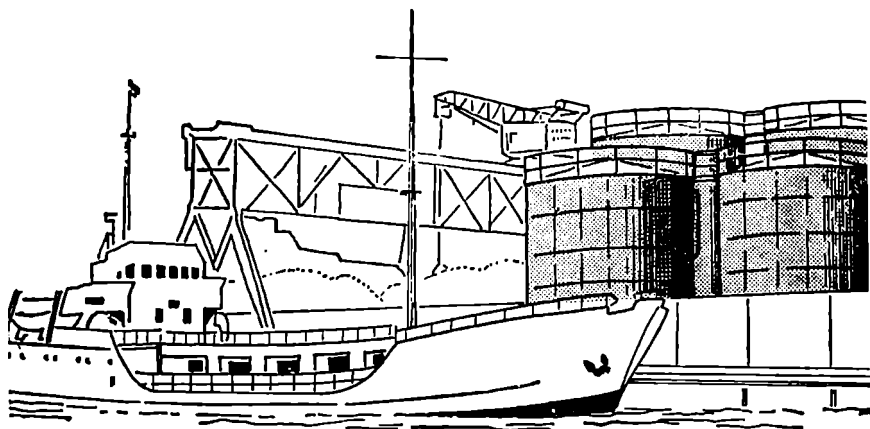
6330 Rødding. Tlf. (04) 84 13 12.

Formand: Gdr. Anton Holm, Rang-
strup, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 54 91 08.

**Fællesudvalget for Fjerkræavl
i Sønderjylland**

Formand: Anders Willadsen,
Gøtterup, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 10 17.

Konsulent: Anker Ammitzbøll,
6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 23 12.

KULHANDEL AKTIESELSKAB

Olieimport – Brændselsimport
SØNDERBORG – TELEFON (04) 42 21 41

ANDREAS CLAUSEN

BOG- og KUNSTHANDEL

Sønderborg . Telefon (04) 42 38 00

Bøger i stuen
Kunst på 1. sal

KØB GODT . KØB BILLIGT . KØB HOS

Hans Hansen & Co. A/S

Sønderborg

DET FØRENDE HANDELSHUS

Hæg inventar A/S
Telf. (04) 83 11 11 . 83 11 12
Toftlund

BUTIKSMONTAGE

for kolonial og
manufaktur m. m.

+

BUTIKSINVENTAR

Stambogsføringen for Heste af jydsk Race

Udvalgets formand: Gdr. H. Chr.
Hansen, Robdrup, 8900 Randers.
Tlf. (06) 44 70 16.

Stambogsfører: Hesteavlskonsulent
Chr. Hansen, Østergade 9,
8000 Århus C. Tlf. (06) 12 03 56.

De samvirkende jydsk Hesteavlforeninger

Kontor: Østergade 9, 8000 Århus C.
Tlf. (06) 12 03 56.

Formand: Gdr. P. Bager, Sundby,
8560 Kolind. Tlf. (06) 39 16 08.

Konsulent: Hesteavlskonsulent Chr.
Hansen, Østergade 9,
8000 Århus C.

Husholdningsforeninger

De samvirkende danske Husholdningsforeninger

Hovedbestyrelsesmedlem (Sydl.
jyske kredse): Gårdejerske, fru
Signe Førby, Harreby, 6510 Gram.
Tlf. (04) 84 53 85.

Det sønderjydske Husholdningsrepræsentantskab

Formand: Fru Edel Madsen, Astrup-
vej 36, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 04 31.

Haderslev Amts Landbohusholdningsforening

Formand: Fru Marie Kortbek,
Anslet, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 62 90.

Nr. Rangstrup Herreds Husholdningsforening

Formand: Fru Else Schmidt,
Gestrup, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 11 81.

Løgumkloster og Omegns Husholdningsforening

Formand: Fru Mathilde Ravn,
Frederiksgård, Draved, 6240 Lø-
gumkloster. Tlf. (04) 74 33 13.

Det blandede distrikts Husholdningsforening

Formand: Fru Kjestine Dahlman,
Randerup, 6261 Bredebro.
Tlf. (04) 74 63 81.

De sammensluttede Husholdnings- foreninger i Abenrå-Sønderborg Amter m. fl.

Formand: Fru Ruth Nissen,
Skelbækgård, Nørremark 22 A,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 34 94.

Slogs Herreds Husholdningsforening

Formand: Fru Ingrid Hansen,
Karlsvrå, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 76 23 87.

Broager og Omegns Husholdningsforening

Formand: Fru Agnes Jørgensen,
Skodsbøl, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 13 92.

Sundeved Husholdningsforening

Formand: Fru Hedvig Møller, Bro-
bølgård, Avnbøl, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 46 13 08.

Dybbøl Sogns Husholdningsforening

Formand: Fru Nico Storgård,
Præstegården, Dybbøl Bygade 75,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 27 96.

Lysabild Husholdningsforening

Formand: Fru Lisbeth Bonefeld,
Egeskovgård, Lebøl, 6473 Tandslet.
Tlf. (04) 44 78 75.

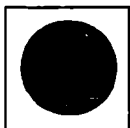
Kegnæs Husholdningsforening

Formand: Fru Kathrine Duus,
Østerby, Kegnæs, 6474 Skovby.
Tlf. (04) 46 51 18.

SPAREKASSEN SYDJYLLAND

Toftlund afd.

Telefon (04) 83 13 38

**Spørg
SPAREKASSEN**

Velklædt **-så Otto Frej**

Toftlund . Telefon (04) 83 17 00
HERREEKVIPERING

ULLERUP^S ISENKRAM
Toftlund

Telefon (04) 83 12 34

INTERESSENTSKABET

JENS JENSEN

Internationale autotransporter

Grundlagt 1922

Specialvogne med køleanlæg
til transport af landbrugsprodukter.

Presenningvogne
til transport af industrigods.

Egne, moderne kølehuse
Tøris depot

BOV/PADBORG

Mejeriforeninger

De danske Mejeriers

Fællesorganisation

Kontor: Frederiks Allé 22,
8000 Århus C. Tlf. (06) 13 26 11.

Formand: Gdr. Ejvind Madsen,
Frenderupgård, 4780 Stege.
Tlf. (0381) 46 84.

Direktører: T. Mathiassen (adm.),
S. Ammitzbøll, J. Handberg og
K. P. Andersen.

Sønderjydsk Mejeriforening

Formand: Gdr. Chr. Speggers,
Mjang, 6472 Kirke Hørup.
Tlf. (04) 44 53 50.

Sekretær og kasserer: Mejerikonsu-
lent N. Bruun Johannessen,
6500 Vojens. Tlf. (04) 54 14 31.

Slagterier og kreatureksport

Andelsslagterier

Slagteriregion SYD, 6300 Gråsten.

Tlf. (04) 65 12 11.

Formand: Gdr. Johan Philipsen,
MF, Lundtoftbjerg, 6382 Tørsbøl.
Tlf. (04) 68 77 92.

Direktør: Gert S. Haurum.

Afdelinger:

6372 Bylderup-Bov. Tlf. (04) 76 23 11

6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 12 11.

6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 18 51.

6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 39 23.

Sydvestjyske Andelsslagterier,

6700 Esbjerg. Tlf. (05) 12 55 00.

Formand: Borgmester Chr. Niel-
sen, Frisvad, 6800 Varde.

Adm. direktør: Hans Bang
Nielsen.

Afdelinger:

6823 Ansager. Tlf. (05) 29 70 44.

6700 Esbjerg. Tlf. (05) 12 55 00.

6630 Rødding. Tlf. (04) 84 11 24.

6270 Tønder. Tlf. (04) 72 23 56.

Danish Crown Slagterierne

6000 Kolding.

Tlf. (05) 52 12 11.

Formand: Gdr Niels Sandager,
Sønderbygård, 7000 Fredericia.

Tlf. (05) 92 00 96.

Adm. direktør: M. Weirauch.

Afdelinger:

6000 Kolding. Tlf. (05) 52 12 11.

6500 Vojens. Tlf. (04) 54 11 11.

6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 58 22.

De samvirkende danske

Andelsslagterier

Kontor: Axelborg, 1609 Køben-
havn V. Tlf. (01) 11 58 00.

Formand: Proprietær Johs. Dons
Christensen, Stendetgård,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 21 29.

Privatslagterier

A/S Skærbæk Eksportslagteri,

6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 19 11.

Formand: Gdr. Svend Aage Han-
sen, Ballum, 6780 Skærbæk.

Tlf. (04) 74 62 35.

Direktør: H. Enderlein.

ET STJERNESKUD

JUPITER - Deres nye skrivemaskine - et italiensk kvalitetsprodukt - den lette, elegante maskine med den store maskines fordele: Fuld normaltastatur - Rigtig tabulator - moderne skrift. JUPITER med kuffert koster kun 398,00 + moms 59,00 457,00

De sparer ca. kr. 150,00.

... kun hos Deres KOFA kontorekspert

P. J. SCHMIDT A/S

BOGHANDEL . KONTORFORSYNING

Vojens . Telefon (04) 54 12 26

Gram - iskold fornuft i litervis

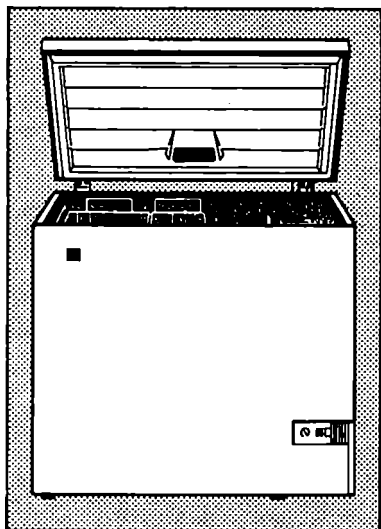
Gram hjemmefrysere og fryseskabe til lynfrysning og langtidsopbevaring af fødevarer er kvalitet i hver detalje - de er driftsikre og økonomiske i brug.

Vælg mellem 4 str. hjemmefrysere med rumindhold fra 220 ltr. til 590 ltr. eller 4 str. fryseskabe med rumindhold fra 80 ltr. til 360 ltr.

Der er altid en Gram fryser passende til Deres behov for fryseplads.

- Se de mange modeller hos Gram forhandleren.

BRØDRENE GRAM A/S

6500 VOJENS . TLF. (04) 541421

Det Jydske Haveselskab

Aby Bækgårdsvej 6, 8230 Abyhøj.
Tlf. (06) 15 53 83.

Regionalsammenslutning IV Sønderjylland

Formand: Toldbetjentformand E.
Sørensen, Fjordvejen 14, Kollund,
6430 Kruså. Tlf. (04) 67 86 54.

Kredsformænd:

Bjolderup: Forstander N. A. Buhr,
Bolderslev Hvilehjem, 6392 Bol-
derslev. Tlf. (04) 64 63 43.

Bredebro: Fru Karoline Sørensen,
Nr. Vollum, 6261 Bredebro. Tlf.
(04) 74 15 80.

Broager: Repræsentant P. Paaske,
Vinkelvej 11, 6310 Broager. Tlf.
(04) 44 10 16.

Christiansfeld: Frugtavlser Gunnar
Mathiesen, Knud, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 64 60.

Flensborg fjordeg: Forstander
Poul Petersen, 6383 Rinkenæs.
Tlf. (04) 65 82 13.

Føvling-Holsted-Gørding: Gartner
Johs. Kristensen, Foldingbro, 6650
Brørup. Tlf. (05) 39 81 06.

Gråsten: Ove Clausen Christensen,
Svejrup, 6200 Åbenrå. Tlf. (04)
68 04 50.

Haderslev: Forvaltningsleder Jør-
gen C. P. Møller, Christiansfeld-
vej 27, 6100 Haderslev. Tlf. (04)
52 49 01.

Nordborg: Lærer Poul Klovborg
Larsen, Kløvertøften 17, Sven-
strup, 6430 Nordborg. Tlf. (04)
45 62 82.

Oksenvad-Jels: Jørgen Moisen,
Kærvej 7, 6560 Sommersted.

Padborg: Fru Birte Folker Hansen,
Nyvej 42, Bov, 6330 Padborg.
Tlf. (04) 67 16 51.

Ribe: Ingeniør N. E. Simonsen,
Granvej 11, Hviding, 6760 Ribe.
Tlf. (05) 44 51 93.

Rødding: Broder Paaske, Bøge-
lund, 6510 Gram. Tlf. (04) 82 10 53.

Rødekro: Fru Kjestine Nielsen,
Østergade 54, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 21 65.

Sønderborg: Planteskoleejer Niels
Damsted, Augustenborg Lande-
vej 81, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 38 90.

Toftlund: Førstelærer Jørgen Han-
sen, Tirslund skole, 6541 Bevtøft.
Tlf. (04) 83 19 98.

Tønder: Inspektør A. J. Rasmussen,
Brorsonsvej 36, 6270 Tønder. Tlf.
(04) 72 18 72.

Uge: Gartner Arthur Hansen,
Store Hedebo, Uge, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 64 00.

Vamdrup: Værkfører Peter Jensen,
Skovborglundvej 6, 6580 Vamdrup.

Vojens-Skrydstrup: Søren Hvolbæk,
Hørlykkevej 13, Skrydstrup, 6500
Vojens. Tlf. (04) 54 17 91.

Øster Højt: Fru Hansine Christen-
sen, Alslev, 6252 Bedsted Lø. Tlf.
(04) 74 72 82.

Åbenrå: Købmand Jørgen Laurid-
sen, Søndergade 17, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 10 28.

Konsulenter i området

Erik Kiel, Lykkevej 27, Løjt Kirke-
by, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 76 07.

Olav J. Nissen, Kystvej 2, Ballum,
6780 Skærbæk. Tlf. (04) 74 62 29.

Storegade 2
FLENSBORG
Telefon (021) 1 77 57

Søndergade 89
HARRESLEV
Telefon (021) 4 23 35

Banken for erhvervslivets nord-syd-kontakter!

Mange skandinaviske handelsfirmaer benytter sig af
DM - KONTI
hos os. - Det bringer store fordele for firmaet og dets
kunder!

INTET DANMARK UDEN SLESVIG
INTET SLESVIG UDEN DANMARK

**Gør HOLDT
hos HOLDT**

SLESVIG . LOLLFUSS 85

TELEFON (029) 2 39 80

LEKKERLAND

VINE . SPIRITUOSA . CHOKOLADE

C. C. Petersen

Nørregade 78
Storegade 31

FLENSBORG

Telefon 2 51 03
Telefon 2 54 80

Handel

Grosserer-Societetet, Børsen,
1217 København K.

Tlf. (01) 15 53 20.

Formand: Grosserer Dan Bjrner,
København.

Provinshandelskammeret

Formand: Isenkræmmer, konsul
Mogens Aasted, Lemvig.

Tlf. (07) 82 15 11.

Øvrige medlemmer af kammeret:

Direktør Benny W. Petersen,
Nakskov.

Grosserer Leif Ladbye-Hansen,
Odense.

Direktør H. Christensen,
Middelfart.

Købmand Dan Clausen, Sorø.

Købmand Aage Hermansen,
Århus.

Direktør John Ruge, Ålborg.

Sekretariat: Kompagnistræde 32 A,
1208 København K.

Tlf. (01) 13 90 66.

Jyllands-afdelingen: Ny Banegårds-
gade 45, 8000 Århus C.

Tlf. (06) 13 53 55.

Indkøbsforeninger

Dansk Landbrugs Grovvarereselskab
Hovedkontor: Axelborg, 1503 Kø-
benhavn V. Telex 2 29 68.

Tlf. (01) 15 11 13.

Formand: Gdr. N. Skak Jensen.

Formand: Gdr. Martin Nielsen.

Medlemmer af repræsentantskabet:

Gdr. Chresten Lorensen, V. Snog-
bæk, 6400 Sønderborg.

Tlf. (04) 46 73 27.

Landmand Anders C. Nygaard,
Lydersholm, 6373 Jejsing.

Tlf. (04) 76 41 64.

Gdr. Verner Jensen Pedersen,
Rangstrup, 6534 Agerskov.

Tlf. (04) 54 91 22.

Landmand Andreas Petersen,
Høgebjerg, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 66 71 70.

Gdr. Peter Rudbeck, Dalagergård,
Fløvt, 6192 Øsby. Tlf. (04) 58 41 80.

Gdr. Ejner Buch Schmidt,
Askely, 6590 Ødis.

Tlf. (05) 59 80 29.

Gdr. Hans Schmidt, Sandet,
Arrild, 6520 Toftlund.

Tlf. (04) 83 41 08.

Gdr. Niels Peder Villadsen,
Lauenborg, 6533 Øster Lindet.

Tlf. (04) 84 62 59.

DLG center Åbenrå,
Nyhavn, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 35 34.

Handelsstandsforeninger og handelsforeninger i Sønderjylland (formænd)

Gråsten Handelsstandsforening:

Isenkræmmer Jørgen Ipland,
Slotsgade 7, 6300 Gråsten.

Tlf. (04) 65 16 60.

Haderslev Handelsstandsforening:

Grosserer Frithjof Nielsen,
Storegade 49-51, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 29 04.

Løgumkloster Handels- og Hånd-
værkerforening: Købmand K. G.
Hansen, Markedsgade 19, 6240 Lø-
gumkloster. Tlf. (04) 74 34 04.

Padborg Handelsstandsforening:

Manufakturhandler K. W. Damm,
Nørregade 38, 6330 Padborg.

Tlf. (04) 67 34 67.

Sønderborg Handelsstandsforening:

Direktør B. Hüttscher,
Dybbølsten 10, 6400 Sønderborg.

Tlf. (04) 42 15 71.

Toftlund Handelsforening: Køb-
mand Hans Schmidt, Østergade 2,
6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 18 88.

Tønder Handelsstandsforening:

Direktør H. M. Riggelsen,
Vidågade 45, 6270 Tønder.

Tlf. (04) 72 21 43.

Støt den danske presses arbejde i Sydslesvig ved at tegne abonnement på **FLENSBORG AVIS**, kr. 54,00 pr. kvartal.

BESTIL BOGEN OM »FLENSBORG AVIS«
med bladets historie gennem 100 år, kr. 38,00.

Bankkonto: Sydbank, Graasten.

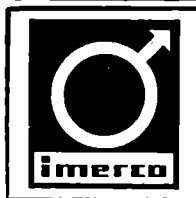
UNION Bank AG, Flensborg.

Postgiro: København 102 30 . Hamborg 343 91.

Flensborg Avis A/s

Flensborg . Storegade 83-85 . Telefon (021) 17444 - 17855

Postboks: Padborg

Ipland

Graasten . Telefon (04) 65 16 60

- det er dog stadig
den **BEDSTE...**

Andr. M. C. Holst Eftf.

Viggo Henriksen

Graasten

Vojens Handelsstandsforening:
Manufakturhandler Sv. Bork,
Vestergade 25, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 13 09.

Åbenrå Handelsstandsforening:
Eksportør Chr. P. Barsøe,
Tøndervej 74, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 33 66.

Brugsforeninger

Formand for F.D.B.s bestyrelse:
Fhv. minister Lars P. Jensen.

Førstedirektør:
cand. polit. Ebbe Groes.

Kredsformænd:

Gdr. Aage Hansen, Fæsted,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 53 70.
(Ribe-Tønder-kredsen).

Konsulent Erik Larsen, Bakkevej,
6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 29 16.
(Åbenrå-kredsen).

Gdr. Peter Hansen Bonde, Skær-
toft, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 46 41 72.

(Sønderborg-kredsen).

F.D.B.s centralafdeling i Vejen:
Afdelingsdirektør E. Skovmand,
6600 Vejen. Tlf. (05) 36 09 44.

De samvirkende købmands- foreninger i Danmark

Hovedkontor - Sekretariat:
Svanemøllevej 41, 2900 Hellerup.
Tlf. HE. (0143) 96 96.

**Formand: Købmand Holger Chri-
stensen, Høje Gladsaxe Torv 2,
2860 Søborg. Tlf. (01) 69 61 44.**

Centralorganisationen for Jylland:
Formand: Købmand Jeppe
Gaarde, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 13 53.

**Derunder De sønderjydske Køb-
mandsforeningers Sammenslut-
ning: Formand: Købmand Jeppe
Gaarde, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 13 53.**

**Handelsforeningen for Gråsten og
Omegn: Formand: Købmand Jørg.
Andersen, 6383 Rinkenæs.
Tlf. (04) 65 16 65.**

**Haderslev og Omegns Købmands-
forening: Formand: Købmand
Johs. Matthiesen, Storegade 71,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 22 81.**

**Sønderborg og Omegns Købmands-
forening: Formand: J. Nørgaard
Paulsen, Ringgade 151,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 13 20.**

**Midtsønderjyllands Købmands-
forening: Formand: Købmand
Jeppe Gaarde, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 13 53.**

Tønder Amts Købmandsforening:
Formand: Købmand Jørgen Mad-
sen, 6261 Bredebro.
Tlf. (04) 74 13 40.

Tønder Kolonialhandlerforening:
Formand: Købmand A. J.
Schmidt, Brorsonsvej 11,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 24 74.

**Åbenrå og Omegns Købmands-
forening: Formand: Købmand
Hans Schmidt, Storegade 23,
6381 Kliplev. Tlf. (04) 68 76 29.**

Anton Nielsen
UDSTYRSFORRETNING
Søndergade 7 Åbenrå (N.P.A.A.) Telefon 24111

Ældste specialforretning
med
TÆPPER
GARDINER og
UDSTYR

I Rødning handler man i

BRUGSEN^S SUPERMARKED

- dér får man dividende

Frøs Herreds Sparekasse

i Rødning

Stiftet 1872

Telefon (04) 84 13 36

Andels - Kartoffelmelsfabrikken „Sønderjylland“

Toftlund

Telf. (04) 83 13 43

RØDDING TØMMERHANDEL A-S

CHR. J. RAVN

Telefon (04) 84 11 49 . Telefon (04) 84 11 50

Massey Ferguson
traktorer og
mejetærskere

Haglskade-Forsikrings-Foreningen for Nordslesvig
(Oprettet 1875 - gensidig)

Indmeldelser modtages af tillidsmændene, kredsformændene
og ved henvendelse til D. Sørensen, Toftlund
(bedst mellem kl. 9-12. Efter kl. 17 ved telefon (04) 83 13 19).

Håndværk og industri

Håndværksrådet

Organisation for dansk håndværk og mindre industri.

Kontor: H. C. Andersens Boulevard 20, 1553 København V.

Tlf. (01) 12 36 76.

Formand: Murermester Adolph Sørensen, 4180 Sorø. Tlf. (03) 63 01 51.

I styrelsen: Murermester Hans Hansen, Lundsberg, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 33 34.

Tømrermester Chr. Jensen, 6392 Bolderslev. Tlf. (04) 64 63 11.

Snedkermester Hans Sørensen, 6471 Vollerup. Tlf. (04) 42 45 27.

Teknologisk Informationstjeneste i Sønderjylland

Sønderjyllands Erhvervsråd, Storegade 8, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 39 15.

Sønderjyllands Erhvervsråd

Storegade 8, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 23 84.

Formand: Direktør M. F. Schøler, Danfoss, 6430 Nordborg.

Tlf. (04) 47 13 23.

Næstformand: Overlærer Peter Gorrsen, MF, 6300 Gråsten.

Tlf. (04) 65 15 09.

Amtmand, dr. jur. Tyge Haarløv, Gl. Amtshus, Jomfrustien 8, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 35 01.

Borgmester H. Carstensen, Nørregade 27, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 22 64.

Amtsborgmester Erik Jessen, Storegade 19, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 50 50.

Stiftamtmand J. Pinholt, Ribe

Landevej 3, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 20 27.

Borgmester Chr. Findahl,

Tøndervej 53, 6780 Skærbæk.

Tlf. (04) 75 13 33.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær

P. Groth Bruun, 6200 Åbenrå.

Lokale erhvervsråd

Agerskov Erhvervsråd:

Bygmester Kr. Tjørnelund, Branderupvej, 6534 Agerskov.

Tlf. (04) 83 33 24.

Bov Erhvervsråd:

Manufakturhandler K. W. Damm, Nørregade 38, 6330 Padborg.

Tlf. (04) 67 34 67.

Gram Erhvervsråd:

Snedker Ove Hansen, Skyttevej 19, 6510 Gram. Tlf. (04) 82 15 17.

Gråsten Erhvervsråd:

Assurandør H. P. Tygesen, Borggade 7, 6300 Gråsten.

Tlf. (04) 65 15 75.

Haderslev Erhvervsråd:

Erhvervschef Arne Jensen, Gl. Ting 16, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 55 50.

Toftlund Erhvervsråd:

Møbelhandler Godfred Hansen, Skovvej 1, 6520 Toftlund.

Tlf. (04) 83 10 33.

Tønder Erhvervsråd:

Erhvervschef V. V. Sonne, Tønder Erhvervskontor, Humlekærren,

6270 Tønder. Tlf. (04) 72 12 20.

Håndværker- og industriforeninger

Bov Handels- og Håndværkerforening:

Formand: Bogtrykker H. L. Clement, Østerløkke 2, Bov, 6330

Padborg. Tlf. (04) 67 66 00, privat: (04) 67 33 86.

Gråsten Håndværkerforening:

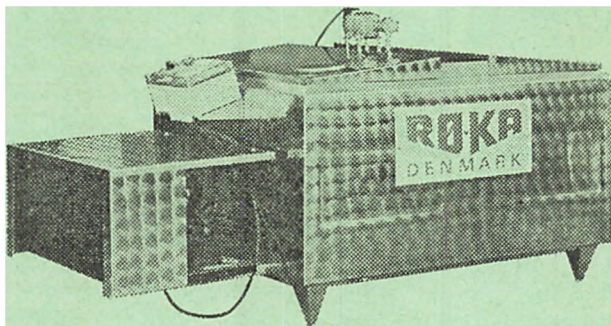
Formand: Bygmester P. Manner Jakobsen, A. D. Jørgensensgade 6,

6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 15 65.

Haderslev Håndværkerforening:

Formand: Tømrermester Jens Chr. Dueholm, Svanevej 25,

6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 38 08.

RØ-KA mælkekøletank

Mest solgte danske køletank
opfylder alle krav i DS/R 6019

Fabrikken RØ-KA A/S

6630 RØDDING . TELEFON (04) 84 10 32

AGERSKOV SPAREKASSE

Telefon (04) 83 31 13
Afdeling af Sparekassen Haderslev

Skodborg Sparekasse – Bikuben

Skodborg . Telefon (04) 84 81 06

Kontor i København

Løgumkloster Handels- og
Håndværkerforening:
Formand: Købmand K. G. Hansen,
Markedsgade 19, 6240 Løgum-
kloster. Tlf. (04) 74 34 04.

Sønderborg Håndværker- og
Industriforening:
Formand: Bygmester Johan C.
Nielsen, Redstedsgade 13,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 19 31.

Toftlund Håndværkerforening:
Formand: El-installatør P. Kjær-
gaard, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 13 52.

Tønder Håndværkerforening:
Formand: Assurandør A. J. Ras-
mussen, Brorsonsvej 36,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 18 72.

Åbenrå Håndværker- og
Industriforening:
Formand: Snedkermester N. Høy-
berg-Larsen, Storegade 5,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 82 25 06.

Finansiering

Sønderjyllands Lånekasse

Sekretariat: Storegade 12-16,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 53 43 og
(04) 62 15 67.

(Sparekassen Sønderjylland).

Ekspeditionstid:

Mandag-fredag 9-12.

Sekretær: Fuldmægtig
H. J. Nielsen, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 54 02.

Bestyrelse: Sparekassedirektør H.
P. Jensen (formand), Sparekassen
Sydjylland, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 83 31 13.

Sparekassedirektør Fr. Nielsen,
Sparekassen Sydjylland,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 66 33.

Kontorchef L. Frederiksen,
Økonomi- og budgetministeriet,
1218 København K.

Kontorchef E. Brøndberg-Jørgen-
sen, Økonomi- og budgetministe-
riet, 1218 København K.

Skyldrådsformand Johan Ander-
sen, Lendemark, 6372 Bylderup-
Bov. Tlf. (04) 76 21 87.

Sønderjyllands Investeringsfond

Storegade 8, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 23 84.

Formand: Amtmand, dr. jur. Tyge
Haarløv, Gl. Amtshus,
Jomfrustien 8, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 35 01.

Næstformand: Bankdirektør
A. Buch, Haderslev Bank,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 45 45.

Kontorchef, cand. jur. Ib Frederik-
sen, Direktoratet for Egns-
udvikling, Skoletorvet,
0600 Silkeborg. Tlf. (06) 82 56 55.

Bankdirektør G. B. Christensen,
Sydbank, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 14 15.

Kontorchef L. Frederiksen,
Finansministeriet, Landgreven 4,
1301 København K.
Tlf. (01) 11 46 40.

Direktør M. F. Schøler, Danfoss,
Havnbjerg, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 22 22.

Skyldrådsformand Johan Andersen,
Højtoft Lendemark, 6372 Bylde-
rup-Bov. Tlf. (04) 76 21 87.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær
P. Groth Bruun, 6200 Åbenrå.

CARL TRUELSEN

v. PETER TRUELSEN

6534 Agerskov . Telf. (04) 83 33 03 . Postgiro 9 74 68

Kolonial . Vine . Spirituosa . Konserves . Dybfrost . Frugt & Grønt

Johs. Bordorffs Maskinforretning

v/ P. C. NISSEN

Grundlagt 1892

Autoriseret Ford traktor forhandler

Skodborg J.

Telefon 84 81 16

SØNDERJYLLANDS KORN

Anton Petersen	Tovskov Korn	Augustenborg	Rinkenæs Mølle
Toftlund	Mølby	afdeling	Rinkenæs
Telf. 04-83 10 38	Telf. 04-55 41 05	Telf. 04-47 12 01	Telf. 04-65 10 05

Skodborg Korn- og Foderstofforretning A/s

Telefon (04) 84 81 04

Korn . Foderstoffer . Kunstgødning . Fyringsolie

HOLM HANSEN^S BOGHANDEL

Løgumkloster . Telefon 74 35 67

TAG

Gram Bank

Filial af Privatbanken Aktieselskab

MED PÅ RÅD

Dansk Landbrugs Realkreditfond
Nyropsgade 21, 1503 København V.
Tlf. (01) 15 11 00.

Direktør: cand. oecon. Erik
Krogstrup.

**Formand for repræsentantskab og
bestyrelse:** Bankdirektør G. Ulrik,
A/S Varde Bank, 6700 Esbjerg.
Tlf. (05) 12 68 11.

**Sønderjysk medlem af repræsen-
tantskabet:** Sparekassedirektør
Fr. Nielsen, Sparekassen Syd-
jylland, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 66 33.

Jyllands Kreditforening

(Hidtil: Jydsk Realkreditforening
for almindelig realkredit, Jydsk
Realkreditforening for særlig
realkredit samt Jyllands Kredit-
forening).

Foreningen virker endvidere som
administrator for følgende forenin-
ger:

Den vest- og sønderjydske
Kreditforening.

Kreditforeningen af ejere af
mindre ejendomme på landet
i Jylland.

(Jydsk Husmandskreditforening).
Kreditforeningen af jydsk land-
ejendomsbesiddere i Nørrejylland.
Sønderjyllands Kreditforening.
Købstadhypotekforeningen (Jydsk
Hypotekforening).

Landhypotekforeningen for Dan-
mark (Ny jydsk Land-Hypotek-
forening).

Aalborg Hypotekforening.

Formand:

Lrs. Johs. Sørensen, Randers.

Kontorer:

Astrupvej 13, 6100 Haderslev.
Herningvej 3, 6950 Ringkøbing.
Sct. Mathiasgade 1-3, 8800 Viborg.
Boulevarden 43, 9100 Ålborg.
Borgvold 16, 8260 Århus-Viby J.
(Fællessekretariat).

Direktion:

Haderslev: S. Marcussen (adm.),
cand. polyt. H. Bayer, Aage Hoyer.
Ringkøbing: Cand. jur. Jørgen
Larsen (adm.), Jens Jensen, Jens
Brørup Pedersen.

Viborg: Cand. jur. E. Wittrup
(adm.), K. Hammer Sørensen,
Johs. Kirketerp Nielsen.

Ålborg: Cand. jur. B. Rasmussen
(adm.), Kirsten M. Dideriksen,
O. Christensen, A. Hem, lrs.
S. E. Raaen (adm.), cand. polyt.
E. Thomsen Støtt, Svend
Simonsen.

Århus: Lrs. Mogens Høyer (adm.),
Holger Iversen, O. Chr. Jørgensen,
Tage Hansen, lrs. O. Smedegaard
Andersen.

Kreditforeningen Danmark

(Hidtil: Ny Jysk Grundejer-Kre-
ditforening og Østifternes Kredit-
forening).

Hovedsædet i Herning, Viborgvej 1,
7400 Herning. Tlf. (07) 12 53 00.

Direktion: Arkitekt Orla Nielsen,
adm. direktør: Advokat Jens H.
Møller, arkitekt Kaj Halse, lrs. H.
Winther-Rasmussen.

Hovedsædet i Århus, Boulevarden
69, 8100 Århus C. Tlf. (06) 12 53 00.

Direktion: Cand. jur. Svend Dal,
adm. direktør: cand. jur. Leif
Juste.

Repræsentanter f. Sønderjyllands
amt: Haderslev, Sønderborg og
Åbenrå:

Købm. J. Kleeberg, Hertug Hans
Tlf. (04) 42 39 30.

Tønder: Direktør Peter Hinrichsen,
Provst Petersensvej 1, 6270 Tøn-
der. Tlf. (04) 72 12 62.

Uden for købstæderne i det hidt.
Åbenrå amt, det hidt. Sønderborg
amt samt det hidt. Haderslev amts
østlige del:

Købm. Fritz Blehl, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 11 62.

ENHVER HUSMODERS ØNSKE

er at få vasket hos

CENTRALVASKERIET

LØGUMKLOSTER

HURTIGT . BEHAGELIGT . ØKONOMISK

De kender vognen - den kommer overalt!

Telefon (04) 74 39 47

HANDELSBANKEN

- altid med i billedet

LØGUMKLOSTER . Telefon 74 35 18

Kontor i Bedsted Lø . Telefon 74 71 37

SÆKKO BOY

FJERLET RULLENDE
AFFALDSSAMLER

- løser også

Deres affaldsproblem . . .

Alle oplysninger:

 SÆKKO HOSGI AFD
6200 Aabenraa - Tlf. (04) 62 18 18
alt i plasticposer og søkke

Landeværnet

Kontor: 6360 Tinglev.

Tlf. (04) 64 40 54.

Formand: Fhv. lærer J. Refslund
Poulsen, Vibevej 1, 6240 Løgum-
kloster. Tlf. (04) 74 36 08.

Næstformand: Gdr. Bahne Nicolai-
sen, Østerholm, 6371 St. Jyndeved.
Tlf. (04) 64 83 81.

Sekretær: Gdr. Karsten Th. Gre-
gersen, Frøslev, 6330 Padborg.
Tlf. (04) 67 32 27.

Forretningsfører: Bankfuldmægtig
Arne Jensen, 6360 Tinglev.

Turistforeninger

Samvirkende danske Turist- foreninger

Formand: Direktør Per Brønner,
5600 Fåborg. Tlf. (09) 61 16 56.

Augustenborg Turistforening

Formand: Overassistent J. V. Peter-
sen, Fasanvej 3, 6440 Augusten-
borg. Tlf. (04) 47 14 57.

Bureau: Augustenborgstuen, Store-
gade 28, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 17 20.

Turistforeningen for Broagerland

Formand: Malermester Chr.

Mathiesen, 6310 Broager.

Tlf. (04) 44 13 32.

Bureau: Ihle's Papirhandel, Store-
gade 23, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 11 00.

Turistforeningen for Christians- feld og Omegn

Formand: Skatteinspektør Kai A.
Petersen, Christian VII Vej 16,
6070 Christiansfeld.

Tlf. (04) 56 14 05, privat (04) 56 16 62.

Bureau: Torvet, 6070 Christiansfeld.
Tlf. (04) 56 16 30.

Gram Turistforening

Formand: Driftsleder Oluf Hansen,
Savværket, 6510 Gram.

Tlf. (04) 82 18 64.

Bureau: Tage Andersens Bogtryk-
keri, Ringvej 5, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 13 35.

Turistforeningen for Haderslev og Omegn

Formand: Redaktionssekretær
Svend Aage Mattson, Jydske
Tidende/Dannevirke, Klosteret 1,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 20 31.

Bureau: Gammelting 15, 6100 Hader-
slev. Tlf. (04) 52 55 50.

Turistchef: Erhvervschef Arne
Jensen.

Jels-Rødding Turistforening

Formand: Lærer O. Finnemann

Viuff, Kløvervej 4, 6571 Jels.

Tlf. (04) 55 23 56.

Bureau: Søndergade 6, 6571 Jels.
Tlf. (04) 55 21 10.

Vestkystens kontor, Torvet 5,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 11 14.

Turistchef: Fru E. Ankjer Jensen,
Jels.

Nord-Als Turistforening

Formand: Ingeniør Niels Bjerre-
gård,, Klintevej 2, Lunden,
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 03 26.

Bureau: Nord-Als Turistbureau,
Mads Clausensvej 1, 6430 Nord-
borg. Tlf. (04) 45 02 05.

Turistforeningen for Røme- Skærbæk og omegn

Formand: Hotelejer E. Hays Thø-
gersen, 6792 Havneby.

Tlf. (04) 75 51 22.

Bureau: Tvismarked, 6791 Kongsmark.
Tlf. (04) 75 51 30.

Turistchef: Chresten Færgemand.

AKSEL MICHELSEN

Tønder . Telefon 72 11 11*

KUL og TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER . STØBEGODS
Formbrændselsfabrik . TEXACO brændselsolier
CEMENTVAREFABRIK

VI
ER TIL
FOR
DEM

Den Danske Landmandsbank

Aktieselskab

TØNDER AFDELING

Vestergade 31 . Telefon 72 21 22

J. N. JEFSEN

BØGER . PAPIR . KUNST

Alt i skøn- og faglitteratur

Storegade 5 . Telefon 72 23 41 . Tønder

En god forretnings-
forbindelse giver tryghed
Gør Deres indkøb af
TRÆLAST,
BYGNINGSARTIKLER,
KUL, KOKS og
FYRINGSOLIE m. m.
hos

**TRÆLAST
CHRISTENSEN**

Telf. 72 14 50 . Tønder
»Mobil« depot

KVALITETS-TRYKSAGER

er ikke dyrere

AABENRAA BOGTRYKKERI

BOGTRYK - OFFSET

v/ Leif Mogensen

Aabenraa . Vestermarksvej 21 . Telefon (04) 62 25 49

Turistforeningen for Sønderborg og Omegn

Formand: Revalideringschef Sv. A. Hellesen, Kastanieallé 24 A, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 49 13.

Bureau: Sønderborg Turistbureau, Rådhusstorvet 7, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 35 55.

Turistchef: Per Christensen.

Turistforeningen for Toftlund og Omegn

Formand: Manufakturhandler P. A. Lautrup, 6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 11 16.

Bureau: Ejlf Johansens Boghandel, Tolbodgade 18, 6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 15 51.

Tønder og Omegns Turistforening

Formand: Museumsinspektør, dr. phil. Sigurd Schoubye, Ribe Landevej 17, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 22 15.

Bureau: Humlekærren, Torvet, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 12 20.

Turistchef: V. V. Sonne.

Vojens Turistforening

Formand: Overlærer Aage Gram, Sjællandsgade 18, 6500 Vojens. Tlf. (04) 54 15 44.

Bureau: Vojens Sparekasse, Østergade 1, 6500 Vojens. Tlf. (04) 54 11 44.

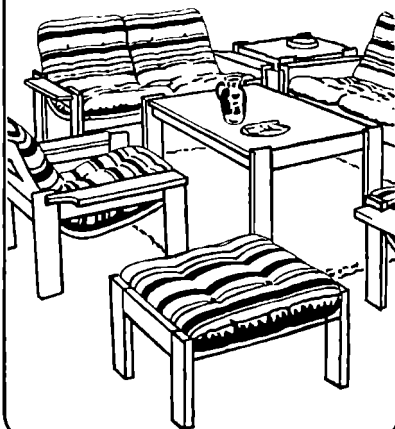
Turistforeningen for Åbenrå og Omegn

Formand: Købmand Hans Schmidt. Tlf. (04) 62 23 54.

Bureau: Jernbanegade 2, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 35 00.

Bureauleder: Fru Thyra Mikkelsen.

Turistchef: Forretningsfører Frands Gregersen, H. P. Hanssens Gade 7, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 36 50.

HVIS...

De nu står og mangler en ekstra seng, et nyt spisebord eller måske en komplet dagligstue -

Så kontakt os, vi har det store udvalg....

KOLLUND
MØBELFORRETNING

KOLLUND
DK 6340 KRUSÅ
TLF. (04) 67 87 12

Hansen har altid penge på lommen

Ingen konanter. Klokken er fem. Banken er lukket.
Hvad nu? De kender det sikkert selv. Han-
sen derimod klarer den altid. Har lønkonto.
Det har han snakket med banken om. Og
skal han bruge lidt mere en gang imellem,
så klarer de også det... sammen.

tal med
banken

SYDBANK

- den sonderjyske bank

DANSKE INSTITUTIONER OG FORENINGER I SYDSLESVIG

Kgl. dansk Konsulat

D-239 Flensborg, Nordergraben 19.
Tlf. (0461) 2 33 05.

Generalkonsul: Professor, dr. phil.
Troels Fink.

Vicekonsul: Holger Nyvang Knudsen.

Vicekonsul: H. Hansen.

Dansk Generalsekretariat

D-239 Flensborg, Flensborghus,
Norderstrasse 76.
Tlf. (0461) 1 78 21 - 1 78 22 - 2 63 29.

Generalsekretær

Hans Ronald Jørgensen.
Sekretær Dieter Lenz.

Afdelingsleder Lene Dørffler.

Teater- og foredragsafdelingen.
Tlf. (0461) 1 78 21 - 1 78 22.

Fuldmægtig Gertrud Reich.
Regnskabsafdelingen.

Dansk Kirke i Sydslesvig

Dansk Kirkekontor, D-239 Flensborg,
Wrangelstrasse 14.
Tlf. (0461) 5 29 25.

Førstepræst: Provst Ingemann
Christensen, D-239 Flensborg,
Wrangelstrasse 14.
Tlf. (0461) 5 25 65.

3 sekretærer, 23 præster.
57 menigheder, 94 prædikesteder.
Forretningsfører: Erik Matthiesen.

Dansk Skoleforening for Sydslesvig

Formand:

Rådmand, sekretær Jakob Meyer,
D-239 Flensborg, Voigtstrasse 4 a.
Tlf. (0461) 2 26 23.

Skoledirektør:

Chr. Thorup Nielsen,
D-239 Flensborg, Stuhrs Allé 22,
Postfach 332. Tlf. (0461) 5 24 98.
Kontor: D-239 Flensborg, Stuhrs
Allé. Tlf. (0461) 5 20 44.
Dansk postadresse: Box A, Syd-
bank, 6340 Kruså.

Duborg-Skolen

D-239 Flensborg, Rlitterstrasse 27.
Tlf. (0461) 2 23 31.

Privat dansk gymnasium og
realskole.

Rektor: Knud Fanø,
Dansk postadresse: Box D.
Sydbank, 6340 Kruså.

Dansk Menighedspleje, Flensborg

Leder: Fru Petra Böwes,
Menighedshus for Helligånds-
kirken. D-239 Flensborg,
Toosbühlstrasse 7.
Tlf. (0461) 2 58 39.

Gamles Værn

Formand: Fru Betty Leckband,
D-239 Flensborg, Im Tal 10.
Tlf. (0461) 4 16 73.

TELEFONSAMTALER TIL SYDSLESVIG

De tyske områdenumre (f. eks. Flensborg: 0461) benyttes ikke ved
selvvalgte samtaler til Sydslesvig fra 04-område: i Danmark.

Se vejledningen i telefonbogen.

NORA FODTØJ

ANTON • •

den ideelle
ARBEJDSSTØVLE

for landbrug og industri

SKRIDSIKKER

— tåler syre, ajle og kemikalier.

FØRES OGSÅ I OLIE- OG FEDTFASTE
MODELLER

NORA FODTØJ findes i modeller
til hele familien

Generallimport
for Danmark

C. BORREGAARD NIELSEN $\frac{1}{2}$

6200 Aabenraa. Telf. 04-62 29 50

**Dansk Centralbibliotek
for Sydslesvig**

D-239 Flensborg, Norderstrasse 59.

Dansk postadresse: Box B,
Sydbank, 6340 Kruså.

Tlf. (0461) 1 79 53 - 1 79 54.

Abningstider:

Sommerhalvår 10-18, lørdag 10-14.

Vinterhalvår 10-20, lørdag 10-14.

Overgangsdatoer mellem halv-
årene meddeles gennem »Flens-
borg Avis«.

Overbibliotekar Jørgen Hamre.

Leder af børnebiblioteket:

Kirsten Hoppe.

Leder af udlån til voksne:

Jørgen Vestergaard.

Leder af Fællesbogsamlingen med

bogbilsarbejde: Kirsten Fabricius.

Studieafdelingen: Bibliotekslektor,
dr. Johann Runge.

Det danske Bibliotek i Husum,

D-225 Husum, Klaus Groth
Strasse 45.

Tlf. Husum (04841) 37 20. Leder:

Bibliotekar Anne Kjestine Buhl.

Det danske Bibliotek i Slesvig,

D-238 Slesvig, Lollfuss 69.

Tlf. Slesvig (04821) 2 42 83.

Leder: Bibliotekar Karen Hansen.

**Dansk Sundhedstjeneste
for Sydslesvig**

Formand for sundhedsrådet og for-
retningsudvalget: Pastor Paul
Tappe, D-2262 Leck, Osterstr. 5.
Tlf. (04662) 24 43.

Kontorchef Franz Wingender.

1 overlæge, 1 skolelæge, 1 skole-
tandlæge, 1 ledende hjemmesyge-
plejerske, 23 hjemmesygeplejer-
sker og 5 sundhedsplejersker.

Dansk Sygeplejeforening

Formand: Fru Ilse Kürstein, D-2391
Jaruplund, Røhsminde.

**Sønderjysk Arbejderforening
(S. A. F.)**

Formand: Heinrich Hinrichsen,
D-2380 Schleswig, Erdbeeren-
berg 32.

Den slesvigske Kvindeforening

Formand: Edith Sigaard-Madsen,
D-2381 Strukstrup, Den danske
Skole.

Konsulent: Frk. Anna Fuglbjerg
Eriksen, D-2391 Harrislee,
Am Hang 25. Tlf. (0461) 4 44 18.
51 lokalforeninger.

**De sydslesvigske Husmoder-
foreninger**

Formand: Fru Karen Svendsen,
D-2260 Niebüll, Osterweg 67,
Den danske Skole.

Tlf. (04661) 53 42.

Sekretær: Fru Maria Wingender,
D-239 Flensborg, Timm Kröger-
weg 8. Tlf. (0461) 5 20 71.

Sydslesvigsk Erhvervsfond

Formand for tilsynsrådet: Grosserer
Hans Paulsen, D-239 Flensborg,
Fritz Reuter Weg 8.

Tlf. (0461) 1 77 11.

Kontor: D-239 Flensborg, Norder-
strasse 76 III. Tlf. (0461) 2 66 21.

Forretningsfører: Rolf Lehfeldt.

**Dansk Erhvervsforening
i Sydslesvig**

D-239 Flensborg, Norderstr. 76 III.

Formand: Grosserer Hans Paulsen,
D-239 Flensborg, Frits Reuter
Weg 8. Tlf. (0461) 1 77 11.

Sekretariat: D-239 Flensborg,

Norderstr. 76 III. Tlf. (0461) 2 66 21.

Union-Bank A/S

D-239 Flensborg, Grosse Strasse 2.

Tlf. (0461) 1 77 57 & D-2391

Harrislee, Süderstrasse 89.

Tlf. (0461) 4 23 35.

Direktion: Hans Erik Hansen,
F. Pinn, Otto Christiansen.

Slesvigske Kredittforening

Formand for tilsynsrådet:

Gdr. Christian Mahler,

D-2391 Havrup Mark.

Tlf. Barderup (04630) 965.

Kontor: D-2391 Harrislee,
Süderstrasse 89. Tlf. (0461) 4 19 75.

Forretningsfører: Nis Hansen.

**Sydslesvigs danske
Ungdomsforeninger**

Formand: Skoleleder Heinrich
Schultz, D-2256 Garding.
Tlf. Garding (04862) 512.
Dansk Ungdomssekretariat:
D-239 Flensburg, Moltkestr. 20 a.
Tlf. (0461) 5 10 51.
Forretningsfører: Karl Kring.
63 enkeltforeninger og 10 ungdoms-
og fritidshjem samt 20 »Ungdoms-
mens Dagligstuer«.

Idrætshallen

D-239 Flensburg, Moltkestrasse 20 c.
Tlf. (0461) 5 10 53.
Inspektør John Larsen.

»Christianslyst«

D-2347 Nottfeld, pr. Sønderbrarup.
Tlf. Sønderbrarup (04641) 22 29.
Forstander Ole Olsen.

Dansk Ungdomshjem

D-238) Slesvig, Neuwerkstrasse 6.
Tlf. (04621) 2 35 47.
Bestyrerinde: Fru Helga Büchmann.

Sydslesvigsk Forening (SSF)

Formand: skoleleder Ernst Meyer,
D-2261 Medelby.
Tlf. Medelby (04605) 383.
180 distrikter og afdelinger, 8 amter
med hver 1 sekretariat og
1 sekretær.

Flensburg by:

Formand: Husmester Erwin Hüb-
ner, D-239 Flensburg, Norder-
strasse 59. Tlf. (0461) 1 79 54.
Sekretariat: D-239 Flensburg,
Norderstr. 76. Tlf. (0461) 2 47 66.
Sekretær: Søren Hansen.

Flensburg amt:

Formand: Skoleleder Gerhard
Ernst, 2395 Husby, Lerchenweg 2.
Tlf. Husby (04634) 508.
Sekretariat: D-239 Flensburg,
Schiffbrücke 41. Tlf. (0461) 2 58 27.
Sekretær: Nis Petersen.

Gottorp amt:

Formand: Pastor Hans Parmann,
D-238 Slesvig, Bismarcksstr. 18 a.
Tlf. (04621) 2 58 15.
Sekretariat: D-238 Slesvig, Loll-
fuss 69. Tlf. (04621) 2 38 88.
Sekretær: Peter Becker.

Husum amt:

Formand: Skræddermester Karl
Christiansen, 2254 Friedrichstadt,
Prinzess-Strasse 15.
Tlf. (04881) 373.
Sekretariat: D-225 Husum, Neu-
stadt 81. Tlf. (04841) 25 27.
Sekretær: Wilhelm Müller.

Rensborg nærreamt:

Formand: Viceskoleinspektør
Joachim Martin, D-237 Rensborg,
Hollesenstrasse 35.
Sekretariat: D-237 Rensborg,
»Amtmandsgården«, Torstrasse 4.
Tlf. (04331) 2 33 76.

Sekretær: Günter Dreller.

Sydtønder amt:

Formand: Skoleleder Georg Lesch,
D-2261 Nykirke, Dansk skole.
Tlf. Nykirke (04664) 228.
Sekretariat: D-2262 Læk, Kokke-
daler Weg 87. Tlf. Læk (04682) 845.
Sekretær: Willy Fries.

Ejdersted amt:

Formand: Gdr. Otto Andresen,
D-2251 Vollervik.
Tlf. Garding (04862) 981.
Sekretariat: D-2253 Tønning, Jo-
hann Adolf Strasse 22.
Tlf. (04861) 412.
Sekretær: Gerhard Lempert.

Egernførde amt:

Formand: Gdr. K. P. Büchert,
D-233 Windeby, Siedlung 10.
Sekretariat: D-233 Egernførde,
Noorstr. 20. Tlf. (04351) 25 27.
Sekretær: Günter Dreller.

Jaruplund Højskole

Forstander: Karl Andresen,
D-2391 Jaruplund, Flensburg.
Tlf. Barderup (04630) 382.

Flensborg Avis

D-239 Flensborg, Grosse Strasse
83-85. Tlf. (0461) 1 78 55.

Chefredaktør Karl Otto Meyer.

Direktør Peter Jans.

Südschleswigsche Heimat-Zeitung

D-239 Flensborg, Grosse Strasse
83-85. Tlf. (0461) 1 74 44.

Chefredaktør: Carl Hagens.

Direktør Peter Jans.

Sydslesvigsk Vælgerforening (SSV)

Formand: Chefredaktør Karl Otto
Meyer, Flensborg Avis, Flens-
borg. Tlf. (0461) 1 78 55.

Landssekretariat: D-239 Flensborg,
Norderstrasse 74¹.
Tlf. (0461) 1 74 21.

Landssekretær: Paul Hertrampf.

Sekretær: Jakob Meyer.

Dansk Lærerforening for Sydslesvig

Formand: Skoleleder Jørgen Peter-
sen, D-2265 Ladelund.
Tlf. (04666) 367.

KFUM og KFUM i Sydslesvig

Kredsformand: Pastor Paul Tappe,
D-2262 Leck, Osterstrasse 5.
Tlf. Leck (04662) 24 43.

Distriktssekretær: Tyge Holm,
D-239 Flensborg, Knuthstrasse 2.
Tlf. (0461) 2 65 87.

11 foreninger og klubber.

Dansk Spejderkorps Sydslesvig

Korpschef: Viceskoleinspektør
Dirch Jørgensen, D-238 Slesvig,
Husumer Strasse 69.
Tlf. (04621) 2 62 62.

9 troppe og 6 flokke (både piger og
drengene). Træningscentre: »Tydal«
og »Østerbymark«.

Frivilligt Drengeforbund i Sydslesvig

Distriktet ledes af et forretningsud-
valg. Adresse: Lærer Jens Døs-
sing, D-239 Flensborg, Schöne
Aussicht 8 a. Tlf. (0461) 3 54 67.

11 kredse - 1 orkester i Flensborg.
Dirigent: Inolf Julius, D-239
Flensborg, Dorotheenstrasse 33.
Sommerlejr ved Tarp (»Trenheyt-
ten«) og »Kongens Hus« ved
Tetenbøl.

Foreningen »Norden«, Sydsl. afd.

Formand: Pastor C. B. Karstoft,
D-2391 Tarp, Harkielweg 2.
Tlf. Tarp (04638) 431.

Sekretariat: D-239 Flensborg, Nor-
derstrasse 76. Tlf. (0461) 1 78 21.

Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Overlærer Harry Jensen,
D-239 Flensborg, Wilhelm Busch-
Winkel 4. Tlf. (0461) 5 34 73.

Dansksindede sydslesvigiske Krigsdeltagere

Formand: Assurandør Johs. Anker-
sen, D-239 Flensborg, Toosbü-
strasse 33. Tlf. (0461) 2 50 86.

Sydslesvigske Folkekor

Formand for samarbejdsudvalget:
Vinkyper Karl H. Zeuch, D-239
Flensborg, Junkerhohlweg 23.

Formand for musikudvalget:
Gymnasieoverlærer Hans Werner
Hansen, D-239 Flensborg,
Angelburger Str. 54.
Tlf. (0461) 2 21 46.

Foriining for nationale Frashe (Friserforeningen)

Formand: Gårdejer Carsten Boysen,
D-2263 Risum, Reederswäi 1.
Tlf. Nibøl (04661) 88 86.

Sekretariat: D-2263 Lindholm.
Tlf. Nibøl (04661) 87 35.
Sekretær: Alfred Boysen.

**Fælleslandboforeningen
for Sydslesvig**

Kontor: D-2391 HARRISLEE, Süder-
strasse 89. Tlf. (0461) 4 19 75.

Formand: Gdr. Peter Andresen,
D-2261 Kalleshave, pr. Achtrup.
Tlf. Læk (04662) 24 27.

Landbrugskonsulent: Aage Søren-
sen, D-2391 Jaruplund, Jarplunder
Weg 1. Tlf. (0461) 9 15 66.

**Landboforeningen for Flensborg
og Omegn**

Formand: Gdr. Søren Andresen,
D-2391 Hyllerup.

Tlf. Hanved (04608) 67 77.

Konsulent: Aage Sørensen, D-2391
Jaruplund, Jarplunder Weg 1.
Tlf. Flens' org (0461) 9 15 66.

Landboforeningen for Sydangel

Formand: Gårdejer Detl. Lassen,
D-2381 Strukstrup.

Tlf. Ülsby (04623) 250.

Konsulent: Christen Møller,
D-2347 Sønderbrarup.
Tlf. (04641) 22 49.

Landboforeningen for Gottorp amt

Formand: Claus Buck,
D-2371 Christiansholm, Rensborg
amt. Tlf. Christiansholm
(04339) 220.

Konsulent: Hans Chr. Paulsen,
D-2381 Lyrskov, Post Ruhekrug.
Tlf. Slesvig (04621) 2 34 45.

**Landboforeningen for Husum
og Omegn**

Formand: Thomas Brodersen,
D-2251 Büttjebüll, Post Sterdebüll.
Tlf. Bredsted (04671) 706.

Konsulent: Henning Jensen,
D-2251 Hatsted. Tlf. (04846) 594.

**Landboforeningen for Sydtønder
amt (gest)**

Formand: Peter Andresen,
D-2262 Kalleshave, pr. Læk.
Tlf. Læk (04662) 24 27.

Konsulent: Harald Holm Jacobsen
D-2264 Süderlügum.
Tlf. (04663) 306.

**Den nordfrisiske Landboforening
(marsken)**

Formand: Gdr. Carsten Boysen,
D-2263 Risum, Reederswäi 1.
Tlf. Nibøl (04661) 88 86.

Konsulent: Harald Holm Jacobsen
D-2264 Süderlügum.
Tlf. (04663) 306.

Landboforeningen for Ejdersted

Formand: Gdr. Otto Andresen,
D-2251 Vollervik.
Tlf. Garding (04862) 981.

Konsulent: Henning Jensen,
D-2251 Hatsted. Tlf. (04846) 594.

„CERES“
KORN- OG FODERSTOFFORRETNING
AKTIESELSKAB

Aabenraa . Telefon (04) 62 13 21*

MARKEDSFORTEGNELSE FOR 1974

Sønderjyllands amtskommune

- Arnum**, første lørdag i maj og tredje lørdag i september heste.
Gram, pinselørdag heste.
Haderslev, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg og grisemarked.
Højer, anden lørdag i september får.
Kliplev, 8. juni heste.
Løgumkloster, 7. aug. heste.
Skærbæk, hver onsdag marked med heste og slagtekvæg.
Sønderborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.
Tønder, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.
Abenrå, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Ribe amtskommune

- Brørup**, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. 16. jan., 20. febr., 20. marts, 3., 10. og 24. april, 15. maj, 17. juli, 21. aug., 4. og 18. sept., 2., 16. og 23. okt., 6. og 20. nov., 4. og 18. dec. levekvæg. 13. marts, 1. maj og 25. sept. heste og levekvæg.
Esbjerg, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg.
Grindsted, hver mandag marked med heste og slagtekvæg. Torvedag samt grisemarked hver torsdag.
Ho, 31. aug. fåremarked.
Ribe, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.
Varde, hver torsdag i april og oktober og hver første og tredje torsdag i de øvrige måneder marked med heste og levekvæg. Torvedag hver torsdag.
Vorbasse, 19. juli heste.
Ølgod, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Vejle amtskommune

- Horsens**, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg; hver fredag marked med levekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag; landboauktion og grisemarked hver fredag.
Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Vejle, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Ringkøbing amtskommune

- Herning**, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Torvedag hver tirsdag og lørdag, grisemarked hver torsdag.
Holstebro, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver torsdag marked med levekvæg og grisemarked.
Lemvig, hver tirsdag marked med heste og slagtekvæg.
Skjern, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver fredag marked med levekvæg.
Ulfborg, 28. aug. heste og levekvæg.

Århus amtskommune

Grenå, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Hammel, grisemarked hver torsdag, hvis helligdag søgnedagen før.

Kolind, 11. sept. heste.

Løften By, første onsdag i hver måned grisemarked.

Randers, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg; hver lørdag marked med heste og levekvæg.

Salten, 21. juni heste.

Silkeborg, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Skanderborg, torvedag hver fredag; grisemarked hver tirsdag.

Århus, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg på kvægtorvet.

Viborg amtskommune

Kjellerup, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Skive, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Thisted, hver torsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver tirsdag marked med levekvæg.

Viborg, fjerde lørdag i april og fjerde mandag i september heste.

Vildsund, 18. juli heste.

Nordjyllands amtskommune

Brønderslev, anden mandag i hver måned (i marts og september den første mandag) heste.

Flauenskjöld, 9. sept. heste.

Hjallerup, sommermarked med heste den første mandag i juni, der ikke er helligdag, med forrang dagen før.

Hjørring, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Hobro, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Nibe, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Ålborg, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver fredag marked med levekvæg og grisemarked.

Års, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Øerne øst for Storebælt

Holbæk, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

København, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Nykøbing på Falster, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Næstved, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag.

Ringsted, anden lørdag i april, juni og oktober heste.

Slagelse, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag.

Sorø, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Ny Toftegård pr. Ølstykke, 23. februar heste.

Øerne vest for Storebælt

Egeskov, 18. sept. heste.

Odense, hver mandag (eller hvis helligdag den påfølgende tirsdag) eksportmarked med heste og slagtekvæg; 25. juni (St. Knud) heste; hver fredag marked med levekvæg og grisemarked.

Svendborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Kvæg- og hestemarkeder i Sydslesvig

Nordfrisland

Langhorn (kvæg og får): 27. april, 19. oktober, (heste): 31. aug. (2 dage).

Frederiksstad (heste): 19. juli, 10. sept.

Tønning (heste): 16.-18. august (3 dage).

Læk (grise): 7., 14., 21., 28. januar, 4., 11., 18., 25. februar, 1., 8., 15., 22., 29. juli, 2., 9., 16., 23., 30. december. (Grise og får): 4., 11., 18., 25. marts, 1., 8., 16., 22., 29. april, 6., 13., 20., 27. maj, 4., 10., 18., 24. juni. (Kvæg og grise): 5., 12., 19., 26. august, 2., 9., 16., 23., 30. september, 7., 14., 21., 28. oktober, 4., 11., 18., 25. november.

Slesvig amt

Slesvig (heste og føl): 6. september. – Om lørdagen grisemarked – (falder denne lørdag på en helligdag, afholdes markedet på den forudgående hverdag).

Sønderbrarup (heste): 29. juli.

Rensborg Nørreamt

Rensborg (hornkvæg og heste): 3. jan. og 21. marts. (Rotenhöferhornkvæg og heste): 11. april. (Magerkvæg): 25. april. (Hornkvæg og heste): 20. juni og 19. september. (Rotenhöferhornkvæg og heste): 10. oktober. (Magerkvæg): 2. oktober. (»Nutzvieh«, heste, hornkvæg, får og svin): hver torsdag (falder denne torsdag på en helligdag, afholdes markedet på den forudgående hverdag, onsdag). Om torsdagen afholdes småmarked, særlig grise og fjerkræ (falder denne torsdag på en helligdag, afholdes markedet på den forudgående hverdag, onsdag). (Slagtekvæg): hver mandag (falder denne mandag på en helligdag, afholdes markedet på den efterfølgende hverdag, tirsdag).

Krammarkeder i Sydslesvig

Bredsted 7., 8. og 9. juni, 13., 14. og 15. september.

Egernførde 22., 23., 24. og 25. marts, 21., 22., 23. og 24. juni, 20., 21., 22. og 23. september.

Flensborg 5., 6., 7., 8. og 9. april, 13., 14., 15., 16. og 17. september.

Frederiksstad 19., 20. og 21. juli.

Garding 7., 8. og 9. juni.

Husum 14., 15. og 16. juni, 20., 21., 22. og 23. september.

Kappel 18., 19. og 20. maj, 3. og 4. november.

Langhorn 31. august og 1. september.

Læk 12. og 13. maj (f. m. 11. maj), 13. og 14. oktober (f. m. 12. oktober).

Nibøl 7., 8., 9. og 10. juni.

Rensborg 29., 30. og 31. marts, 1. april, 28., 29. og 30. juni, 1. juli, 20., 21., 22., og 23. september.

Satrup 6., 7. og 8. september.

St. Peter Ording 1., 2. og 3. juni, 23., 24. og 25. august.
Slesvig 1., 2., 3., 4. og 5. april, 31. august, 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7. og 8. sept.
Svavsted 18. september.
Sørup 24., 25. og 26. maj.
Sønderbrarup 27., 28., 29. og 30. juli (f. m. 26. juli).
Tønning 16., 17. og 18. august.
Vesterland/Sild 20., 21., 22. og 23. september.
Vyk/Fær 18., 19. og 20. oktober.

(f. m. = formarked).

Fa. Thomas Bojsen

6355 Branderup J. . Telefon 83 52 31

KOLONIAL og ISENKRAM

TV

RADIO

MUSIK

BRØDR. JØRGENSEN

LEVERANDØR TIL DET KONGELIGE DANSKE HOF

Sønderborg

(04) 42 37 74

Aabenraa

(04) 62 11 56

Haderslev

(04) 52 16 52

Herning

(07) 12 28 08

JAGT

JAGTRÅDET

Nedsat i henhold til lov af 28. april 1931 med tillæg.

H. C. Andersens Boulevard 40, 1553 København V. Tlf. (01) 11 07 47 og (01) 11 07 48.

Rådet består af 3 medlemmer udnævnt af landbrugsministeren og bistår denne med administrationen af jagtfonden m. v.

Formand:

Proprietær Hans Aaskilde, Aaskildedgård, Østby, 4050 Skibby. Tlf. (03) 32 00 14.

Sekretær:

Kontorchef Chr. Gulmann, Landbrugsministeriet, København K.

JAGTKONSULENTVÆSENET

Oprettet som rådgivende institution i spørgsmål om jagt og vildtpleje. Såvel jægere som grundejere kan uden vederlag kontakte jagtkonsulentvæsenets personale. Udgifterne til jagtkonsulentvæsenet udredes af jagtfonden. Den daglige ledelse har overjagtkonsulenten, hvis nærmeste foresatte er jagtrådet. Øverste myndighed har landbrugsministeriet, der skal godkende ansættelser, afskedigelser, instruks m. m.

LANDSJAGTFORENINGEN

AF 1923

Hovedkontor:

Frydendalsvej 20, 1809 København V. Tlf. (01) 31 11 35.

Formand:

Frede Petersen.

Medlemsblad: Jagt og Fiskeri.

JAGTKONSULENTER

Overjagtkonsulent:

Egon Sørensen, Skærvad Møllegård, 8500 Grenå. Tlf. (06) 32 05 44, Kirial 76.

Strandjagtkonsulent:

V. M. Fynboe, 5. Maj Plads 3, 5700 Svendborg. Tlf. (09) 21 20 62.

Sønderjyske distrikt:

S. Essendrop, Dybvighoved, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 73 63, bedst mandag til fredag, kl. 8-9.

VILDTBIOLOGISK STATION KALØ

Kalø, 8410 Rønde. Tlf. (06) 37 12 44.

Stationen, der er oprettet af landbrugsministeriet under jagtrådets medvirken, foretager studier over danske vildtarter, bl. a. med henblik på vildtplejeforanstaltninger, der kan skabe den bedst mulige balance mellem vildtet og dets omgivelser. Beretninger i »Danske Vildtundersøgelser«, »Danish Review of Game Biology«.

Leder:

Prof., dr. phil. H. M. Thamdrup.

DANSK JAGTFORENING

Formand:

Skovrider, dr. agro. Kjeld Ladefoged, Marsells Skovridergård, 8000 Århus C. Tlf. (06) 14 27 39.

Kontorchef og sekretær:

Forstkandidat Sv. E. Jacobsen, Bredgade 47, 1260 København K. Tlf. (01) 13 06 14 og (01) 13 12 14.

Medlemsblad: Dansk Jagttidende.

$\frac{1}{3}$ Sønderjydsk Frøforsyning

FRØAVL og FRØHANDEL

Aabenraa . Telefon (04) 62 30 47

Jagttider og fredningsbestemmelser

PATTEDYR

Må jages hele året:

Muflonvædder, vildsvin (kun orne) og vildkanin.

Må jages til følgende tider:

Kronhjort, dåhjort og sikahjort samt disses kalve	1.9.-29.2.
Kronhind, dåhind og sikahind	1.10.-31.12.
Råbuk	16.5.-15.7.
	samt 1.10.-31.12.
Rå og lam	1.10.-31.12.
Hare	1.10.-18.12.
Muflonfår og lam, vildsvin: so og grise	1.10.-29.2.
Ræv, grævling, husmår (skovmår er totalfredet), ilder, lækat og egerne	16.6.-29.2.
Spættet sæl	1.9.-31.5.

FUGLE

Agerhøns	16.9.-31.10.
Fasanhane	1.10.-31.12.
Fasanhøne	21.10.-30.11.
Skoysneppe	24.9.-31.12.
Lommer og toppet lappedykker	1.10.-29.2.
Skarv	1.8.-30.4.
Fiskehejre	1.7.-31.12.
Grågås, blisgås, sædgås, kortnæbbet gås, canadisk gås	1.8.-31.12.
Knortegås totalfredet til og med 31. 1. 1977.	
Gråand, atlingand, krikand, spidsand, pibeand og skeand ..	16.8.-31.12.
Taffeland og blishøne	16.8.-29.2.
Troldand, bjergand, hvinand, sortand, fløjlsand, havlit, edderfugl, stor skallesluger og toppet skallesluger	1.10.-29.2.
Strandskade, vibe, strandhjejle, hjejle, stor og lille regn- spove, stor og lille kobbersneppe, sortklire, hvidklire, rødben og islandsk ryle	1.8.-31.12.
Dobbeltbekkasin og enkeltbekkasin	16.8.-31.12.
Hættemåge og stormmåge	16.8.-29.2.
Sildemåge, sølvmåge og svartbag	16.8.-30.4.
Alk, kortnæbbet og langnæbbet lomvie	1.10.-29.2.
Ringdue	1.8.-31.12.
Gråspurv, allike, krage, husskade og skovskade	1.7.-30.4.
Råge	1.5.-15.4.
Solsort og sjagger	16.9.-31.1.

Den obligatoriske jagtprøve:

Jagtprøve er obligatorisk før erhvervelse af jagttegn. Tilmelding til prøven skal ske inden 1. marts i det år, hvori prøven ønskes aflagt, ved indbetaling af 50 kr. på særligt giroindbetalingskort, der fås ved henvendelse til politiet eller jagtkonsulenten.

Landbrugsministeriets bekendtgørelse om afkortning og fastsættelse af jagttid for visse pattedyr og fugle i jagtåret 1973–74

I henhold til § 29 i lov nr. 221 af 3. juni 1967 om jagten fastsættes:

§ 1. I de nedenfor nævnte områder foretages med virkning for jagtåret 1. august 1973–31. juli 1974 en afkortning af jagttiden for visse pattedyr og fugle. Jagttiden for disse bliver herefter:

I hele landet:

Urhane ingen jagttid

I Frederiksborg amt:

Kronhjort og kalv ... ingen jagttid

Kronhind ingen jagttid

I Vestsjællands amt for så vidt

angår øen Orø:

Råbuk ingen jagttid

Rå og lam ingen jagttid

I Vestsjællands amt for så vidt

angår øen Sejrø:

Hare 1.11.–18.12. 1973

Agerhøne ingen jagttid

Fasanhane 1.11.–31.12. 1973

Fasanhøne ingen jagttid

I Storstrøms amt for så vidt angår

øen Fejø:

Hare 21.10.–18.12. 1973

Fasanhane 21.10.–30.11. 1973

Fasanhøne 21.10.–31.10. 1973

I Storstrøms amt for så vidt angår

øen Femø:

Hare 1.11.–18.12. 1973

Fasanhane 21.10.–10.12. 1973

Fasanhøne 21.10.–25.10. 1973

I Storstrøms amt for så vidt angår

øen Nyord:

Hare ingen jagttid

Agerhøne ingen jagttid

Fasanhane 27.10., 17.11 og
29.12. 1973

Fasanhøne 27.10. og 17.11. 1973

I Bornholms amt:

Råbuk 21.10.–18.12. 1973

og 16.5.–15.7. 1974

Rå og lam 21.10.–18.12. 1973

Hare 21.10.–18.12. 1973

I Fyns amt for så vidt angår halv-

øen Helnæs (Helnæs sogn):

Råbuk 10.10. og 12.10. 1973

Rå og lam 10.10. og 12.10. 1973

I Fyns amt for så vidt angår halv-

øen Horne (Horne sogn):

Råbuk ingen jagttid

Rå og lam ingen jagttid

Hare 1.10.–15.11. 1973

Fasanhøne 21.10.–22.10. 1973

I Fyns amt for så vidt angår halv-

øen Strynø:

Hare 7.10., 14.10., 4.11.

og 11.11. 1973

Fasanhane 7.10., 14.10., 4.11.

11.11. og 16.12. 1973

Fasanhøne 4.11. og 11.11. 1973

I Fyns amt for så vidt angår

øen Ærø:

Råbuk 18.11. 1973

Rå og lam 18.11. 1973

Hare 1.10.–10.11. 1973

Fasanhane 1.10.–10.11. 1973

Fasanhøne 21.10.–10.11. 1973

I Sønderjyllands amt:

Kronkalv ingen jagttid

Kronhind ingen jagttid

Dåkalv ingen jagttid

Då ingen jagttid

I Sønderjyllands amt med und-

tagelse af øen Als:

Fasanhøne ingen jagttid

I Sønderjyllands amt for så vidt

angår øen Als:

Råbuk 1.11.–31.12. 1973

og 16.5.–15.7. 1974

Rå og lam 1.11.–31.12. 1973

Hare 1.11.–18.12. 1973

Fasanhane 1.11.–31.12. 1973

Fasanhøne 21.11.–30.11. 1973

I Sønderjyllands amt for så vidt

angår øen Rømø:

Rå og lam ingen jagttid

I Ribe amt:

Fasanhøne ingen jagttid

I Vejle amt for så vidt angår øen
 Endelave:
 Råbuk ingen jagttid
 Rå og lam ingen jagttid
 Fasanhøne 16.11.-30.11. 1973
 I Ringkøbing amt med undtagelse
 af øen Venø:
 Fasanhøne ingen jagttid
 I Viborg amt med undtagelse af øen
 Mors og Agger Tange:
 Fasanhøne ingen jagttid
 I Viborg amt for så vidt angår
 øen Fur:
 Hare 1.10.-31.10. 1973
 Agerhøne 1.10.-31.10. 1973
 Fasanhøne 1.10.-31.10. 1973
 I Nordjyllands amt for så vidt
 angår øen Læsø:
 Grågås 1.9. -31.12. 1973

§ 2. Med virkning for jagtåret 1.
 august 1973 - 31. juli 1974 fastsættes
 for hele landet følgende jagttid:
 Tyrkerdue 1.11.-30.11. 1973

§ 3. I jagttiden medregnes begyn-
 delses- og slutdagen.

§ 4. Pattedyr og fugle, for hvilke
 der er anført: »ingen jagttid«, er
 fredet i de nævnte områder i hele
 jagtåret 1973-74.

§ 5. For pattedyr og fugle, der
 ikke er nævnt i §§ 1 og 2 gælder de
 i jagtlovens § 27 fastsatte jagttider,
 som ændret ved landbrugsministe-
 riets bekendtgørelse nr. 323 af 30.
 juni 1972 om afkortning af jagttid
 for knortegås og skovsneppe.*)

*) Knortegås ingen jagttid
 Skovsneppe 24.9.-31.12.

Uddrag af jagtloven:

§ 13. Al jagt er forbudt fra solnedgang til solopgang. Dog må gæs, æn-
 der og måger samt blilshøns og skarver skydes på træk i tiden fra 1½
 time før solopgang til 1½ time efter solnedgang. I december måned må
 den nævnte beskydning dog kun foretages i tiden fra 1½ time før sol-
 nedgang til 1 time efter solnedgang.

§ 20. Jagt fra motorbåd eller andet maskindrevet fartøj er forbudt

- a. i Øresund fra Aflandshage (sydspidsen af Amager) til Kronborgpynten hele året,
- b. ved landets øvrige kyster, heri indbefattet vige og fjorde, samt i alle ferske vande i tiden 1. maj-30. september.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke jagt på spættet sæl.

Stk. 3. Jagt fra maskindrevet fartøj, der kan fremføres med større fart end 10 knob er forbudt.

JAGTTIDER OG FREDNINGSBESTEMMELSER

§ 26. Pattedyr og fugle er fredede uden for den for disse dyr fastsatte jagttid. Pattedyr og fugle, for hvilke der ikke er fastsat jagttid, er fredede hele året.

Stk. 2. Det er forbudt at jage eller dræbe pattedyr og fugle i fredningstiden. Fredningsbestemmelserne omfatter, hvor intet andet er an-
 givet, tillige de fredede dyrs yngel samt fuglenes rede og æg.

Stk. 3. Fotografering samt films- og lydoptagelse ved reder og yngle-
 pladser skal ske således, at dyrenes yngel ikke forulempes.

Stk. 4. Ringmærkning eller anden mærkning af fugle og pattedyr må
 kun foretages af dertil af landbrugsministeren bemyndigede personer
 eller institutioner.

Vi ta'r Deres penge alvorligt

økonomi
service

Det er dyrt at købe på afbetaling. Her er et bedre forslag:

Spar op med lånegaranti, så låner vi Dem op til det 3-dobbelte af Deres egen opsparring.

Nyanskaffelser uden økonomiske tømmermænd.

Spørg

SPAREKASSEN

